

KERKENBELEIDSPLAN

STAD DENDERMONDE

9 juni 2017

0. INLEIDING

1. SITUERING VAN DE KERKGEBOUWEN

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1 Onze-Lieve-Vrouwekerk in Dendermonde

2.1.1 Identificatie

2.1.2 Beschrijving

- a) Cultuurhistorische waarde
- b) Architecturale mogelijkheden
- c) Bouwfysische toestand

2.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

2.1.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

2.1.5 Toekomstvisie en plan van aanpak

- a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie
- b) Plan van aanpak voor verdere uitbouw van gebruik en van nevenfuncties

2.2 Sint-Egidius-Binnen in Sint-Gillis

2.3 Sint -Jozef Arbeider in Keur

2.4 Sint -Ursmarus in Baasrode

2.5 Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Briel

2.6 Sint -Gertrudis, Vlassenbroek

2.7 Sint -Egidius-Buiten in Sint-Gillis

2.8 Onze-Lieve-Vrouw van Zwijveke in Boonwijk

2.9 Sint -Lutgardis, Lutterzele

2.10 Sint -Apollonia, Appels

2.11 Sint -Aldegonde, Mespelare

2.12 Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart in Oudegem

2.13 Onze-Lieve-Vrouw van 7 Weeën en Sint-Jozef in Schoonaarde

2.14 Sint-Margareta in Grembergen

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1 Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.1.1 Uitgangspunten bij de vorming van de nieuwe parochie

3.1.2 De nieuwe parochie met lokale bakens en stevige ankerplaatsen

3.1.3 Een nieuwe pastoraal-liturgische functie voor de O.L.V.-kerk te Dendermonde

3.1.4 Beleidsplan, gefaseerd over een periode van 20 jaar

3.1.5 Genomen opties per kerk op basis van het pastoraal beleidsplan

3.2 Plan van aanpak

3.2.1 Situering van het breder kader waarin de hervorming zich opdringt

3.2.2 Startmoment om voor elk kerkgebouw een toekomst te verzekeren

3.2.3 Procedure

3.2.4 Mogelijkheden

4. BESLUIT

0. INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de stad Dendermonde:

NAAM KERK, STRAATNAAM EN NR., POSTNUMMER, NAAM DEELGEMEENTE, NAAM WIJK (INDIEN VAN TOEPASSING)

1.	Onze-Lieve-Vrouwekerk	O.L.V.-Kerkplein 1	9200	Dendermonde	
2.	Sint-Egidius-Binnen, i.m.	Brusselsestraat 67	9200	Dendermonde	
3.	Sint-Jozef Arbeider	Ommegancklaan 135	9200	Dendermonde	Keur
4.	Sint-Ursmarus	St.-Ursmarusstraat73	9200	Baasrode	
5.	O.L.Vrouw Briel	Provinciale Baan 165	9200	Baasrode	Briel
6.	Sint-Gertrudis	Vlassenbroek 93	9200	Baasrode	Vlassenbroek
7.	Sint-Egidius-Buiten, e.m.	St.-Gillislaan 72	9200	St.-Gillis	
8.	O.L.V. van Zwijveke	Serbosstraat 5	9200	St.-Gillis	Boonwijk
9.	Sint-Lutgardis	Spoorwegstraat 202	9200	St.-Gillis	Lutterzele
10.	Sint-Apollonia	Hoofdstraat 20	9200	Appels	
11.	Sint-Aldegonde	Mespelarestaat 79	9200	Mespelare	
12.	O.L.V. Hemelvaart	Oudegemsebaan 1	9200	Oudegem	
13.	O.L.V. van 7 Weeën	Schoonaardebaan 56	9200	Schoonaarde	
14.	Sint-Margareta	Dokter Haekstraat 8	9200	Grembergen	

Wat vooraf ging

In de loop van 2015-2016 werden kerkelijke initiatieven genomen. Bijeenkomsten met de parochiepriesters, verbonden aan de parochies op het grondgebied van de stad, diakens en geëngageerde leken, leden van de Dekenale Conferentie gingen door onder impuls van deken Paul De Baere. Onder leiding van de moderator van de voorbereidende taakgroep (ter voorbereiding van het nieuwe dekenaat Dendermonde, de toenmalige deken van Lebbeke, Geert Leenknecht, werd een eerste voorstel uitgeschreven.

Deze vergaderingen en het eerste concreet voorstel hebben echter tot geen resultaat geleid. Verder initiatief werd hierdoor uitgesteld.

Het afscheid van deken Paul De Baere op zondag 2 oktober 2016 en later op zondag 22 oktober 2016 de installatie van de nieuwe dekenale ploeg met deken Johan Mattheys, remden dit proces verder af maar zouden ook voor een nieuwe start zorgen, met vernieuwde slagkracht.

De stadsdiensten hadden in de loop van 2016 de inventarissen samengebracht van door het decreet opgesomde informatie met betrekking tot de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad.

Vanaf woensdag 17 januari 2017 werd deken Jo Mattheys aangesproken om opnieuw initiatief te nemen met het oog op de realisatie van een Kerkenbeleidsplan voor de Stad Dendermonde en haar 14 kerkfabrieken. Initiatiefnemers waren kerk-betrokken mensen die hetzij in eigen naam, hetzij als verantwoordelijken van een kerkfabriek, de dwingende noodzaak van dit kerkenbeleidsplan aanvoelden.

Een werkgroep ging vanaf de tweede helft van januari 2017 aan de slag om de grondslagen van een **pastoraal beleidsplan** te bepalen.

Op maandag 6 februari 2017 ging een eerste beperkte bijeenkomst door, waartoe deken Jo Mattheys de mensen uitnodigde, die hem hadden gevraagd om dringend werk te maken van de voorbereiding van een kerkenbeleidsplan.

Toch werd **prioriteit gegeven aan de vormgeving van een pastoraal beleidsplan** voor de 'Nieuwe Parochie Dendermonde'¹.

In deze fase werd nog geen beroep gedaan op de deelnemers aan vroegere gesprekken die tot geen resultaat hadden geleid.

Op donderdagavond 23 februari 2017 werden de eerste teksten van het pastoraal beleidsplan getoetst bij een bredere groep van leden van kerkbesturen en parochieploegen. Diezelfde avond werden de besproken teksten ook overgemaakt aan de priesters.

In de daaropvolgende dagen en weken kwamen vanuit vele hoeken diverse steunbetuigingen, aanvullingen en kritische noten.

In die periode verscheen de "**Inspiratienota Kerkenbeleidsplannen**" van het Agentschap Onroerend Erfgoed (22-02-2017). Daarmee ging de ad hoc werkgroep verder aan de slag, nu versterkt met leden van het Centraal Kerkbestuur.

Op maandag 20 maart 2017 ging in het parochiaal ontmoetingscentrum Mariakring te Dendermonde een tweede toetsingsvergadering door, waartoe alle priesters, diakens, leden van parochiale ploegen en kerkbesturen werden uitgenodigd. Er waren 77 aanwezigen.

Het dwingend karakter van een kerkenbeleidsplan werd toegelicht, ook de grondslagen voor het pastoraal beleidsplan werden omstandig toegelicht. Tenslotte werd een concreet voorstel van de toekomstvisie op het gebruik van de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad voorgesteld.

Ook tijdens deze vergadering werd de inventaris van alle bemerkingen bij de plannen verder aangevuld. Belangrijk was de afspraak om de teksten verder bij te schaven en te verduidelijken.

Informatie rond sommige juridische en beleidsmateries werd ook ingewonnen bij het bisdom.

Tenslotte werd ook afgesproken om de nota's ter plaatse te gaan toelichten.

Hiertoe werd een verder **verfijnde versie van het Pastoraal beleidsplan** en van de **aanzet tot kerkenbeleidsplan** uitgeschreven.

Deze versie werd op dinsdag 28 maart 2017 door leden van het Centraal Kerkbestuur voorgesteld aan het college van burgemeester en schepenen, samen met de verantwoordelijke topambtenaren. Hier werden praktische afspraken gemaakt omtrent de redactie van het definitief Kerkenbeleidsplan en het beslissingstraject voor de gemeenteraad. Er wordt afgesproken dat de gemengde stuurgroep kerk/stad zou bestaan uit een delegatie van het schepencollege en een delegatie vanuit de kerk verzameld rond het CKB.

Op vrijdag 31 maart 2017 werd een persbriefing georganiseerd op basis van de teksten die aan het stadsbestuur werden toegelicht en met toelichting over het nog af te leggen traject.

Deze teksten werden opnieuw overgemaakt aan de betrokken priesters en afspraken voor plaatselijke besprekingen werden vastgelegd.

- Op dinsdag 28 maart 2017 werden de teksten besproken in de vergadering van de kerkraad van O.L.V. Dendermonde. Op 21 april gebeurde dit in de kerkraad van Sint-Gillis-Binnen. De essentie vervat in beide nota's werd volop ondersteund in beide vergaderingen.
- Op woensdag 5 april 2017 om 20u vergaderden de verantwoordelijken van de parochies Sint-Jozef Arbeider (Keur); O.L.V. van Zwijveke (Boonwijk); Sint-Lutgardis (Lutterzele) en Sint-Egidius (Sint-Gillis extra muros). Er werden enkele aanpassingen aan de teksten aanvaard.
- Op maandag 10 april 2017 om 19u30 vergaderden de verantwoordelijken van de parochies AMOS: St.-Apollonia (Appels), St.-Aldegonde (Mespelare), O.L.V.-Hemelveert (Oudegem), O.L.V.-van 7 Weeën (Schoonaarde).

¹ De term 'Nieuwe Parochie' wordt in dit Kerkenbeleidsplan Stad Dendermonde steeds gebruikt in de louter pastorale betekenis. De term verwijst geenszins naar een juridisch samengaan van twee of meer parochies. Concreet betekent dit dat de Nieuwe Parochie Dendermonde tot nader order blijft bestaan uit 14 afzonderlijke juridische parochies.

- Op 19 april 2017 werden in **Kerk & Leven nr. 16** van 19 april 2017 de grote lijnen van het Kerkenplan gepubliceerd, aan de hand van een zeer toegankelijk artikel in de vorm van “Antwoorden op veel gestelde vragen”. Voordien waren onder ‘Dekenaar Nieuws’ reeds verschillende bijdragen over het pastoraal plan “*Kerk in Dendermonde*” en het kerkenbeleidsplan “*Kerken in Dendermonde*” gepubliceerd.²
- Leden van het Centraal Kerkbestuur en de werkgroep Pastoraal Beleidsplan vergaderden op vrijdag 21 april 2017, beoordeelden de stand van zaken en werkten naar een eindredactie toe. Slechts kleine aanpassingen werden nog aangebracht. Onder de aanwezigen werd consensus gevonden over de voorliggende ontwerp tekst.
- Op maandag 24 april 2017 werd het ontwerp van Kerkenbeleidsplan door het **CRKC** doorgenomen en ontving de werkgroep een reeks van punctuele aanbevelingen om het plan verder te optimaliseren.
- Tegelijk werden door de departementen ‘Gebouwen en Facility Management en het departement ‘stadsontwikkeling en milieu’, de nodige bestemmingsgegevens van de kadastrale percelen aangeleverd en nagezien.
- Eveneens op maandag 24 april 2017 om 20 uur bespraken afgevaardigden van de parochies en kerkbesturen van St.-Ursmarus (Baasrode), St.-Margareta (Grembergen) en O.L.V. Briel de plannen. Er waren eveneens afgevaardigden van Vlassenbroek aanwezig.
- Op dinsdag en woensdag 25 en 26 april 2017 hebben alle kerkbesturen de door het CRKC gesuggereerde aanvullingen ‘*vliegensvlug*’ aangeleverd en werden deze geïntegreerd in de basisteksten.
- Alle 14 kerkbesturen hebben de kerkfiches voor hun kerk samengesteld en expliciet of impliciet goedgekeurd.
- In het dekenaal nieuws van **Kerk & Leven nr. 17** van 26 april 2017 verscheen een tweede bijdrage over de besluiten van de Aanzet tot een Kerkenbeleidsplan.
- Op donderdag 27 april 2017 werd de geïntegreerde tekst van het Kerkenbeleidsplan door de stedelijke dienst ‘Communicatie’ in een definitieve lay-out gegoten.
- Op maandag 8 mei 2017 was er een contactvergadering van het Centraal Kerkbestuur met het Stadsbestuur, waarop uiteraard ook de voorbereiding van het Kerkenbeleidsplan ter sprake kwam, vooral formalistische aspecten van het besluitvormingstraject.

Tijdens het afgelegde traject tussen de herstart op 6 februari 2017 en de afrondende vergadering van de gemengde stuurgroep op 9 mei 2017 werd het proces van kortbij opgevolgd door een beperkte werkgroep van mensen uit het Centraal Kerkbestuur Dendermonde, aangevuld met enkele andere ‘kartrekkers’. Deze beperkte werkgroep onder de stimulerende leiding van deken Jo Mattheys, stond in voor de redactie en voortdurende bijsturing van teksten, de organisatie van lokale besprekingen, contacten met bisdom en stadsbestuur³.

Omstreeks Beloken Pasen (23 april 2017) waren ‘in ontwerp’ alle 14 kerkfiches voor het officiële Kerkenbeleidsdocument opgesteld, nagelezen of minstens ter nalezing aangeboden aan de verantwoordelijken van alle kerkbesturen.

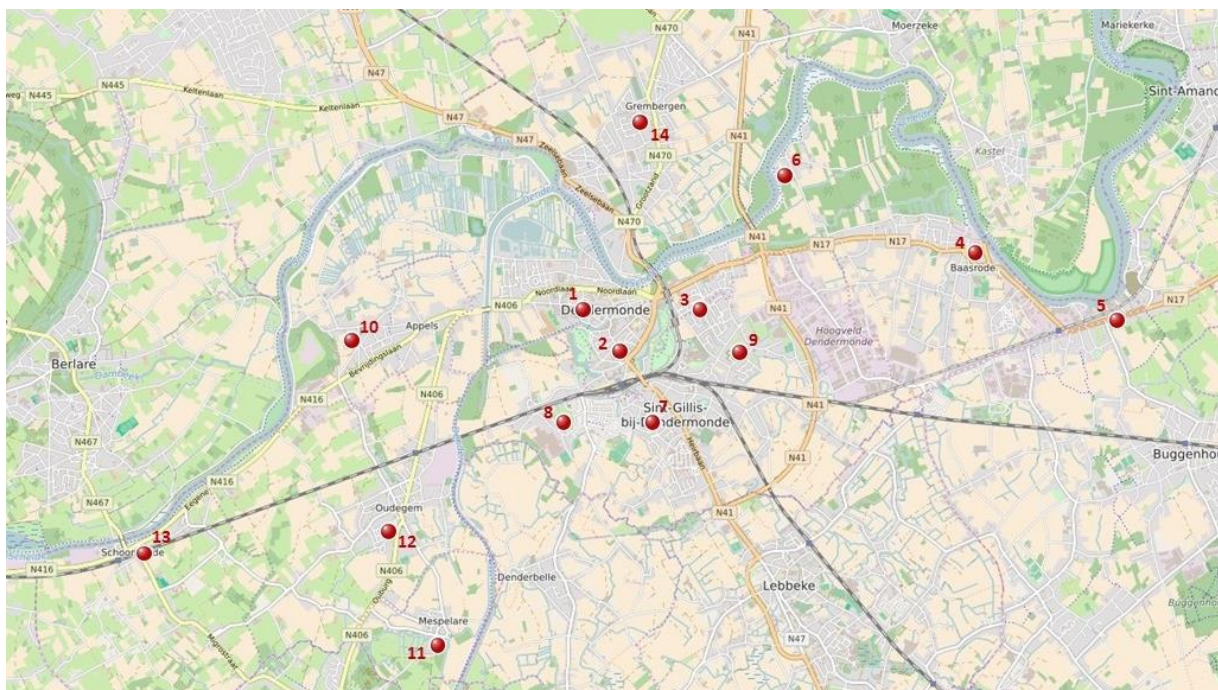
Er groeide in ruime mate eensgezindheid rond de tekst van het Kerkenbeleidsplan dat op 26 april 2017 in een voorlopig definitief ontwerp werd gegoten.

Op dinsdag 9 mei 2017 volgde een tweede vergadering van de gemengde stuurgroep, waar de tekst en procedure werden gefinaliseerd.

² Deze bijdragen onder “Dekenaar Nieuws” werden in sommige edities K&L op latere tijdstippen opgenomen.

³ Met dank ook aan de heer Aimé Stroobants, die graag toelating gaf om uitvoerig te citeren uit zijn gewaardeerde “Gidsen voor Dendermondse Kerken”, 2012 en 2013.

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

1.	Onze-Lieve-Vrouwekerk	O.L.V.-Kerkplein 1	9200	Dendermonde	
2.	Sint-Egidius-Binnen	Brusselsestraat 67	9200	Dendermonde	
3.	Sint-Jozef Arbeider	Ommegancklaan 135	9200	Dendermonde	Keur
4.	Sint-Ursmarus	St.-Ursmarusstraat73	9200	Baasrode	
5.	O.L.Vrouw Briel	Provinciale Baan 165	9200	Baasrode	Briel
6.	Sint-Gertrudis	Vlassenbroek 93	9200	Baasrode	Vlassenbroek
7.	Sint-Egidius-Buiten	St.-Gillislaan 72	9200	St.-Gillis	
8.	O.L.V. van Zwijveke	Serbosstraat 5	9200	St.-Gillis	Boonwijk
9.	Sint-Lutgardis	Spoorwegstraat 202	9200	St.-Gillis	Lutterzele
10.	Sint-Apollonia	Hoofdstraat 20	9200	Appels	
11.	Sint-Aldegonde	Mespelareststraat 79	9200	Mespelare	
12.	.L.V. Hemelvaart	Oudegemsebaan 1	9200	Oudegem	
13.	O.L.V. van 7 Weeën	Schoonaardebaan 56	9200	Schoonaarde	
14.	Sint-Margareta	Dokter Haekstraat 8	9200	Grembergen	

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen: beschrijving, situering in de ruimtelijke omgeving en actueel gebruik en actuele functie. Tot slot is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1 Onze-Lieve-Vrouwekerk in Dendermonde

2.1.1 Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouwekerk

Geografische ligging:

Onze-Lieve-Vrouwekerkplein 1, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 1^e afdeling, perceelnummer 0331

Opp. 2.350 m²; KI: 11.142 euro; Plan-bestemming: volgens gewestplan: woongebied met culturele, historische en esthetische waarde. BPA / RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied D'm.

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: O.L.V. Dendermonde

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met belangrijke uitbouw van nevenfuncties.

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Fr. Courtenstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V. Dendermonde, ERD O.Nr. BE211370225
Heldenplein 1, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Beschermd monument, bij Koninklijk Besluit van 6 januari 1943.

De kerk is officieel vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 15 oktober 2010.

De historische stadskern van Dendermonde is een vastgestelde archeologische zone sinds 19 februari 2016.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk zelf behoort niet tot het Belgisch werelderfgoed, maar in deze context moet het Dendermondse stadhuis met belfort worden vermeld, dat op amper 300 meter van de kerk ligt. Een deel van de bufferzone reikt tot halverwege de Kerkstraat. Ten zuiden van de kerk ligt het St.-Alexius begijnhof van Dendermonde dat eveneens erkend werd als Unesco werelderfgoed.

2.1.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

(vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse Kerken, 2013)

Waarschijnlijk rond 1046-1047 liet Ringoot de Kale de relieken van de HH Hilduardus en Christiana van de abdij van Dikkelvenne overbrengen naar zijn burchtkerk, ter hoogte van het huidige stadhuis. Enkele tientallen jaren later liet Ringoot II tegen het einde van de 11de eeuw een stenen kerk in romaanse stijl oprichten in het nog weinig bebouwde noordwestelijke gedeelte van de stad, ten noorden van de Kerkgracht, die de verbinding vormde tussen de burcht en de Gentse poort. Op kerkelijk vlak behoorde Dendermonde aanvankelijk tot het bisdom Kamerijk en pas sedert 1559 tot het in dat jaar opgerichte bisdom Gent.

Door de bloeiperiode in de 13de eeuw kende de stad Dendermonde een toename van haar bevolking en een uitbreiding van haar grondgebied. Waarschijnlijk in de tweede helft van de 13de eeuw was de eerste romaanse kerk dringend aan uitbreiding toe. Het oude koor werd vervangen door een driebeukig basilikaal koor van het vroeg-gotisch type. In het begin van de 14de eeuw werd een sacristie aangebouwd met op de verdieping een kapittelkamer.

De ruime benedenkerk werd opgetrokken, met de drie zuidelijke zijkapellen. De werken gingen gedurende deze eeuw verder maar de afwerking van de toren en de benedenkerk kwamen tot stilstand in 1379-1380 bij het beleg van de stad door de Gentenaars.

De 15de eeuw stond geheel in het teken van belangrijke uitbreidingswerken en verbouwingen. Onder de dakspanten realiseerde men een nieuwe ballingenkamer, een ruimte waar ballingen tijdelijk onderdak kregen. Dit schuilrecht werd nog in het midden van de 14de eeuw door Lodewijk Van Male bevestigd.

Rond 1466 werden vermoedelijk de transepten vergroot en verhoogd en werd de achthoekige torenromp opgetrokken. Twee klokken van Hendrik Waeghevens werden in de toren opgehangen. Tussen 1479 en 1496 liet de rijke broederschap van Onze-Lieve-Vrouw ten noorden van het hoogkoor een ruim tweebeukig O.L.Vrouwekoor oprichten. Nadien onderging de kerk nog slechts kleine verbouwingen: nl. het kleine laat-gotische St.-Annakoortje en het westportaal.

Na de vernielingen tijdens het Calvinistisch bestuur van de stad (1578-1584) werd de kerk heringericht met meubilair in renaissance- en barokstijl. In 1653-1655 werden de houten gewelven van koor en benedenkerk door stenen gewelven vervangen. Tussen 1690 en 1700 werd tegen het hoogkoor een barokke basiskapel opgericht, toegewijd aan het H. Sacrament.

Rond deze aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijde kerk lag tot 1784 het kerkhof van de parochie.

Van circa 1106 tot 1798 was aan de 'collegiale kerk' ook een kapittel verbonden.

In de 19de eeuw grepen geregeld onderhoudswerken plaats, eerst toren en daken, vanaf 1857-58 de eerste verbouwingen in neogotische stijl: de H. grafkapel, nieuwe bergplaatsen ten zuiden van het koor en de verplaatsing van het doksaal en de preekstoel.

Tussen 1895 en 1901 werden de daken nogmaals vernieuwd als aanloop tot een meer 'grondige restauratie' (1904-1912), uitgevoerd naar de plannen van de architecten Vaerwyck.

Het O.L.Vrouwkoor en het St.-Annakoor werden in neogotische stijl aangepast. De stompe torenspits werd in 1910-1912 door een spitse houten torennaald vervangen. Toen ze op 14 november 1940 tijdens een stormnacht omwaalde, werd ze niet meer vervangen.

Vanaf 1975 werd de kerk, in verschillende campagnes, grondig gerestaureerd onder leiding van architect Oktaaf Van Severen. In 1995 was de uitwendige restauratie voltooid.

Het interieur van de O.L.Vrouwekerk is door de eeuwen heen geëvolueerd tot een schatkamer van religieuze kunst, ondanks de beeldenstorm, de Franse revolutie en ander ontij.

Voor een volledige beschrijving van het interieur van de kerk kan verwezen worden naar wetenschappelijk en ruim onderbouwde bronnen.

Een kort overzicht van het cultuurhistorisch en erfgoedpatrimonium:

- De romaanse doopvont.
- Het hoofdaltaar 17de eeuw,
Sint-Niklaas altaar, H. Sacrament altaar, twee O.L.Vrouw altaren: een barok in het St.-Hubertuskoor en een neogothisch in het O.L.Vrouwekoor, Sint-Rochus altaar, Sint-Barbara altaar, Sint-Kwintens altaar.
Het post-conciliair altaar van beeldhouwer Jos De Decker,
- Muurschildering met calvarie 15de eeuw
- Klokken uit 1466 en 1600
- Gewelfschildering
- Schilderijen van Antoon Van Dyck (2), David Teniers, anonieme Vlaamse primitief, Gaspar De Craeyer, Franz Verhas, Jan Verhas, , Hugo met de Bles, Godfried Guffens, Petrus De Clercq, Harold en Gerolf Van de Perre, ... Verder: votiefportretten, Obiits, Epitaven
- Meubilair en beelden:
Miraculeus beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Troost einde 15de eeuw,
Beeld van O.L.Vrouw van A. Fayd'herbe.
Talloze authentieke beeldhouwwerken in steen en hout
Lambriseringen en koorgestoelte, biechtstoelen, preekstoel van M. Van Beveren
Koorafsluitingen, doksaal, processietronen, flambouwen
- Van Peteghem orgel.
- Zilverwerk: reliekschrijn van de HH. Hilduardus en Christiana, vele zilveren kandelaars
- Kunstsmeedwerk
- Glasramen van Cyriel Los, Harold Van de Perre, Gustave en Achiel Ladon, Paul en Marcel Ganton, Léopold Pluys.
- Grafzerken en funerair erfgoed.
- Processievaandels.
- Relieken, reliekhouders en -schrijnen.

Belangrijk te vermelden is tevens dat het kerkarchief (van de 13de tot de 20ste eeuw) bewaard wordt in het stadsarchief. Het is op wetenschappelijke basis geïnventariseerd en bleef gespaard tijdens de brand van de stad in WO I.

b) Architecturale mogelijkheden

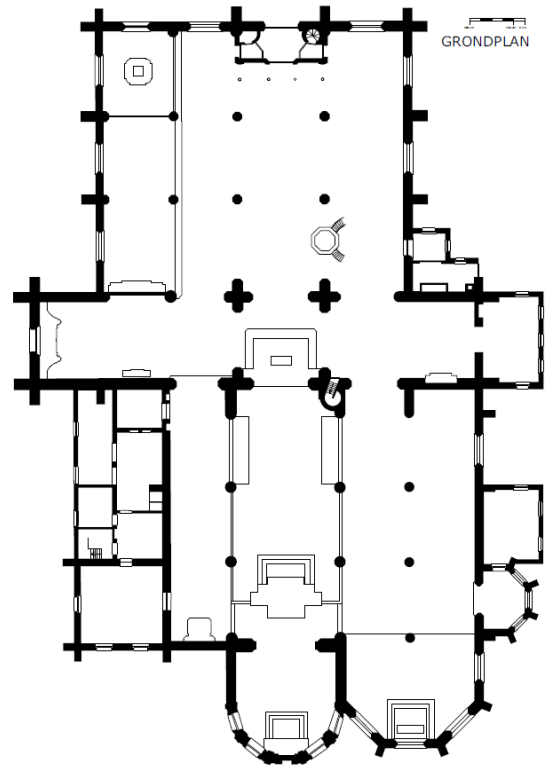
De kerk heeft een maximale capaciteit in het schip en de kruisbeuken van circa 500 stoelen. Daarnaast blijft het hoogkoor vrij en kunnen de zijbeuken van het hoogkoor en de H. Sacramentskapel voor nevenbestemmingen worden aangewend. In de noordelijke kruisbeuk is een weekkapel ingericht.

Tegen het O.L.Vrouwkoor aan de noordkant, die vroeger nog als parochiekerk heeft dienst gedaan met aanpalend het kleine St.-Annakoor, leunt de voormalige (tweede) sacristie aan met daarin de actuele dienstingang van de kerk.

Boven de huidige sacristie aan de zuidkant, bevindt zich de Kapittelkamer. Daarnaast bevinden zich op gelijkvloers en verdieping opslagruimten rond een binnenkoer. Deze binnenkoer is bereikbaar via een dienstingang.

De stookplaats bevindt zich buiten de kerk in een bijgebouw dat niet toegankelijk is vanuit de kerk. Daarnaast, wel toegankelijk vanuit de kerk, is er een kleine opslagruimte.

Het schip van de kerk is vlak, er zijn geen trappen bij de ingang. De plaatsing van de kleine toegangsdeuren maken het de rolstoelgebruiker niet gemakkelijk om autonoom binnen te rijden. Om bepaalde zijkapellen en zijbeuken te betreden moet ook een lage trede overwonnen worden. Op sommige plaatsen zijn vaste hellende vlakken wellicht te overwegen.

De kerk is in bepaalde mate zeker te compartimenteren, waarbij de eredienst en andere functies kunnen gescheiden worden. Toch wordt een meer fysieke scheiding van bijvoorbeeld het O.L.Vrouwkoor en de H. Sacramentskapel niet wenselijk geacht, ook niet met glazen wanden. De huidige indeling leent zich vrij gemakkelijk tot uitbouw van een nevenbestemming in deze beuk (museale functie).

Gezien in heel de kerk een belangwekkend en waardevol cultureel-religieus erfgoed wordt bewaard en tentoongesteld, dient de beveiliging niet speciaal voor een gedeelte van de kerk maar voor het volledig interieur te worden ingesteld.

De toren is beperkt toegankelijk middels een smalle draaitrap. Een beperkte toegankelijkheid tot aan de eerste torenkamer is wenselijk. Van daar uit kunnen de ruimten tussen de stenen gewelven en het dakgebinte worden bekeken. Er is ook een uitkijkvenster op het hoogkoor. Tenslotte kan van daaruit ook een duidelijk zicht op de voormalige ballingenkamers worden geboden.

De trap versmalt verder en is nog moeilijk begaanbaar naar de klokkenkamer met de galmgaten en naar het torendak. Op dit torendak bevindt zich een platte zinken afdekking (kuip!) met zeer smalle rondgang. Deze kan in de praktijk niet toegankelijk worden gesteld voor bezoekers.

De verwarming van de kerk gebeurt via vloerkanalen met hete lucht geproduceerd door gasbranders. Deze staan opgesteld in een bijgebouw aan de noordzijde van de kerk. Deze stookplaats is enkel van buitenaf bereikbaar. De lucht wordt aangezogen in de kerk zelf en wordt door de kanalen naar de kruisbeuken geblazen. De vloeropeningen worden afgedekt door ijzeren roosters. In de sacristie en de weekkapel gebeurt de verwarming door afzonderlijke gasconvectoren. In de Kapittelkamer en elders in bijgebouwen naast de sacristie zijn er verwarmingselementen die buiten dienst zijn gesteld en dienen vervangen.

De kerkverlichting (alsook de verwarming) kan van op afstand en centraal worden aangestuurd. De verlichtingselementen zijn deels ontladingslampen, deels metaaldamplampen en recent ook led-verlichting.

De geluidsversterking voldoet nog steeds en is berekend op divers gebruik van bronnen. Recent werd ook een microfoon met mengpaneel op het doksaal geïnstalleerd voor de stemversterking van de koster.

Er is reeds een brede aanzet van bekabeling en draadloze verbindingen voor beveiliging en camerabewaking, aansturing van nutsvoorzieningen en automatisering van voorzieningen.

c) Bouwfysische toestand

De algemene toestand van het gebouw kan als goed worden beschouwd, ingevolge de opeenvolgende restauratiefases.

Niettegenstaande de laatste grote restauratiecampagne uit de periode 1975-1995 dringen zich opnieuw noodzakelijke en belangrijke (zowel exterieur als interieur) herstellings-, restauratie- en opsmukwerken op. Mogelijke toekomstige nevenbestemmingen zullen eveneens in toekomstige aanpassingswerken een plaats moeten krijgen.

Door het Architectenbureau Bressers uit Gent werd, met een onderzoekpremie, een beheersplan opgesteld. (Toekenning onderzoekpremie met besluit van 5 december 2016; oplevering plan voorzien in juni 2017)

Dringende problemen en de plannen om hieraan te verhelpen

[Elementen uit het beheersplan]

Momenteel lopen er 2 dossiers waarvan de vooronderzoeken achter de rug zijn:

- restauratie van het schilderij van Antoon Van Dyck, “De aanbidding van de herders” zou via de standaardprocedure onmiddellijk kunnen aangevat worden indien de raming onder het daartoe gestelde plafond valt;
- en het dossier van het “kaphout, leibedekking en dakgoten” van de kerk; de betoelaging van dit dossier wacht op de indiening van het beheersplan en van het kerkenbeleidsplan.

Volgende werken dienen onder andere voorzien:

- Dakwerken en aanverwante zoals herstel gootbekleding, roestige ankers, uitgeschoven loden dakgoten, losse dekstenen, ladderhakenplan,
- Herstellen van waterinfiltratie en verhelpen van de aanverwante problemen, herstellen en curatief behandelen van aangetast houtwerk vernieuwen van de daken en dichten van de open voegen van de dekstenen van de muurbekroning, ontroesten en behandelen tegen roest van de bevestigingsogen van de brugstaven, enz.
- Daarnaast ook opfrissingswerken aan het interieur voor duurzaam onderhoud.
- Herstelling van de kapittelkamer en aanpalende bergingen
- Restauratie van de kerkvloer
- Binnenschilderwerken en restauratie van vochtplekken op verschillende plaatsen in de kerk
- Vernieuwen van de dakdichting op de toren
- Restauratie van het St.-Niklaasaltaar en van tal van andere kunstwerken.

Er kan tevens worden verwezen naar de inspectieverslagen van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen, voor zowel exterieur als interieur.

Rapporten van 22/02/1999, 18/12/2000, 14/03/2006, 26/09/2013, 21/05/2013 en 8/06/2016.

2.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk staat niet in het centrum van de stad maar circa driehonderd meter ten NW van de Grote Markt en het Stadhuis. Zij is gelegen op de linkeroever van de Dender, die het stadscentrum doormidden snijdt. Op de rechteroever van de Dender situeert zich de parochie St.-Gillis-Binnen-de-muren (St.-Egidius i.m.). Deze parochiekerk is op circa een kilometer afstand gelegen van de O.L.Vrouwekerk. Aan de Vlasmarkt, eveneens op de rechteroever van de Dender, staat de kerk van de paters Benedictijnen waar sinds de oprichting van de abdij tot op heden, eucharistievieringen op zondag plaats hebben. Ook in de kapel van de zusters van de H. Vincentius a Paulo aan de Kerkstraat wordt op heden nog “mis gelezen” op zondag.

In de begijnhofkerk, vlak bij St.-Gillis-Binnen, worden sinds enige tijd geen religieuze vieringen meer gehouden. Het begijnhofbestuur denkt na over een passende herbestemming.

Met zijn 50 meter hoge toren vormt de kerk een herkenningspunt in de stedelijke skyline.

Toren en gebouw zijn vanaf valavond verlicht en ook de glasramen worden 's avonds van binnen uit verlicht. Sinds kort wapperen vier vlaggen aan negen meter hoge masten op de toren op kerkelijke hoogdagen. De klokken, vooral de grote klokken (+3,5 en +3 ton), luiden sinds eeuwen over de stad en de streek. Ook deze klokken kunnen automatisch en vanop afstand bediend worden.

De kerk staat naast een mooie groene zone waar zich voorheen het kerkhof van de parochie bevond.

Kerk en plein liggen midden de scholencampus van het Oscar Romerocollege.

De dekenij achter de kerk is meteen de pastorie voor de priester verbonden aan de parochie. De dekenij werd eind 2016 verlaten door deken Paul De Baere en de nieuwe deken Jo Mattheys nam ‘voorlopig’ zijn intrek in een huis op het Heldenplein naast de kerk van St.-Gillis-Binnen, waar hij ook als parochiepriester is aangesteld.

Vlak naast de kerk bevindt zich het parochiaal vergader- en ontmoetingscentrum “Mariakring”. Het staat op grond eigendom van de Kerkfabriek maar is via een opstalrecht vernieuwbouwd door de vzw Dekenale werken van Dendermonde. Er is een parking met een capaciteit van een dertigtal wagens. Rond de kerk is er eveneens enige parkeermogelijkheid.

Via de Nachtegaalstraat bereikt men de reguliere bushalte van De Lijn, op 100 meter afstand van de kerk.

Tegenover de hoofdingang van de kerk bevindt zich het CAW-huis voor de regio Dendermonde (Centrum Algemeen Welzijn). De Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans (SAMWD), het CC Belgica, de stadsbibliotheek en de sociale campus van het OCMW liggen vlakbij.

2.1.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Op zondagen is er nu een misviering te 11u. en te 17u. Daarnaast wordt de kerk ook gebruikt voor doopsels, communies en vormsel, huwelijken en begrafenissen. Officiële plechtigheden vinden er in plaats. In de noordelijke kruisbeuk wordt de weekkapel gebruikt voor intieme misvieringen en gebedsdiensten tijdens de week. Daar worden ook uitvaartdiensten gehouden in kleine kring.

Het socio-cultureel gebruik en het toeristisch aanbod zijn nu reeds zeer ontwikkeld.

In het toeristisch seizoen is er op weekendnamiddagen en alle namiddagen in juli en augustus steeds permanentie door de gidsenkring. De kerk zit in een toeristisch aanbod van dagtrips naar Dendermonde.

De kerk wordt regelmatig door de SAMWD gebruikt voor concerten en repetities.

In samenwerking met o.a. CC Belgica worden evenementen in/rond de kerk georganiseerd.

2.1.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

De betekenis van de kerk situeert zich in de eerste plaats op religieus vlak.

In haar rijke en bewogen, bijna duizendjarige geschiedenis was deze prachtige kerk zeer lang kapittelkerk naast parochiekerk. Daar verzamelden de broederschappen en religieuze confrerieën maar ook de gilden en ambachten. Vanuit het kapittel van de O.L.Vrouwekerk van Dendermonde werd burgerlijk bestuur gevoerd over dorpen en uitgestrekte landerijen.

Na de kerkelijke hervormingen in het bisdom Gent van 2016 bleven er van de 34 dekenaten nog 10 over, waaronder Dendermonde. De veertien oude parochies op het grondgebied van de Stad werden door deze hervorming verenigd tot één “Nieuwe Parochie”.

De O.L.Vrouwekerk zal bijgevolg in de toekomst ook haar functie van dekenale kerk en hoofdkerk van de nieuwe parochie kunnen invullen.

In het “Pastoraal beleidsplan” voor de nieuwe parochie krijgt de kerk in deze zin een specifieke rol in de toekomst.

De kerk wordt een “verbindingsschakel” in de nieuwe parochie. Grote en gezamenlijke vieringen zullen er hun plaats krijgen. In de toekomst zullen deze gezamenlijke vieringen tijdens belangrijke periodes van het kerkelijk jaar in deze kerk doorgaan.

Daarnaast zijn er de officiële plechtigheden: de herdenking van de wapenstilstand op 11 november met een solemnele mis en het Te Deum op 21 juli en op 15 november.

De kerk biedt tevens plaats en gastvrijheid voor diverse zingevingsinitiatieven, interreligieuze samenkomsten en oecumenische initiatieven; voor catechese- en bezinningsinitiatieven; vormings- en informatie momenten.

Medegebruik door het ter beschikking stellen van de kerk voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen wordt niet overwogen. Daarvoor kan zo nodig worden verwezen naar andere kerkgebouwen op het grondgebied van de stad.

Gastvrijheid voor schoolpastoraal

Centrale ontmoetingsplaats voor eucharistievieringen en met religie en educatie verbonden activiteiten voor de scholengemeenschap van het Oscar Romerocollege en bij uitbreiding ook voor andere scholengemeenschappen uit Dendermonde en omgeving, ook voor specifieke religieuze initiatieven vanuit het gemeenschapsonderwijs.

Bewaar- en toonplaats van oud en modern religieus cultureel erfgoed

De kerk is op zich reeds een museum van religieuze kunst. Gedeelten van de kerk kunnen meer specifiek uitgebouwd worden tot kerkmuseum (O.L.V.-koor), in andere delen (bv. noordelijke zijbeuk) kunnen tijdelijke opstellingen en tentoonstellingen worden opgesteld.

In het verlengde van de ICOM-definitie⁴ van een museum kan de kerk uitgroeien tot een plaats waar, in opdracht van de kerkfabriek, religieus cultureel erfgoed wordt verzameld, geconserveerd, gerestaureerd, bestudeerd en tentoongesteld voor culturele historische en educatieve doeleinden. Dit alles dient te gebeuren in de mate van de mogelijkheden en de draagkracht van het kerkgebouw.

Socio-culturele initiatieven

Plaats voor het organiseren van gepaste socio-culturele activiteiten zoals:

- ✓ Orgelconcerten;
- ✓ Voordrachten en andere kunstexpressies;
- ✓ Diverse vormen van opleiding (religieus, ideologisch, muzikaal), lessencycli en eindproeven o.a. SAMWD
- ✓ Tentoonstellingen;
- ✓ Vormen van vrijetijdsbesteding en cultuurbeleving;
- ✓ Deelname aan externe en landelijke initiatieven waar mogelijk en aangewezen: Open Kerkendag, Open Monumentendag, Erfgoedinitiatieven, evenementen zoals Wintering e.d.

Toeristisch aanbod

Dit gebeurt in samenwerking met de dienst voor toerisme van de stad Dendermonde, de Gidsenkring, de vzw Vrienden van de O.L.V.-Kerk en andere verenigingen.

Door diverse ingrepen dient het toeristisch potentieel van het kerkgebouw en haar cultuur- en erfgoedbezit nog verder opgewaardeerd. Er wordt nagedacht over diverse formules van rondleidingen.

b) Plan van aanpak voor verdere uitbouw van gebruik en van nevenfuncties

Vanuit het bestaande gebruik en aanbod wordt de functie en het gebruik van de kerk naar de toekomst verder ontwikkeld.

Hiertoe zal de **Kerkfabriek O.L.V.-Dendermonde** het initiatief nemen en de coördinatie voeren. Zij zal dit doen in samenspraak en met de medewerking van alle mogelijke betrokken en te betrekken instanties, zoals opgesomd in volgend niet-limitatief lijstje:

- de deken van Dendermonde en zijn parochiale en dekenale ploegen;
- het stadsbestuur van Dendermonde en de betrokken stedelijke diensten zoals de dienst voor toerisme, de stedelijke musea, het stadsarchief, de stedelijke academie voor muziek, woord en dans (SAMWD), het departement gebouwen en facility en andere...
- de vzw De Vrienden van de O.L.Vrouwkerk;
- de vzw Parochiale Werken van het dekenaat Dendermonde;
- het Oscar Romero-college en andere schoolgemeenschappen;
- de socio-culturele verenigingen.

De kerkfabriek zal hiertoe, in nauw overleg met het stadsbestuur van Dendermonde, onderzoeken welke financiële middelen hiertoe in haar volgende meerjarenbegroting zullen kunnen ingeschreven worden.

De kerkfabriek zal bij dit plan van aanpak nauw contact houden, in het kader van de bescherming van gebouw en cultuurhistorisch patrimonium, met de diensten van het Agentschap Onroerend Erfgoed (AOE). Waar mogelijk en nodig zal het advies en de medewerking ingeroepen worden van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

⁴ "Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen."

Met een onderzoekspremie, vastgelegd door het AOE met besluit van 5 december 2016, wordt een **beheersplan** voor de kerk opgemaakt.

Deze opdracht werd toegekend aan het Architectenbureau Bressers bvba uit Gent.

In dit beheersplan zal ook ruim aandacht besteed worden aan de toekomstige hoofd- en nevenfuncties van de kerk. In dit beheersplan wordt ingegaan op de verdere uitbouw van de verschillende functies van het kerkgebouw.

Waar mogelijk zal de Kerkfabriek zelf initiatieven nemen en andere ondersteunen om (naast toeristische initiatieven) **de bevolking te betrekken** bij het kerkgebouw en haar cultuur-historisch patrimonium. Zo kan bijvoorbeeld worden overwogen om de restauratie van kunstwerken in de kerk zelf te laten gebeuren, waarbij het 'gelegenheidsatelier' op bepaalde tijdstippen wordt opengesteld voor het publiek.

De kerkfabriek zal tevens haar medewerking verlenen aan initiatieven zoals 'Open Kerken dagen' en andere soortgelijke initiatieven.

Ondersteuning van vrijwilligerswerking rond het kerkgebouw en haar kunstschaten

In samenwerking met de vzw De Vrienden van de O.L.Vrouwekerk zal nagegaan worden hoe de verdere uitbouw en ondersteuning van vrijwilligerswerking kan worden gerealiseerd (zo mogelijk als bijkomende doelstelling van deze vereniging) met het oog op:

- verder onderzoek en documentatie naar en van de kerk en haar kunstpatrimonium
- de promotie van de kerk als toeristische aantrekkingspool;
- een breder toegankelijk stellen van de kerk;
- een frequent en meer gespecialiseerd gewoon onderhoud van bepaalde kunstwerken onder begeleiding of op aangeven van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.
- het stimuleren van socio-culturele initiatieven in het kerkgebouw en het ter beschikking stellen van daartoe benodigde materialen en installaties (geluidsversterking, belichting, podia, audio-visuele middelen enz.

Dit alles vereist wellicht volgende inspanningen, werken en investeringen:

- studie van haalbare mogelijkheden om de toegankelijkheid te optimaliseren;
- verbetering van de toeristische en museale functie voor religieus erfgoed;
- inrichting van een permanent museumgedeelte in het O.L.V.-koor en St.-Jozefskoor;
- voorzieningen voor tijdelijke tentoonstellingen in andere delen van de kerk;
- aanpassing en uitbreiding van de elektronische beveiliging van het kerkgebouw;
- audio-gidsen (op ipad?) en interactieve infoschermen;
- aankoop inbraakvrije tentoonstellingskasten;
- info-panelen en programmatie van elektronische infoschermen;
- moderne en energiezuinige verlichting en speciale belichting;
- creatie van een klein auditorium (25 pers.) met projectiemogelijkheid in de huidige weekkapel);
- toegankelijkheid verbeteren en beveiliging van de eerste torenkamer met uitzicht op de gewelven;
- overwegen om een ballingenkamer boven de noordelijke kruisbeuk opnieuw van een houten bevloering en aangepaste verlichting te voorzien, zodat ze kan betreden worden en eventueel een functie kan krijgen;
- vaste en verplaatsbare podia;
- onderzoek naar de mogelijkheid om sanitair voor gebruik door bezoekers te voorzien;
- herinrichting stapelruimte achter sacristie
- ...

2.2. Sint-Egidius-Binnen in Sint-Gillis

Foto's stad Dendermonde en TripAdvisor

2.2.1 Identificatie

Naam: Sint-Egidius Intra Muros

Geografische ligging:

Brusselsestraat 67, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie D Dendermonde 1ste afdeling, perceelnummer 0595A

Opp. 510 m²; Kl: 2.397 euro; Plan-bestemming: volgens gewestplan: woongebied met een culturele, historische en esthetische waarde; BPA/RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: Sint-Egidius Intra Muros

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van zondagsdienst

Eigendom: Kerkfabriek Sint-Egidius Intra Muros, Brusselsestraat 67, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek Sint-Egidius Intra Muros, ERD O.Nr. BE211370324 / BE211370423
Heldenplein 1, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Het kerkgebouw, inclusief toren en sacristie, is beschermd monument en maakt deel uit van een beschermd stadsgezicht

KB van 9 mei 1955: toren als monument

KB van 2 juli 1974: uitbreiding bescherming met kerkgebouw als monument; bescherming van toren, kerk, pastorie en restanten van de Zwijveke-abdij als stadsgezicht.

2.2.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Sint-Gillis-Binnen, 2013]

Ongeveer halverwege de oude Torrepoort en de nieuwe Brusselsepoort werd ca. 1214 door Mathilde I, Vrouwe van Dendermonde, een hospitaal opgericht, toegewijd aan Sint-Gillis (St.-Egidius). In 1223 vormde zij dit hospitaal om tot een cisterciënzerinnenabdij. Gezien dergelijke abdij bij voorkeur op een afgelegen plaats diende te liggen, rees door de stadsuitbreiding een probleem. Daarom werd de abdij overgebracht naar de Zwijvekekouter, waar sinds de 2de eeuw na Christus een nederzetting was ontstaan. Op het einde van de 7de eeuw werd er onder impuls van de eerste missionarissen één der eerste kerkjes in de Dender- en Scheldevallei opgericht. Dit kerkje was toegewijd aan O.L.Vrouw en deed dienst als parochiekerk. Maar de nederzetting ontvolkte geleidelijk aan door de aantrekkingskracht van de nieuwe stad Dendermonde.

De daar aanwezige kleine parochiekerk en enkele aanpalende gebouwen zouden voortaan de abdijsamenleving herbergen. De zetel van de parochie werd daarop in 1228 overgebracht naar de kapel van het voormalig Sint-Gillishospitaal en zodoende werd de parochie toegewijd aan St.-Egidius.

Die hospitaalkapel werd al snel te klein zodat in de 2de helft 13^e eeuw een nieuwe parochiekerk werd opgericht. De pastoor woonde in een omwalde pastorie achter de kerk.

In 1444 werd de toren verder afgewerkt met stadssubsidies en in 1578 werd als gevolg van de godsdienststoevelen de kerk in brand gestoken en in 1584 terug in dienst genomen nadat Alexander Farnese een einde had gemaakt aan het Calvinistische bewind over de stad.

In 1635 werden restauratiewerken uitgevoerd terwijl de pastorie werd vergroot.

In de 18^e eeuw was de benedenkerk terug te klein geworden voor het steeds toenemend aantal inwoners van de parochie St.-Gillis-Binnen en de aanpalende gemeente St.-Gillis-Zwijveke. Met de abdij van Zwijveke, die sedert 1671 was heropgericht achter de kerk van St.-Gillis-Binnen werd een financiële overeenkomst bereikt om een nieuwe kerk te bouwen.

In 1779 werd de oude kerk afgebroken, met uitzondering van toren en koor. De benedenkerk werd in december 1781 ingewijd. De voorgevel bleef onafgewerkt met uitzondering van de uit 1741 daterende en herbruikte arduinen ingangspoort van de oude kerk. Ook het meubilair werd zoveel mogelijk herbruikt.

De herbouwde kerk ligt niet meer in het verlengde van toren en koor, maar werd in zuidwestelijke richting afgebogen zodat dit deel en de voorgevel haaks aansluiten op de Brusselsestraat. De sacristie werd gebouwd tegen de zuidkant van de toren.

De kerk van Sint-Gillis-Binnen is een eenvoudig afgewerkte driebeukige kerk onder één groot zadeldak. De bakstenen gevels op een zandstenen plint werden opengewerkt met omliggende korfboogvensters

Inwendig wordt de kerkruimte in drie beuken verdeeld door twee rijen zuilen van de Toscaanse orde. Met uitzondering van hun achzijdige zandstenen voetstukken, is gans het interieur bepleisterd.

Achteraan kwam tegen de toren een nieuw koor met driezijdige sluiting.

In 1866 werden toren, koor en sacristie van de oude kerk gerestaureerd door stadsarchitect Edouard Bouwens. Oorspronkelijk waren alle glasramen onversierd, figuratieve glasramen werden slechts later geplaatst.

In de periode 1871-1885 plaatste het kerkbestuur figuratieve glasramen en in 1911 werden de glasramen in de voorgevel geplaatst. De glasramen in het koor tenslotte werden vervangen in 1957-58, mogelijk naar plannen van architect Bressers.

In 1912 kwamen de benedenkerk en voorgevel aan de beurt voor restauratie door Henri en Valentin Vaerwyck. Die voorzag de kerk van een voorgevel in neo-barokke stijl.

In 1978 werd het beschermde orgel hersteld door firma Pels; onder leiding van Gabriël Loncke

Van 1984 tot 1988 werd kerk in- en uitwendig gerestaureerd.

Achter de kerk, omgeven door een vijver en een oase van groen, staat de pastorie. Ze werd in 1852 op de fundamenteën van de oude pastorie opgetrokken naar plannen van stadsarchitect Johan Beeckman. Ze paalt achteraan aan de eveneens als monument beschermde resten van de abdij van Zwijveke, met de gewezen monumentale toegangspoort (1755), de gaanderij (1690) en een 18de-eeuws dienstgebouw, mogelijk het voormalige gastenkwartier.

Belangrijk te vermelden is tevens dat het kerkarchief (van de 13de tot de 20ste eeuw) bewaard wordt in het stadsarchief. Het is op wetenschappelijke basis geïnventariseerd en bleef gespaard tijdens de brand van de stad in WO I.

Voor een beschrijving van het interieur wordt verwezen naar hogervermelde uitvoerige beschrijving door Aimé Stroobants.

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk biedt plaats aan maximaal 200 aanwezigen maar niet vanop alle plaatsen heeft men een rechtstreeks zicht op het altaar en het hoogkoor. De akoestiek van de kerk wordt geprezen en het interieur is ruim met veel lichtinval.

De relatief kleine kerk geeft een goed gevulde indruk zodra de helft van de beschikbare plaatsen bezet wordt. De kleinere ruimte is tevens voordelig te verwarmen in de winter. Het is er toch aangenaam koel op warme zomerdagen.

Er is een eenvoudige geluidsversterking voorzien. Het schakelbord van de lichtinstallatie is vernieuwd en deze wordt momenteel gecontroleerd en zal waar nodig vernieuwd worden.

Er is slechts één toilet voorzien dat enkel vanuit de sacristie toegankelijk is. Er is geen kitchenette voorzien.

De toegankelijkheid van het kerkship voor andersvaliden geeft geen probleem. Er is enkel een verhoog waarop het altaar geplaatst is.

Bij eventuele aanpassingen aan het gebouw zal rekening dienen gehouden met de beveiliging van het gebouw.

c) Bouwfysische toestand

De laatste grote restauratiecampagne werd beëindigd in 1988. De actuele toestand van de gebouwen is daardoor gezond, mede door regelmatig onderhoud. Er zijn geen plannen voor grootschalige werken.

2.2.3 Situering van het gebouw in de ruimtelijke omgeving

De kerk is gelegen in het stadscentrum op de rechter Denderoever. Zij is gelegen in het commerciële hart van de stad en op het circuit van de wekelijkse maandagmarkt. De kerk is op wandelafstand gemakkelijk bereikbaar voor de meeste mensen uit het oude stadscentrum. Er is gedurende de week weinig of geen parkeermogelijkheid. Dat is op zaterdagavond en op zondagmorgen echter geen probleem.

Gezien niet echt naar brede nevenbestemmingen wordt gestreefd, zijn andere aspecten van bereikbaarheid en architecturale mogelijkheden van minder belang.

De barokke gevel en de romaanse toren alsook de zuidelijke zijgevel van de kerk worden bij valavond verlicht. Er zijn geautomatiseerde klokken die het uur aangeven en ook bij aanvang van erediensten worden geluid.

2.2.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Het kerkgebouw wordt bijna uitsluitend voor de eredienst gebruikt, met eucharistievieringen op zaterdagavond en maandagmorgen.

Doopsels, vormsel, huwelijken en begrafenissen vinden er geregeld plaats.

De kerk is gelegen in het hart van de stad en binnen het commerciële centrum. Het is er doorheen de week vrij druk en vele mensen zoeken de stilte van het kerkgebouw op, om even op adem te komen, te mediteren, te bidden. Tijdens de maandagmarkt is dit opmerkelijk.

Er is een aantoonbare devotie tot het beeld van de H. Rita.

Orgel- en andere concerten en gegidste rondleidingen vinden er enkele malen per jaar plaats.

Er is geen medegebruik door andere christelijke geloofsgemeenschappen

Bij het kerkbestuur zijn geen kandidaten bekend die interesse hebben voor het valoriseren noch voor een meer permanent gebruik van het kerkgebouw

2.2.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

In het Pastoraal beleidsplan “Kerk in Dendermonde” en het Kerkenbeleidsplan voor de Stad Dendermonde, wordt de kerk van St.-Gillis-Binnen behouden voor de zondagse eucharistievieringen. Naast de O.L.Vrouwekerk, die vooral gericht wordt op grote gezamenlijke vieringen voor de nieuwe parochie Dendermonde, zal St.-Gillis-Binnen een tweeledige functie krijgen:

- parochiekerk, centraal gelegen in de nieuwe parochie en op termijn gericht op de wekelijks ‘zondagsdienst’ voor de gelovigen van het stadscentrum;
- een open bidplaats in het centrum van de stedelijke agglomeratie en het commerciële stadscentrum en plaats voor volksdevotie (H. Rita).

Er kan eventueel gedacht worden aan een beperkte herinrichting (met de nodige aanpassingswerken) van de lokalen die zich onder de toren (slordige stoelenberging), in het gewezen gotische koor (gewezen winterkapel) en daarboven (rommelhok) bevinden.

Ook hier bestaat er mogelijks een kans om van de gewezen winterkapel opnieuw een weekkapel of bezinningsruimte te maken (met permanente opstelling van de stoelen) en boven het koor een **beperkt kerkmuseum** in te richten, waarbij overvloedig beeldhouwwerk, processieattributen en niet courant gebruikt edelsmeedwerk en textiel (in een tweetal beveiligde vitrines) toonbaar en veilig kan bewaard worden, zodat in de sacristie plaats vrijkomt voor de huidige behoeften.

b) Een plan van aanpak

Gezien de toekomstige functie van dit kerkgebouw vooral een bevestiging is en zelfs een versterking van haar huidige functie, dienen geen belangrijke aanpassingen te gebeuren.

Wellicht kan verder nagedacht worden over de beveiliging van deze ‘open kerk, het comfort voor de kerkgangers en de verbetering van de technische voorzieningen.

Hiermee kan ook verder tegemoet worden gekomen aan organisatoren van aangepaste en meer intiemere concerten en recitals in dit kerkgebouw.

2.3 Sint-Jozef Arbeider in Keur

2.3.1 Identificatie

Naam: Sint-Jozef Arbeider

Geografische ligging:

Ommegancklaan 133/135, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie E Dendermonde 1ste afdeling, perceelnummer 0194N

Opp. 4.255 m²; KI: 3.247 euro; Plan-bestemming: woongebied volgens gewestplan + gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen; BPA/RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde
Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: Sint-Jozef-Arbeider

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Uitdoofscenario wordt overwogen.

Eigendom: Kerkfabriek St.-Jozef-Arbeider

Beheer: Kerkfabriek St.-Jozef-Arbeider, ERD O.Nr. BE0211222052
Ommegancklaan 133, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De kerk is geen beschermd monument

2.3.2 Beschrijving

a) Cultuur-historische waarde

Na de Tweede Wereldoorlog werden de houten huizen, opgericht na WO I door het "Albert I-Fonds", en de beluiken in de Dendermondse binnenstad gesaneerd. Vele mensen, verhuisden naar open plaatsen gelegen net buiten de aloude vestingstad. Zo ontstond onder andere een gemeenschap aan de Mechelse steenweg, die men "Het Keur" noemde. Er werden 214 sociale woningen gebouwd, zodat de buurt met een 750 inwoners werd uitgebreid.

In 1958 besloot men een noodkerkje te bouwen dat in september van dat jaar werd ingewijd door Monseigneur O. Schelfhout. In de jaren zestig werd een tweede wijk van sociale woningen gebouwd. Stilaan vond men dat de wijk een eigen identiteit kreeg en groot genoeg was geworden om een zelfstandige parochie te worden. Zo ontstonden de plannen voor het bouwen van een grotere kerk.

In 1967 begonnen de bouwwerken in opdracht van pastoor-deken Vanovermeire. De architect was Dom Antoon van de Benedictijnenabdij van Dendermonde.

Het werd een kerk in Duitse garagestijl met een mooie glazen wand en een sobere inrichting.

Op 23 november 1970 werd de nieuwe kerk ingewijd en werd de parochie zelfstandig met als patroonheilige Sint-Jozef Arbeider.

Eind jaren 80 kwamen er nog eens een 300 woningen bij door de verkaveling van het Kroonveld. Zo groeide de parochie uit tot een 3000 zielen.

b) Architecturale mogelijkheden

De moderne kerk bestaat uit één grote ruimte zonder kolommen, wat haar zeer geschikt maakt voor uiteenlopende activiteiten. Naast de kerk werd in dezelfde periode een pastorie gebouwd in bungalowstijl. Deze wordt momenteel privaat verhuurd.

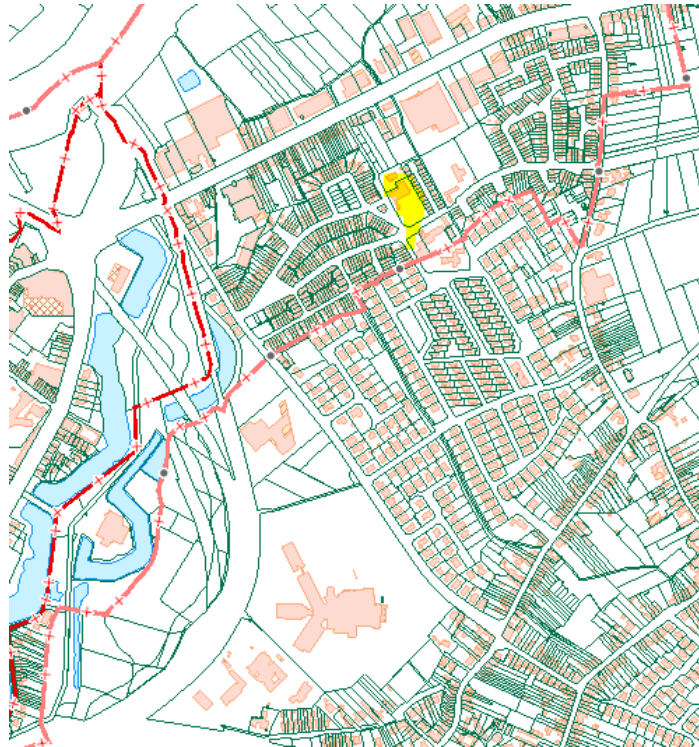
c) Bouwfysische toestand

Het gebouw is in behoorlijke staat; de kosten zijn eigen aan een gebouw dat 45 jaar oud is (isolatie, verwarming ...). Bouwfysisch vertoont de kerk geen gebreken. Vroegere problemen inzake toegankelijkheid voor andersvaliden werden recent opgelost.

Er zijn geen plannen om in de nabije toekomst aanpassingswerken te doen aan het gebouw noch aan de installaties.

2.3.3 Situering van het gebouw in de ruimtelijke omgeving

De kerk is gelegen ten oosten van het centrum van de stad Dendermonde, net buiten de groene vestingsgordel. Ze werd gebouwd te midden een grote tuinvijk met voornamelijk sociale huisvesting. Aan de rand van deze wijk staat ook het algemeen ziekenhuis St.-Blasius, een kantorencomplex van de politie en het Huis van het Kind, een campus in aanbouw door het OCMW. Er is een wijkafdeling van het Oscar Romero-college. In de buurt zijn er winkelcomplexen en een KMO-bedrijfszone. Er is in de onmiddellijke omgeving van de kerk voldoende parkeergelegenheid. Het vroegere noodkerkje, gelegen ten zuiden van de kerk wordt vrij frequent gebruikt voor diverse bijeenkomsten en feesten. De kerk neemt geen bijzondere plaats in op het vlak van cultuur of toerisme. In de tuin is een petanquebaan aangelegd die onder meer wordt gebruikt door de Okra-afdeling.

2.3.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Om de 14 dagen wordt er op zondag eucharistie gevierd; daarnaast zijn er jaarlijks een 40-tal doopvieringen, een 20-tal begrafenissen en een vijftal huwelijksplechtigheden, tevens de jaarlijkse vormsel en eerste communieviering (met voorbereiding).

Eenmaal per maand vindt er op zondag een viering plaats voor de Rwandese gemeenschap.

De kerk doet dienst als repetitieruimte van het jeugdkoor Keurioso dat zo'n 25 jaar geleden is ontstaan op de parochie.

Er zijn jaarlijks een vijftal culturele manifestaties in het kerkgebouw. De Stedelijke Academie voor Muziek Woord en Dans (SAMWD) van Dendermonde, organiseert er jaarlijks een paar publieke examens.

2.3.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Er wordt momenteel rekening gehouden met een uitdoofscenario voor de eredienst.

Het gebouw is geschikt voor culturele activiteiten (concerten, voordrachten) voor een publiek tot maximum 300 personen; er is evenwel slechts 1 toilet. Gezien het schip van de kerk bestaat uit één grote ruimte, die niet onderbroken wordt door kolommen, leent het gebouw zich ook nog voor andere doeleinden.

b) Een plan van aanpak

Zodra het kerkenbeleidsplan voor de stad Dendermonde is goedgekeurd door de diverse instanties, zal de kerkfabriek, als eigenaar, handelen naar de besluiten van dit plan.

Dit betekent dat dergelijk scenario zal worden geconcretiseerd in samenspraak met de parochiepriester, de kerk-betrokken mensen en instanties en met het stadsbestuur.

2.4 Sint-Ursmarus in Baasrode

2.4.1 Identificatie

Naam: Sint-Ursmarus

Geografische ligging:

St.-Ursmarusstraat 73, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 5de afdeling, perceelnummer 0050

Opp. 251+ 259 m²; KI: 1.936 euro; woongebied volgens gewestplan, BPA/RUP geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: Sint-Ursmarus

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Behoud van de eredienst met behoud van zondagsdienst

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtenysstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Ursmarus, ERD O.Nr. BE0211489197

St.-Ursmarusstraat 113 a, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De toren werd beschermd bij besluit van 30 december 1949,

De volledige kerk werd beschermd bij besluit van 4 december 2003.

2.4.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De naam van Baasrode is doorheen de eeuwen heen op talloze manieren gespeld. In 822 staat in een diploma van Lodewijk de Vrome, koning van Frankrijk, “Baceroth”. In een oorkonde uit 1218 werd dat “Basserode”, en in de 18 de eeuw werd veelal “Baesrode” gebruikt.

Het toponiem “rode” betekent: een plaats in het bos waar bomen zijn geroid; “baas” is minder duidelijk: een persoon, een baai, ... Jacobus Maestertius schreef in 1646: *“Baesrode heeft de waardigheyt van eene heerlyckheyt ontfaen, het heeft synen eygen rechterstoel, de kerck is St. Ursmaer toegewydt, seer schoon op 't water gelegen.”*

De kerk ligt nog altijd aan de boorden van de Schelde en in 't verleden lag ze soms ook wel eens in de Schelde toen de rivier nog niet veilig ingebed lag tussen dijken en kaaimuren.

In 1139 begon de bouw van een kerkje toegewijd aan Maria, onder het beheer van de abdij van Affligem. De parochie werd goedgekeurd door paus Eugenius III op 3 april 1148.

Met de bouw van een nieuwe kerk op dezelfde plaats -rond 1500- is Sint Ursmarus de patroonheilige geworden. Hij is afkomstig van Floyon (bisdom Kamerijk) en ontving zijn vorming in de abdij van Lobbes. Later werd hij daar zelf monnik en abt. Als bisschop heeft hij het geloof verkondigd in het land van Aalst en Dendermonde. Hij is overleden op 19 april 713 en is begraven in de abdijkerk van Lobbes.

Van de middeleeuwse Sint-Ursmaruskerk, rest enkel de westelijke, met Ledische zandsteen beklede bakstenen klokkentoren, onderaan in de westgevel doorbroken door een brede vleugelpoort met arduinen omlijsting (1779). In de vijfde bouwlaag is hij aan alle zijden doorbroken door twee spitsbogige, gotische galmgaten. Hierop staat een naar een achthoekige plattegrond verspringende houten torennaald, met opengewerkte lantaarn en peervormige spits, bekroond met een torenkruis. Aan de noordzijde werd onder een lessenaardak een doopkapel aangebouwd, waartegen in het tweede kwart van de 18de eeuw een met een Calvarie bekroond *beenderhuyseken* werd opgetrokken. Aan de zuidzijde van de toren bevindt zich een berglokaal onder lessenaardak. Achter de toren ligt een driebeukige bakstenen kerk (1779 en 1830-1832) van zeven traveeën, met een middenbeuk en twee zijbeuken onder één zadeldak en aan de oostzijde een halfrend, absidaal koor met aan beide zijden een sacristie. Tegen de buitenmuur van de zuidelijke zijbeuk ligt een roepsteen onder een open houten luifel.

Inwendig telt de benedenkerk zeven traveeën, in de zijbeuken telkens opengewerkt met een gedrukt rondboogvenster. De middenbeuk en het koor hebben een uit 1897-1898 daterend bepleisterd houten tongewelf, de zijbeuken een vlak bepleisterd plafond. Tussen de halfzuilen van de middenbeuk staat een driezijdig tochtportaal met doksaal (1764). Het eikenhouten tochtportaal dateert van 1779 en werd uitgevoerd in Lodewijk XVI-stijl. De doksaalbalustrade is aan de bovenzijde opengewerkt met balusters en centraal met een klein orgelfront. Het eigenlijke orgelfront heeft aan de buitenzijde twee trommels bekroond met een antieke siervaas en in het midden een vooruitspringend gedeelte, ondersteund door een cherubshoofd in een medaillon. De houten wangen van het bovenste orgelfront vertonen houten blaasinstrumenten en een contrabas, de gebruikelijke begeleidingsinstrumenten van het orgel. De centrale bekroning van het orgel bestaat uit een zittende, bazuinblazende engel, de zijbekroningen uit een met een vogel bekroonde opengewerkte baluster. Dit *schoone orgel met een casse van musiek* werd in 1739 aangekocht bij de Gentse orgelmaker Pieter Van Peteghem. Aan de noordzijde van het doksaal geeft een dubbele houten deur toegang tot de gewezen doopkapel. Centraal in deze *vont cappelle* stond de doopvont, die we momenteel voor het O.L.V.-altaar terugvinden. Deze 18de-eeuwse doopvont bestaat uit een rond bekken van zwarte gepolijste arduin, rustend op een centrale baluster. Ze werd in 1781 door Jan Baptist Van Damme voorzien van

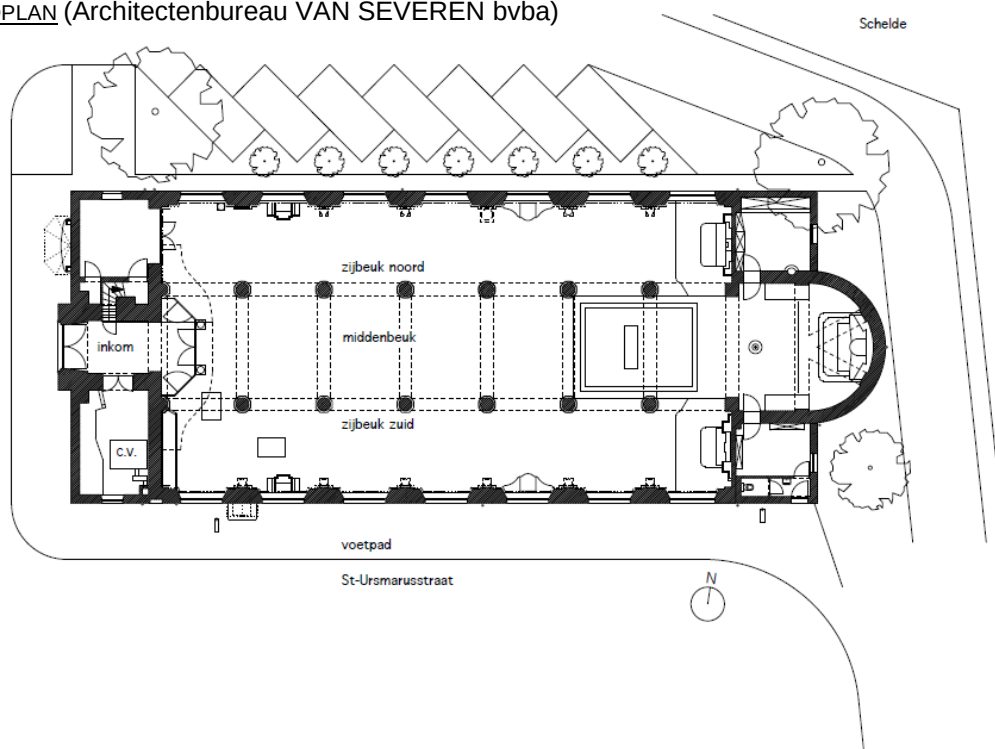
een koperen deksel. Aan de andere zijde van het doksaal staat de enige nog bewaard gebleven dis of kerkmeesterbank van de hand van schrijnwerker Jan Baptist Nuten (Sint-Amands, 1780).

Platte pijlers verdelen de noordelijke zijbeuk in zeven traveeën, elk doorbroken door een 19de-eeuws glas-in-loodraam, versierd met geometrische motieven van gehamerd glas, in het midden onderaan voorzien van de naam van de schenker. Tegen de eerste pijler van de noordelijke zijbeuk bevindt zich een icoon van O.L.Vrouw van de Altijddurende Bijstand, met ernaast een gekroond en gepolychromeerd stenen O.L.Vrouwbeeld (1992). Op consoles tegen de andere pijlers van de noordelijke zijbeuk staan vier eenkleurig beschilderde gipsen heiligenbeelden. Tegen de pijler in het midden van deze reeks heiligen staat, op een vrijstaande houten sokkel, het eikenhouten beeld van de jonge, predikende Sint-Ursmarus, dat oorspronkelijk onder de kuip van de preekstoel stond opgesteld.

De kerk heeft veel te lijden gehad van oorlogen en branden. Zij is telkens heropgebouwd en vergroot wanneer ze te klein was geworden. In 1914 lagen de plannen klaar om een grotere kerk te bouwen op het dorpsplein. Uiteindelijk is gekozen voor de bouw van een kerk op de Briel.

b) Architecturale mogelijkheden

GRONDPLAN (Architectenbureau VAN SEVEREN bvba)

Achteraan de kerk wordt de voormalige doopkapel momenteel als berg/vergader ruimte gebruikt, zie ook verder. Aan de andere zijde naast de ingang, is er het verwarmingslokaal.

Vooraan aan de linkerzijde is de sacristie en aan de rechterzijde een zijingang met bergruimte en sanitair lokaal.

Momenteel gebeurt de verwarming via de vloerkanalen met luchtblazers, die door mazoutverbranding worden opgewarmd. Aardgastoevoer en meters zijn bij de laatste renovatie voorzien om in de toekomst hier op over te schakelen.

De toegang voor rolstoelgebruikers is haalbaar vermits er nergens noemenswaardige hoogteverschillen zijn die de toegang zouden belemmeren.

Uitbreidingsmogelijkheden zijn wegens het beschermd karakter en de ligging van het Kerkgebouw onmogelijk. Rechts en achteraan is de straatkant en links is parking en de Schelde gelegen.

Binnenin de Kerk zijn de mogelijkheden om ruimtes af te splitsen moeilijk haalbaar

De kerk werd grondig gerestaureerd in 2001 en verkeert uitwendig in goede toestand. Voor het interieur zijn restauratiedossiers opgestart: elektriciteit, interieur (schilderwerken en houtbehandeling), verwarming en kerkorgel. Er werden dossiers ingediend ter vernieuwing van de verwarming, elektriciteit en schilderwerken. Deze dringende dossiers wachten momenteel op betoelaging.

This aerial map of Baasrode, Belgium, shows the town's layout along the Schelde river. Key features include the Sint-Ursuskerk Baasrode, the Brouwerij d'hollander baasrode (gesloten), and the BNP Paribas Fortis Baasrode. The map also displays the N17 road and the Schelde river.

2.4.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk is het centrum van het religieuze leven in Baasrode als ontmoetingsruimte voor de wekelijkse eucharistieviering, voor begrafenissen, doopplechtigheden, huwelijken en schoolvieringen. In de kerk worden tevens ontmoetingsmomenten na de eucharistievieringen en bijvoorbeeld een nieuwjaarsreceptie georganiseerd voor en door de parochie.

Gelegen aan de Schelde en het veer naar Moerzeke-Kastel, heeft de kerk een belangrijke toeristische uitstraling als baken en rustpunt op fiets-, wandel- en vaarroutes. De prominente en indrukwekkende zichtbaarheid vanop de aanlegsteiger aan de Driehuizen en vanaf de terreinen van het Scheepvaartmuseum versterken nog deze uitstraling.

Vandaag zijn er geen concrete plannen voor meer frequent gebruik van de kerk. Er is geen medegebruik door andere rooms-katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.4.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De kerk blijft in het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' en in het 'Kerkenbeleidsplan van de stad Dendermonde' een volwaardige parochiekerk waar de zondagseucharistie de spil blijft waarrond het religieus leven verder wordt ontwikkeld.

Er zijn in het kerkgebouw niet zo erg veel mogelijkheden om diverse nevenfuncties te integreren. Wel wordt overwogen om de vroegere doopkapel in te richten als vergaderruimte, waarvoor verenigingen interesse betonen (Parochiale Werken, KVLV, OKRA...). Ook de Heemkring Baceroth moet in de nabije toekomst op zoek naar ruimte en kan mogelijk geïnteresseerd zijn.

b) Plan van aanpak toekomstige invulling van nevenfuncties.

De Kerkfabriek zal in samenspraak met de pastoor en de parochiale verenigingen verder onderzoeken welke de noodzakelijke en toelaatbare ingrepen zijn, nodig om in de toekomst bepaalde beperkte nevenfuncties in de kerk mogelijk te maken (ombouw vroegere doopkapel).

2.5 Onze Lieve Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Briel

2.5.1 Identificatie

Naam: Onze Lieve Vrouw Ten Hemel Opgenomen

Geografische ligging:

Provinciale baan 165, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde, 5ste Afd./Baasrode, perceelnr. 0576P

Opp. 1.024 m²; KI: 1.598 euro; Plan-bestemming: woongebied volgens gewestplan

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: O.L.V.- Ten Hemel Opgenomen

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Er wordt een uitdoofscenario voor de eredienst overwogen

Eigendom: vzw Parochiale Werken van Baasrode-Briel; Ondernemingsnr. 0408 664 166

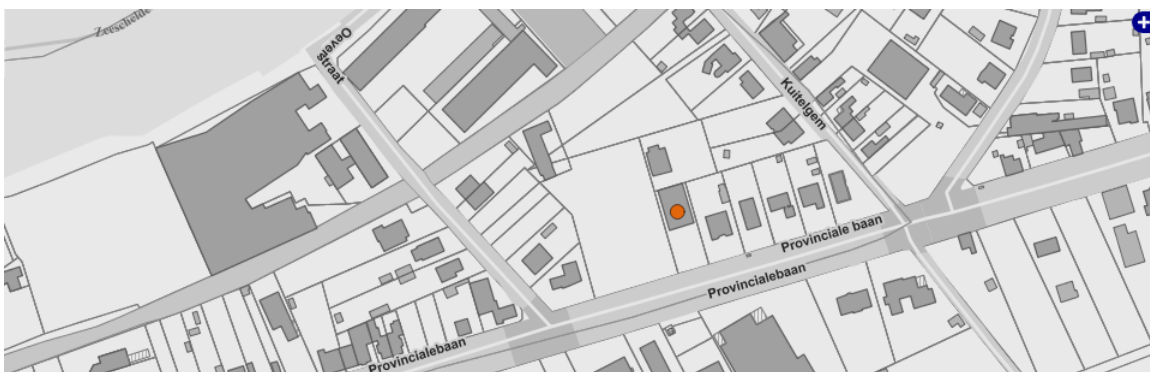
Provinciale baan 165, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V.- Ten Hemel Opgenomen, ERD O.Nr. BE0211542251

Provinciale baan 165, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Geen beschermd monument, stads- of dorpsgezicht of landschap. De kerk werd op 2-11-2002 door AROHM opgenomen op de lijst van merkwaardig bouwkundig erfgoed.

2.5.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

In 1743 was er al melding van de Brielkapel of kapel van de Oude Briel die toegewijd was aan Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand en afhing van de parochie Sint-Ursmarus te Baasrode.

Toen in 1905 Opstal zijn eigen parochie kreeg, werd Den Briel als compensatie toegevoegd aan de parochie St.-Niklaas te Buggenhout, ondanks luid protest vanuit Baasrode en vanuit Den Briel zelf. Zo werd deze gemeenschap opgesplitst in Ouden Briel (bij Buggenhout) en Nieuwen Briel (bij Baasrode). Op 29 augustus 1942 keurde het Ministerie van Justitie de oprichting goed van een nieuwe parochie bestaande uit zowel de Oude als de Nieuwe Briel. Pas op 8 maart 1949 werd de eerste pastoor aangesteld. Voorlopig werden de missen in de kapel van de Ouden Briel opgedragen. Omdat de kapel te klein was, werd er een Amerikaanse legertent voor de deur geplaatst. Er was amper plaats voor 100 gelovigen.

Op de reeds in 1938 aangekochte grond werd op zondag 16 oktober 1949 de door architect Frans Van Severen uit Dendermonde ontworpen kerk ingezegend door bisschop Calewaert.

De oorspronkelijke plannen voorzagen op het terrein aan de Provinciale baan een soort woonerf, met een kerkplein, een nieuwe kerk, de voorlopige kerk als parochiezaal, een pastorie, een woning voor de onderpastoor, een klooster en een school. Enkel de voorlopige kerk werd gebouwd en even later in 1950 de pastorie achter het koor van de huidige kerk en in 1952 het kerkhof.

De parochie groeide in de jaren 1950 uit tot een hechte gemeenschap (1.412 inw. in 1955), met dagelijks één en op zondag drie misvieringen, met processies en tal van verenigingen.

De vrijstaande kerk is met de voorgevel naar de straat gericht. Voor de parochiekerk staat een witgeschilderd en gekroond Onze-Lieve-Vrouwebeeld op sokkel midden een grasperk. Aan de achterzijde van de kerk bevindt zich een calvarie in terracotta.

Het is een eenvoudige kerk op een quasi rechthoekig grondplan met symmetrische aanleg gevormd door de aanvankelijke zaalkerk met rechthoekige uitbouwen op de vier hoeken en daartussen later aangebouwde smalle zijbeuken. Voorgevel (zuidzijde) met brede portiek rechts geflankeerd door vergaderzaaltje en links door doopkapel met trappenhuis naar doksaal; recht gesloten koor (noordzijde) geflankeerd door een sacristie en hulpsacristie. Het metalen skelet van oorspronkelijk eenbeukige zaalkerk werd geleverd door de Ateliers de Constructions Baasrode. Het kerkje werd in 1987 uitgebreid met twee zijbeuken.

Witgeschilderde baksteenbouw op gepikte plint en onder een laag reikend zadeldak bedekt met ruitvormige kunstleien. Op de nok achter de voorgevel staat een overhoeks geplaatste dakruiter met zinken naaldspits en ijzeren kruisbekroning. De toegevoegde zijbeuken onder lessenaarsdaken zijn bedekt met kunstleien; daarboven een band met lage liggende bovenlichten van de middenbeuk. Gevelhoeken met overhoekse schuin oplopende steunberen. Kleine rondboogvormige muuropeningen met bewaarde ramen met glas-in-lood (bij de zijbeuken vermoedelijk gerecupereerde ramen van 1949). Rond venster boven de toegang voorzien van glasraam met de symbolen van de vier evangelisten, ontworpen in 1981 door Guido De Graeve (° 1929) en gerealiseerd door glazenier Herman Mortier. Links daarvan is een groot kruis aan de gevel opgehangen. Volgens een foto van 1976 hing het houten kruis vroeger voor het ronde venster boven de toegang. Cirkelvormig medaillon in zijgevel van de doorkapel met voorstelling in reliëf van buste van Onze-Lieve-Vrouw met Kind, door beeldhouwer Achilles Moortgat.

Ten gevolge van het Tweede Vaticaans Concilie werd het interieur van de kerk grondig herschikt.

Preekstoel en communiebanken werden afgebroken, in het koor kwam een nieuw altaar en werd een groot podium opgebouwd.

In 1980 kreeg de kerk een opfrisbeurt en werd een houten plafond aangebracht. In 1986 werd de kerk uitgebreid met twee zijbeuken.

b) Architecturale mogelijkheden

De huidige kerk is een driebeukig gebouw onder één zadeldak. De voorgevel heeft op de gelijkvloerse verdieping een open voorportaal met drie rondbogen, waarvan de centrale aansluit op de toegangsdeur. Boven het lessenaarsdak wordt de middenbeuk verlicht door middel van drie langwerpige ramen. Alle vensterramen werden ingevuld met diverse kleuren en modellen van gehamerd glas. Achter de kerk ligt de tuin van de pastorie met een mooie Calvarie. Op het kerkplein herinnert een beeld van O.L.Vrouw van Fatima aan het gouden jubileum van de kerk in 1999. Boven de centrale toegangspoort bevindt zich een eenvoudig houten doksaal met plaats voor het kerkkoor en het elektrisch orgel.

De oorspronkelijke brede middenbeuk telt 250 zitplaatsen en de twee smalle zijbeuken doen dienst als circulatieruimte. De middenbeuk geeft uit op het iets smallere en nu hoger gelegen koor met rondbogige overwelling, achteraan opengewerkt met een veelkleurig glasraam in de vorm van een gedrukte rondboog. Links naast het koor bevindt zich de sacristie.

In het lokaal vooraan in de kerk rechts is de chauffageketel geplaatst, aanzuiging van buitenlucht (voor de verbranding) door de rechter zijmuur in dit lokaal. De op te warmen lucht wordt aangezogen langs een vloerkanaal, bedekt met roosters, dat gelegen is in de rechter gaanderij. De warme lucht wordt vooraan in de kerk geblazen via een rooster rechts bovenaan de boog aan het altaar. Temperatuur wordt via thermostaat geregeld.

Het schakelbord bevindt zich in het lokaaltje bij de ingang van de sacristie, waar ook de automaat zich bevindt voor de bediening van het kerkklokje.

Aan iedere pilaar is een serie luidsprekers bevestigd. Kabels voor microfoons bevinden zich aan het altaar. Versterker is in sacristie geplaatst evenals de schakelaars voor de verlichting. In de middellijn van het plafond bevinden zich een 3 tal schijnwerpers alsook op de zijkant van het houten plafond (4stuks).

In het lokaal naast de stookplaats bevindt zich een WC. Een wasbakje voor handwassing in sacristie. In het lokaal aan de ingang van de sacristie is een waterkraan voorzien evenals een warmwaterboiler. Er is geen keukeninrichting.

De toegang tot de kerk is zonder drempel of treden. Binnen in de kerk is de vloer over de ganse oppervlakte vlak.

c) Bouwfysische toestand

De kerk verkeert in goede bouwfysische toestand, er zijn geen dringende problemen.

2.5.3 Situering in de ruimtelijke omgeving

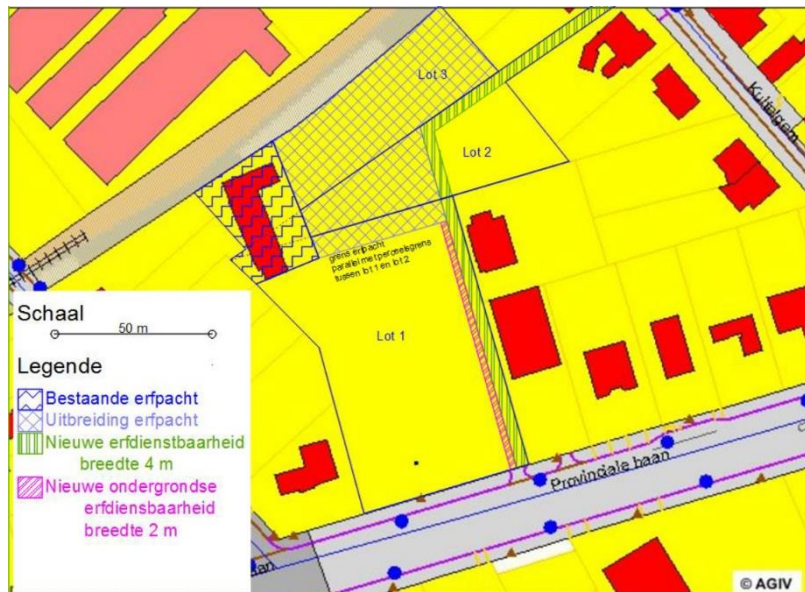
De kerk is gelegen aan de drukke Provinciale baan van Dendermonde naar Willebroek en Mechelen, pal op de grens met de gemeenten Buggenhout en St.-Amands. Ze ligt op enige afstand van de weg, gescheiden door een voorplein met parkeergelegenheid voor een twintigtal wagens.

Naast de kerk ligt een grotendeels onbebouwd terrein, dat in oorspronkelijke plannen zou worden gebruikt om een grote kerk met school en klooster te bouwen. Het is nog steeds deels eigendom van de vzw en van de kerkfabriek. Dit terrein is mogelijks beschikbaar voor andere ontwikkelingen, het bestaat uit volgende percelen eigendom van de kerkfabriek:

- ✓ C576v met daarop de pastorie;
- ✓ C576p², onbebouwd terrein naast kerk aan de Provinciale Baan;
- ✓ C578m/2 onbebouwd terrein tegen de oude spoorweg;
- ✓ evenals nog drie kleinere percelen met een scoutsheem.

Eigendom van de vzw is het perceel C576s² juist achter de pastorie.

Er is een herschikking van de bestaande erfpachtovereenkomst met de vzw Scouts.

2.5.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk wordt alleen gebruikt voor de eredienst namelijk 1 mis op zaterdag en 1 mis op zondag met een jaarlijks gemiddelde van 150 kerkgangers per weekend.

Tijdens de week zijn er misvieringen op maandag, dinsdag, woensdag en donderdag.

Verder zijn er een beperkt aantal doopsels, huwelijken en begrafenissen.

Er is geen mede gebruik van de kerk door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen en daar is evenmin vraag naar.

Op enkele uitzonderingen na vinden geen andere niet-religieuze initiatieven plaats in de kerk. Er zijn daaromtrent ook geen vragen van verenigingen of particulieren. Omwille van de nog zeer frequente misvieringen, zou dit organisatorisch ook zeer moeilijk liggen.

Er worden bijgevolg tot nu toe geen initiatieven genomen om het gebruik van het kerkgebouw te stimuleren.

2.5.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.

In het pastoraal beleidsplan voor de Nieuwe Parochie Dendermonde en het Kerkenbeleidsplan van de Stad Dendermonde, wordt 'een uitdoofscenario overwogen' voor de kerk van Den Briel. Dit betekent dat voor de toekomst van dit gebouw een andere functie moet worden gezocht. Gelukkig houdt het Kerkenplan een fasering in die kan worden afgestemd op de plaatselijke situatie. Dat maakt dat de kerk nog verder kan gebruikt worden voor haar religieuze bestemming tijdens een te bepalen overgangperiode, in afspraak met de huidige pastoor, met de kerkfabriek en met de vzw eigenares.

b) Een plan van aanpak hoe de toekomstige herbestemming zal worden aangepakt.

De vzw, de kerkfabriek en het stadsbestuur van Dendermonde samen met het andere deelnemend gemeentebestuur van Buggenhout, zullen zich in een nabije toekomst dienen te beraden omtrent een (her)bestemming van terreinen en gebouwen.

2.6 Sint-Gertrudis in Vlassenbroek

2.6.1 Identificatie

Naam: Sint-Gertrudis

Geografische ligging

Vlassenbroek 93, 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde, 5ste Afd./Baasrode, perceelnr. 0197

Opp. 220 m²; K.I.: 411 euro; Plan-bestemming = woongebied met een culturele, historische en esthetische waarde volgens gewestplan.

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: Sint-Gertrudis, Vlassenbroek

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtenstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Gertrudis van Baasrode, ERD O.Nr. BE211489001
Vlassenbroek 192, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De kerk, het kerkhof en omgeving zijn beschermd als monument bij KB van 28-03-1956.

2.6.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De kerk van Vlassenbroek is een eeuwenoud gebedshuis. In zijn geschiedenis moet nog heel wat klaarheid gebracht worden. We hebben waarschijnlijk te maken met een Romaans bouwwerk uit de 11de eeuw. Sporen hiervan vindt men o.a. terug in de zware muren van het koor. Later werd de kerk verbouwd in de gotische stijl. Het grootste gedeelte van het huidige kerkgebouw dateert uit de 17de eeuw, toen de kerk herbouwd werd.

De patroonheilige van de kerk

Sinte-Geertrui werd in 620 geboren als dochter van Peppijn en de H. Iduberga. In plaats van in te gaan op een huwelijksaanzoek van hoog niveau, trad ze binnen in het klooster te Nijvel, dat door haar moeder gesticht werd. Ze werd er abdis in de plaats van haar moeder toen deze stierf.

Omdat ze zich graag toeleegde op de studie van de H. Schrift, liet ze boeken uit Rome komen en nodigde ze Ierse monniken uit die haar de Schrift konden verklaren. Van haar wordt gezegd dat ze op een tedere manier met haar medemensen omging en dat ze in alle deugden uitblonk. Ze stierf op 17 maart 659, 39 jaar oud. Haar relikwieën worden sinds 1272 in de collegiale kerk te Nijvel vereerd.

In de kerk wordt Sint-Gertrudis enkele malen afgebeeld. Eerst en vooral hebben we het prachtige laatgotische eiken beeld van de heilige in een nis, rechts in de kruisbeuk. Sint-Gertrudis draagt haar abdis-kleed en haar abdisstaf met zilveren vis. Het boek dat ze bij zich heeft is ofwel haar getijdenboek, ofwel de H. Schrift waarin ze zich verdiepte. Er bevindt zich bij het beeld een houten paneel waarop we lezen waarvoor de heilige aanroepen wordt: HIER DOET MEN DE CARITATEN TER HEEREN VAN DE H. MAGD GERTRUDIS, BEZONDERE PATRONESSE TEGEN DE KORTSEN, ALSMEDE TEGEN DEN HARWORP VOORAL BY KLYNE KINDEREN EN VOOR HET VERDRYVEN VAN RATTEN EN MUYZEN.

Links en rechts bij de kooringang hangen twee schilderijtjes; het zijn twee zijluiken van een drieluik waarvan het middendeel verdwenen is. Op de paneeltjes is de H. Gertrudis afgebeeld zoals het eeuwen de gewoonte was: met staf waarop muizen lopen. De schilderijtjes dateren wellicht uit de 16de eeuw.

De Kruisweg

In de 15de eeuw werd het gebruikelijk de rustplaatsen van Jezus op weg naar Calvarie in beeld te brengen. Zo ontstond de devotie van de kruisweg, waarbij men, gaande langs de 14 staties, het lijden van Jezus biddend overweegt

Toen men in 1948 in Vlassenbroek het plan opvatte om het kerkje te voorzien van een nieuwe kruisweg, werd daarvoor een beroep gedaan op de schilder-beeldhouwer Achilles Moortgat, toen woonachtig te Baasrode. Om het werk te bekostigen werd door de Vlassenbroekse bevolking een dorpsfeest georganiseerd

Op het einde van de vijftiger jaren verdween de kruisweg haast onopgemerkt uit de kerk. Hij werd uit een vochtige boerenschuur weggehaald door de toenmalige pastoor van de Lebbeekse H.-Kruisparochie, die hem een beter onderkomen gaf in zijn parochiekerk.

In 1984 werden de eerste stappen ondernomen om de kruisweg terug te halen en sedert september 1985 hangt hij op zijn oorspronkelijke plaats terug te Vlassenbroek.

Onze-Lieve-Vrouw

Onze-Lieve-Vrouw wordt vereerd bij een beeld in een nis in de linker kruisbeuk. Het is een polychroom beeld van Maria met kind, gerestaureerd eind vorige eeuw door Jef De Coninck, een Vlassenbroeks kunstenaar.

Dooptont

In een nis achteraan in de kerk vind je een eeuwenoude dooptont. Aan de buitenkant van de kerk is er op de plaats van deze nis een gotische deuropening.

Omdat ze voor het toedienen van het doopsel ongeschikt geworden was, heeft de oude dooptont een jonger broertje bijgekregen; deze moderne font, uit gebronsd koper vervaardigd, bevindt zich naast het sacramentsaltaar.

Heilige Hiëronymus

Het beeld van de H. Hiëronymus, uit lindenhout gesneden en daterend van de 16de eeuw, bevindt zich eveneens in de linkerzijbeuk. Hiëronymus, een kerkvader uit de 4de eeuw, was een groot bijbelkundige die leefde in Bethlehem en de woestijn errond. Hij vertaalde er de Bijbel uit het Grieks in het Latijn (de zogenaamde Vulgaat-vertaling). Zijn attributen vinden we onderaan het beeld: boek en inktpot met veer, en leeuw, die hij van een pijnlijke doorn in z'n poot bevrijdde en hem zo tot vriend maakte.

Gekruisigde Christus en het sacramentsaltaar

Een levensgrote gekruisigde Christus boven het sacramentsaltaar beheerst de kerk. Het is één van de mooiste beelden van Valery Stuyver, pastoor van Vlassenbroek van 1956 tot 1983. Het vormt een sober geheel met het altaar, waarin dezelfde kunstenaar, in de hem eigen stijl, de voetwassing door Christus tijdens het laatste avondmaal heeft gebeiteld.

Vroeger stond hier op deze plaats een renaissance altaargeheel dat, volgens sommigen spijtig genoeg, heeft moeten plaatsruimen voor het huidige altaar. Het schilderij, dat in het midden van het altaar hing, een tafereel voorstellend uit het leven van Gertrudis, is verdwenen.

Schelpmozaïek en Pieta

Bij het verlaten van de kerk kan je nog even stilstaan bij een schelpmozaïek met afbeelding van de H. Jozef met het kind Jezus. Het betreft een werk van de Boliviaanse kunstenaar Iturri-Guzman.

Je kunt je ook nog laten treffen door het olieschilderij (1962) boven de dooptont met de voorstelling van een Piëta. Ze is van de hand van Jef De Coninck.

Pijporgel

Op het doksaal staat een merkwaardig pijporgel, enig in zijn soort. Het is wellicht het oudste Vlaamse positief orgel, daterend van 1663 en één van de oudste orgels in België in deze staat van bewaring. Het bezit haar originele klaviatuur, originele windlade, origineel pijpwerk en originele kast. Alleen de windvoorziening werd in 1763 aangepast.

Oorspronkelijk stond het orgel in de O.L.Vrouwekerk van Dendermonde. Daar zou het in 1663 geplaatst zijn op het toenmalig koordoksaal door orgelmaker Jan Van Loo uit Aalst.

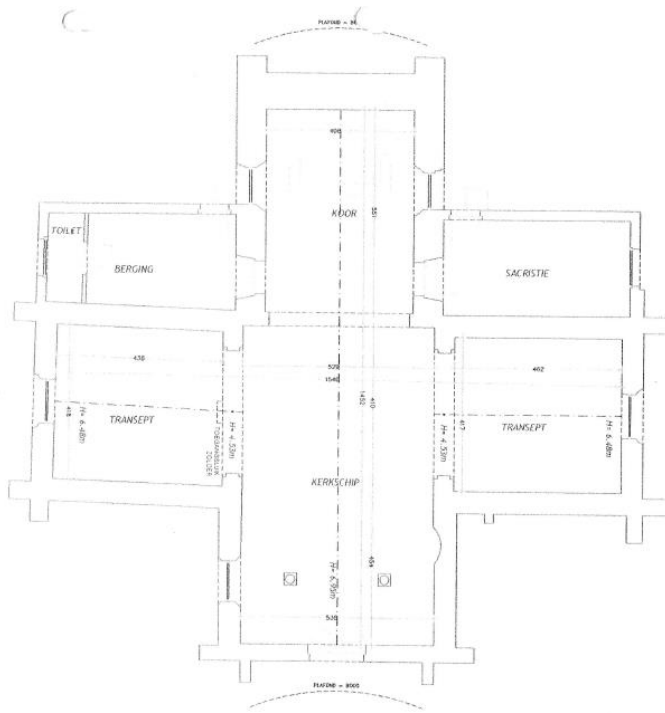
Het concept werd ingrijpend gewijzigd in 1763 door de bekende orgelmakers Van Peteghem uit Gent. Bij die gelegenheid werd een nieuwe windlade ingebouwd met aangepaste mechanieken en werd het orgel voorzien van een uitgebreidere klavieromvang.

In de jaren 1861/1862 werd het overgebracht naar de Sint-Gertrudiskerk van Vlassenbroek door Maximilien Van Peteghem.

In 1956 werd het orgel gerestaureerd door Pater Rafaël van Loon uit Bornem. In 1985 was er weer dringend herstelwerk nodig. Orgelmaker Etienne De Munck uit Hamme heeft dit werk opgeknapt. De laatste twee ingrepen gebeurden echter ten koste van de kwaliteit van het instrument.

b) Architecturale mogelijkheden

Het grondplan van de kerk bestaat in verschillende vormen, telkens door de architectenbureau's die de restauraties verzorgden, opgemaakt. De gedetailleerde plannen hier weergegeven lijkt in dit bestek niet mogelijk. Toch een voorbeeld.

Bureau Technieken S. Van Camelbeke 14-02-2012

De kerk (die een kruisvorm heeft zoals het plan aangeeft) is niet groot (100 stoelen dicht opeen). Er is geen portaal: de buitendeur leidt onmiddellijk tot de kleine kerkruimte. Het gedeelte dat als 'koor' dient is door twee altaren – een tegen de oostelijke muur en een facie ad populum (allebei onverplaatsbaar) – en de sedilia voor priester en misdienaars nagenoeg volledig ingenomen. Een podium op die plaats is onmogelijk. Er zijn twee nevenruimten van ongeveer 2 x 4 à 5 meter, namelijk een 'sacristie' met opslagruimte en toilet en een sacristie met 2 kasten voor de kerkgewaden.

Er is leidingwater met kleine lavabo zowel in de ene als de andere bijruimte. In de rechter zijbeuk bevindt zich, ter vervanging van het te restaureren historisch orgel, een elektronisch vervangorgel met twee handklavieren en een voetklavier.

Er is een 10 jaar oude geluidsinstallatie (2 micro's, bij altaar en lezenaar) en de mogelijkheid tot het afspelen van cd's.

De verwarming gebeurt langs een lusterkroon met 4 gasbranders neerhangend vanaf het plafond in de kerk (veel geluidshinder – bestendige afzuiggeluiden en aanslaan van de branders - maar zeer goed voor het behoud van een gelijkmatige temperatuur). Een keuken is niet aanwezig; er is ook geen plaats om er eventueel een te realiseren.

De toegankelijkheid voor andersvaliden is mogelijk mits het overbruggen van een ingangstrap van 20 cm hoog.

Iedere aanpassing aan het gebouw zal beperkt worden door de beschermingsbesluiten.

c) Bouwfysische toestand

In 2007 werd de kerk grondig gerenoveerd, uitgezonderd het orgel en de terracotta-gevelpanelen. De algemene bouwfysische toestand van de kerk is momenteel goed.

Reeds in 2000 werd door de kerkraad een dossier opgestart voor de volledige restauratie van het orgel. Zo werd in hetzelfde jaar een orgelexpert aangesteld. Deze ontwerper, Wenceslaus Mertens, stelde in 2004 een volledig restauratieconcept op dat teruggrijpt naar de toestand van 1861/1862 als meest recente, consistente toestand van het orgel.

Als gevolg van diverse opmerkingen van Onroerend Erfgoed werd het ontwerp in augustus 2014 aangepast en vervolgens, na gunstig advies van de gemeenteraad, in oktober 2014 terug ingediend bij Onroerend Erfgoed. Het dossier is sinds 2016 volledig afgewerkt, enkel wordt nog op het toekennen van de subsidies gewacht.

Het zou een groot verlies zijn voor het erfgoed in Vlaanderen en voor de parochiekerk van Vlassenbroek indien de restauratie van het orgel, zo zorgvuldig voorbereid, niet zou kunnen geschieden.

Tot op heden zijn door de jaarlijkse inspecties door de vzw Monumentenzorg Oost-Vlaanderen geen urgente problemen vastgesteld.

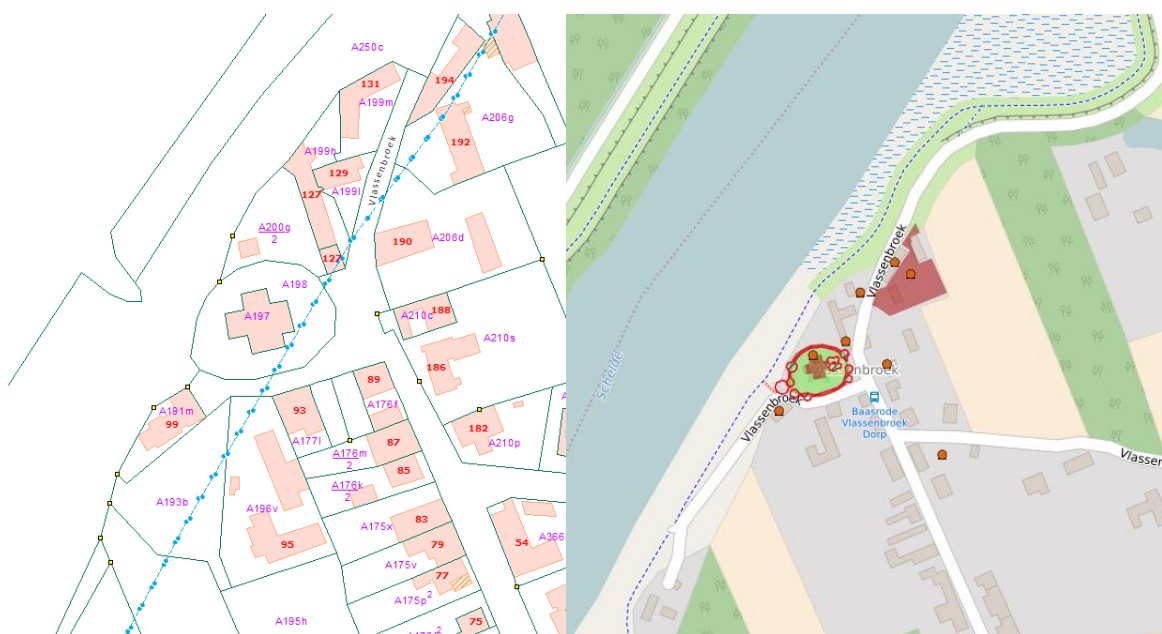
Er zijn momenteel twee lopend dossiers :

- de renovatie van het kerkorgel (zie hoger) en
- de voorbereiding voor de mogelijke renovatie van de terracottabeelden.

2.6.3 Situering in de ruimtelijke omgeving

De kerk van Vlassenbroek ligt pal naast de dijk, in een meander van de Schelde. De kleine gemeenschap werd in het verleden menig keer door overstromingen geteisterd. De verhoogde en versterkte Scheldedijk biedt, samen met het recent aangelegde overstromingsgebied vlakbij, betere bescherming. Het kerkje, de omliggende ateliers van kunstenaars en de horecazaken, samen met de fietsroute op de dijk en het zicht op de majestueuze stroom met de omringende natuurgebieden maken van Vlassenbroek een toeristische aantrekkingspool.

Het Scheldedorpje telt circa 100 inwoners en heeft pal tegenover de kerk een kleuterschooltje met alle kleuters in één klasje.

2.6.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk wordt in de eerste plaats gebruikt als parochiekerk:

- Wekelijks worden er 2 eucharistievieringen gehouden (woensdag en zondag).
- Tevens vinden er huwelijksvieringen, doopsels en begrafenissen plaats, ook aangevraagd vanuit de ruime omgeving van Vlassenbroek.
- Het kerkgebouw wordt opengesteld voor de communicanten ter voorbereiding van het heilig vormsel.
- Wekelijks wordt de kerk gebruikt als repetieruimte voor het kerkkoor.
- Op regelmatige tijdstippen komen de kinderen van de nabijgelegen kleuterschool langs voor religieuze duiding.
- De parochieploeg geeft mee vorm aan de valorisatie van het kerkgebouw/-gebeuren

Naast de religieuze functie is de kerk van Vlassenbroek en zijn omgeving mee opgenomen in de toeristische portfolio van Dendermonde. In juli en augustus wordt de kerk opengesteld voor het grote publiek.

Op occasionele basis vinden er concerten en andere culturele activiteiten plaats, die passen in het religieuze karakter van de kerk

Tot op heden werden geen aanvragen ontvangen vanwege socio-culturele organisaties die, al dan niet verbonden aan de kerk, belangstelling hebben voor het valoriseren of meer permanent gebruik van de kerk. Er is evenmin medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

Voor de toelating van concerten en andere kleinschalige culturele evenementen in de kerk hanteert de kerkraad hierbij als maatstaf: “het passen in het religieuze karakter van de kerk.”

2.6.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De kerk zal op het vlak van de eredienst verder gebruikt worden voor de wekelijkse zondagsmis zolang de aangestelde pastoor beschikbaar is.

Daarna blijft deze kerk behouden als een kerkplek en bidplaats en zal daarnaast gebruikt kunnen worden voor kerkelijke ceremonies als begrafenisplechtigheden, huwelijken, gebedsdiensten op weekdagen, ...).

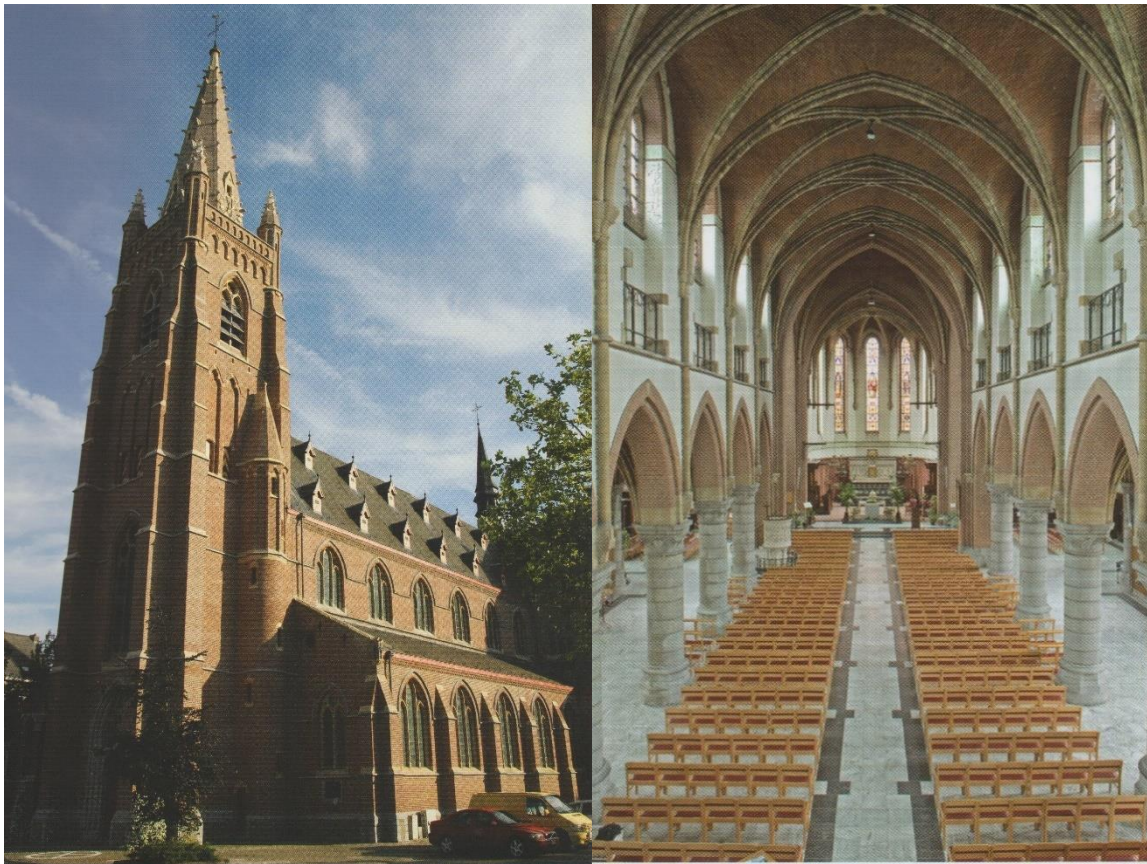
Verder nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw is een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, zoals aangegeven, reeds een rijke traditie. Er zijn, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, weinig investeringen aan interieur en voorzieningen nodig.

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Dit vergt een denkproces met zoveel mogelijk betrokken mensen en instanties, om in gezamenlijk overleg en met wederzijds respect een lokaal gedragen en wellicht gefaseerde toekomstvisie te kunnen ontwikkelen:

- Kerkelijke verantwoordelijken
- Kerkfabriek
- Vertegenwoordiging van het stadsbestuur (eigenaar)
- Parochiale verantwoordelijke(n), verenigingen, geïnteresseerde kerk-betrokkenen

2.7 Sint-Egidius-Buiten in Sint-Gillis

2.7.1 Identificatie

Naam: Sint-Egidius extra muros

Geografische ligging:

Frans Van Schoorstraat z.nr., 9200 Dendermonde, Sint-Gillis

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 3de afdeling Sint-Gillis, perceel 133^E

Opp. 1.330 m²; K.I.: 4.548 euro, Plan-bestemming: volgens gewestplan: gebied voor gemeenschapsvoorzieningen volgens BPA Westhelft-Dorpskom; geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde.

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent, dekenaat: Dendermonde, parochie: St.-Egidius-Buiten

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van zondagsdienst

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtenysstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek van St.-Egidius, ERD O.Nr. BE0211390318

Frans Van Schoorstraat 12, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Beschermd als monument bij Ministerieel besluit van 4 december 2013

2.7.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Sint-Gillis-bij-Dendermonde, 2012]

Sint-Gillis Buiten maakte deel uit van de parochie Sint-Gillis Binnen van Dendermonde. Vanaf 1894 drong de gemeenteraad aan op het bouwen van een kerk en het oprichten van een zelfstandige parochie Sint-Gillis Buiten. Bij K.B. van 19 augustus 1901 werd de oprichting van een hulpkerk goedgekeurd. Eind 1901 werd de parochie opgericht met aanstelling en benoeming van E.H. Edmond Claeys. Een voorlopige houten kerk werd gebouwd in 1901 in de Processiestraat. De huidige neogotische kerk werd gebouwd tussen 1903 en 1907. De inwijding gebeurde pas in 1924. Het gebouw is van het type basiliek met transept.

De kerk werd beschermd als monument bij Ministerieel Besluit van 4 december 2003 wegens de artistieke en de historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde. De motivering voor de bescherming is in het beschermingsbesluit als volgt omschreven (citaat in cursief): *“De neogotische Sint-Egidiuskerk, gebouwd tussen 1903-1907 naar ontwerp van architect Henri Vaerwyck en na de Eerste Wereldoorlog gerestaureerd door diens zoon Valentin Vaerwyck, is een representatief en gaaf voorbeeld van een stijlzuiver product van de door het Gentse Sint-Lucasinstituut gepropageerde neogotische stijl. De noodzakelijke restauratiewerken na de Eerste Wereldoorlog onder leiding van architect Valentin Vaerwyck hebben daar geen afbreuk aan gedaan. Enkele kleinere aanpassingen niet te na gesproken bleef het origineel concept en de vormgeving behouden. Ook de éénvormige interieuraankleding qua materiaalgebruik en meubilair in neogotische stijl werd door de noodzakelijke restauratiewerken in de jaren 1920 niet aangetast en vormt zelfs een harmonieus geheel met de art deco getinte inbreng.*

Het meubilair, ontworpen voor deze kerk en nog steeds in situ, werd vervaardigd door gerenommeerde kunstenaars, die hun opleiding genoten hadden aan het Sint-Lucasinstituut of tot diens ateliers behoorden, en getuigt van een zeer hoog artistiek niveau. Het meubilair, vervaardigd tussen 1907-1926, komt uit de ateliers van o.a. Alois De Beule, Léon Bressers, Matthias Zens, Remi Rooms, Felix Stockman, Maurits Geeraert, Oscar Sinia, Leopold Blanchaert, Sinaeve-Dhont, Spreters en andere en omvat beeldhouw- en schrijnwerk, altaren, glasramen, biechtstoelen, een preekstoel, communiebank, orgel e.d.

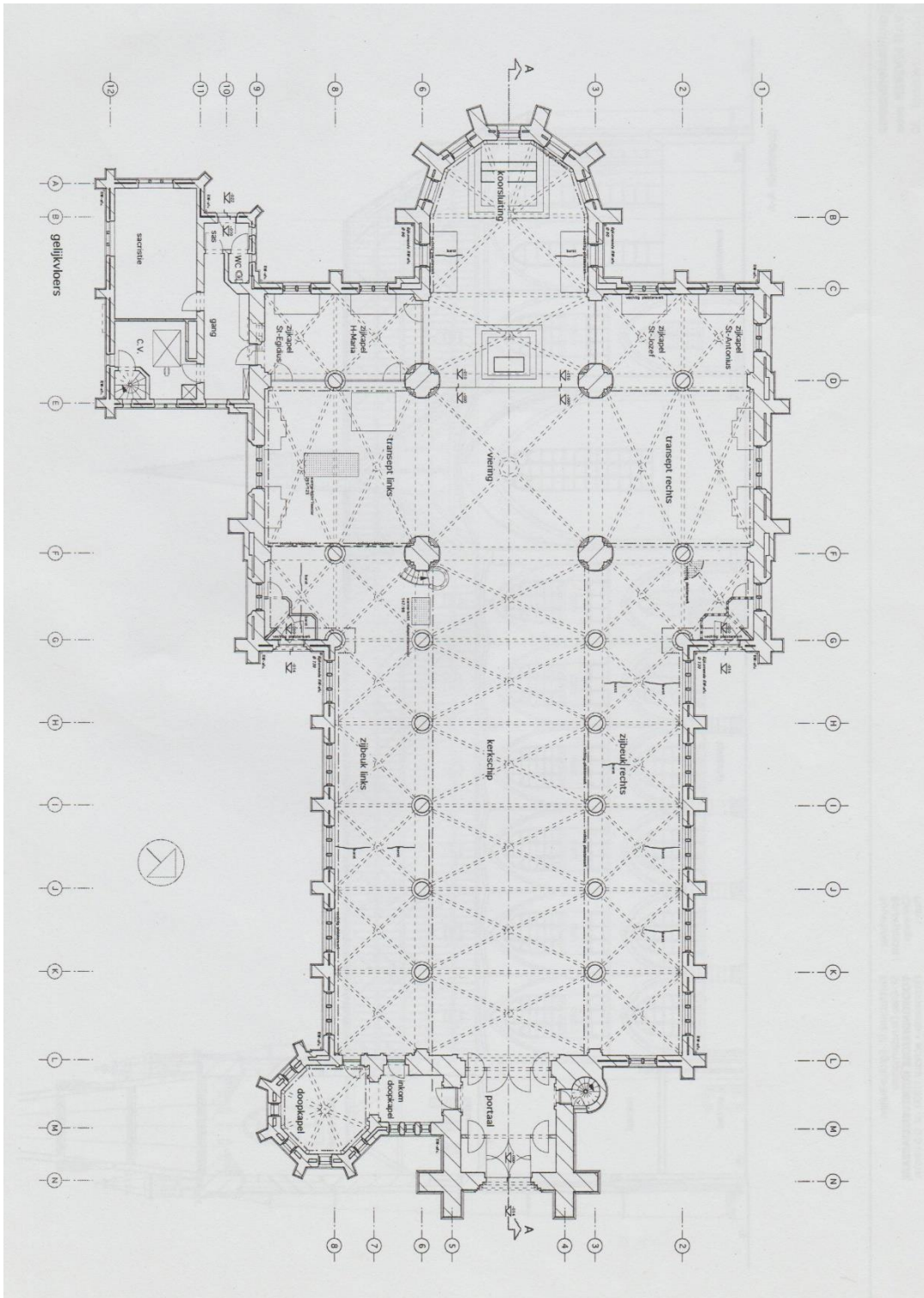
Na de voltooiing van de kerk werd circa 1908-1909 in de nabijheid door dezelfde architect een pastorie in neotraditionele stijl opgericht, waardoor de eenheid pastorie - kerk werd gerealiseerd. Daarenboven zijn zowel kerk als pastorie beeldbepalend en essentieel voor het dorpsplein.”

De belangrijkste interieurelementen dateren van het eerste en tweede decennium van vorige eeuw (na de bouw van de kerk) en zijn de preekstoel, het doksaal met orgel (buiten gebruik), de kruisweg, vier biechtstoelen, een beeld van het H. Hart van Jezus, de communiebank (gedeeltelijk behouden), het hoogaltaar en bijhorend retabel met tabernakel, vier zijaltaren en bijhorende retabels in de vier zijkapellen, de doopvont, drie figuratieve glasramen in het hoogkoor en vier kleinere figuratieve glasramen in de zijkapellen en tot slot het koorgestoelte. In 1995 werden aan de kerk twee moderne glasramen toegevoegd van plaatselijk kunstenaar Harold Van de Perre.

Sedert 1994 staat in de linker kruisbeuk een nieuw mechanisch pijporgel dat werd gebouwd door de Deense firma Marcussen. De dispositie bestaat uit 19 stemmen, er zijn twee onafhankelijke manualen en een pedaal.

b) Architecturale mogelijkheden

Grondplan

In de kerk staan 350 stoelen opgesteld en zijn 100 klapstoelen beschikbaar voor occasioneel gebruik. Bij bijzondere gelegenheden zoals 1° Communie en Vormsel worden nog eens 100 klapstoelen gehuurd bij de stad. Het totaal aantal zitplaatsen is dan 550.

Er staan 6 tafels in de zijbeuken die in hoofdzaak bestemd zijn voor het catechesewerk met de vormelingen. Deze tafels worden echter bij evenementen ook voor andere doeleinden gebruikt zoals onthaaltafel, tentoonstellingstafel, vergadertafel enz ...

Er zijn geen compartimenteringsmogelijkheden voorzien. De twee zijkapellen kant sacristie (zijkapel St.-Egidius en de zijkapel H. Maria) werden in de jaren '70 afgesloten met glas teneinde een winterkapel te vormen. Bij de vernieuwing van de verwarming in 2015 is voorzien dat deze ruimte afzonderlijk verwarmd worden. Deze ruimte kan bijgevolg gebruikt worden voor bijeenkomsten met kleinere groepen tot maximum 20 personen.

Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, de sacristiegang, de stookplaats, een kelder en een zolder. De kelder en de zolder kunnen praktisch niet gebruikt worden omdat zij slecht bereikbaar zijn. Eerst moet men altijd door de stookplaats en vervolgens gaat het via een moeilijk begaanbare en smalle draaitrap. In de sacristiegang is er een eenvoudige wastafel met koud en warm water en verder is er eveneens een toilet. Het sacristielokaal kan afzonderlijk verwarmd worden. De sacristie heeft verder geen bergingsruimtes wat als een tekort ervaren wordt.

Op sanitair vlak beschikt het kerkgebouw slecht over één toilet namelijk dat in de sacristie. Bij evenementen wordt dit éne toilet beschikbaar gesteld maar dit is veel te weinig. De hoofduitgang en de zijuitgangen van de kerk zijn voorzien van noodverlichting en van aanwijzingen van nooduitgang voor het geval van calamiteiten.

De kerk heeft aan de ingang een dorpel van ongeveer 13 cm. Om de toegang voor rolstoelgebruikers mogelijk te maken is er in het portaal een verplaatsbare houten helling beschikbaar. Die helling dient echter manueel geplaatst te worden en wordt nadien weer opgeborgen. Een rolstoelgebruiker kan dit niet alleen en heeft dus steeds hulp nodig.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is vrij goed. Het gebouw wordt om de twee jaar geïnspecteerd door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen. De kerk heeft in 2012 een volledige buitenrenovatie gekregen en in 2015 werd de verwarmingsinstallatie vernieuwd. Begin 2017 is het onderste vloerniveau van de torenspits waterdicht gemaakt teneinde doorsijpeling van regenwater naar de klokkentoren te voorkomen.

Volgende elementen zijn in slechte staat en zijn aan vernieuwing toe: de elektrische installatie, het gehele interieurschilderwerk, de vloerbekleding van het koor en de sacristie. Ook de onveilige toegankelijkheid van de toren vraagt om een oplossing.

In het lopende meerjarenplan is de binnenrenovatie voorzien bestaande uit het vernieuwen van de elektrische installatie, algehele binnenschilderwerken, vernieuwen van de vloerbekleding van het koor en van de sacristie. Als eerste stap hierin is er in 2016 een historisch en stratigrafisch onderzoek gedaan naar de vroegere interieurbeschildering. Voor dit onderzoek heeft het Agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoekspremie van 80% toegekend. Momenteel is het ontwerp voor de binnenrenovatie in opmaak. De ontwerper is aangesteld. De indicatieve raming voor de binnenrenovatie bedraagt 264.000 euro.

Andere ruimtelijk versterkende elementen zijn:

- de pastorie is gelegen vlak achter de kerk
- de toren is voorzien van een torenuurwerk
- de klokken luiden het uur en het halfuur
- de inkomdeur, de zijdeuren en de torenspits zijn in het weekend en op feestdagen verlicht.
- rond de kerk is er een parking van 45 plaatsen op terrein van de stad
- vlakbij het kerkplein is er een bushalte van lijn Aalst-Dendermonde-Sint-Niklaas.

2.7.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

- Gebruik voor de eredienst
Dagelijks open van 9 uur tot 17 uur voor individueel gebed en bezinning, wekelijkse zondagsmis, misvieringen op hoog- en feestdagen, 60-tal begrafenissen per jaar, 3-tal huwelijken per jaar, 30-tal doopsels per jaar, 50-tal vormelingen per jaar.
- Medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen:
De Belgisch Rwandese katholieke geloofsgemeenschap organiseert meerdere malen per jaar erediensten in de eigen Afrikaanse taal en met eigen Afrikaanse voorgangers (o.a. een jaarlijks te Deum in de eerste week van januari).
- Andere gemeenschapsvormende activiteiten die, met respect voor het eredienstgebruik, de betekenis van het kerkgebouw versterken en bevorderen:
 - Vzw Bloemencorso die ieder jaar in de kerk de persvoorstelling organiseert voor de komende bloemencorso
 - Heemkring Marcel Bovyn die ieder jaar in de kerk een tentoonstelling organiseert
 - CC Belgica die er occasioneel concerten van klassieke muziek organiseert
 - Stedelijke muziekacademie Dendermonde voor orgellessen
 - Gemeentelijke muziekacademie van Lebbeke voor orgellessen
 - Stad Dendermonde voor de organisatie van de zomerse orgelconcerten (2 per jaar)
 - Diverse organisatoren van concerten (2 à 3 concerten per jaar)Voor dit gebruik is er een standaardcontract met voorwaarden omtrent zorgzaam gebruik van het gebouw, de verantwoordelijkheden en de verzekering. Er wordt ook een gebruiksvergoeding aangerekend.

2.7.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

In het Pastoraal beleidsplan “Kerk in Dendermonde” en het Kerkenbeleidsplan voor de Stad Dendermonde, wordt de kerk van St.-Gillis-Buiten behouden voor de zondagse eucharistievieringen. Er bestaat reeds een gevestigde traditie van gebruik van het kerkgebouw voor uiteenlopende nevenactiviteiten (zie 2.2.3 Actueel gebruik).

Hiertoe zullen in de nabije toekomst bijkomende voorzieningen dienen geïnstalleerd te worden.

b) Een plan van aanpak

Gezien de toekomstige functie van dit kerkgebouw vooral een bevestiging is en zelfs een versterking van haar huidige functie, dienen geen belangrijke aanpassingen te gebeuren.

Wellicht kan verder nagedacht worden over de beveiliging van deze ‘open kerk’, het comfort voor de kerkgangers en, zoals gesteld, de verbetering van de technische voorzieningen.

Dit alles zal gerealiseerd worden in nauwe samenspraak met de stad als eigenaar en met de kerkfabriek enerzijds en anderzijds met de pastoor en alle kerk-betrokken vrijwilligers en de lokale verenigingen en initiatiefnemers.

2.8 Onze-Lieve-Vrouw van Zwijveke in Boonwijk

2.8.1 Identificatie

Naam: Kerk van O.L.Vrouw van Zwijveke

Geografische ligging:

Serbosstraat z.nr., 9200 Dendermonde (Sint-Gillis Boonwijk)

Kadastrale gegevens: 3° afdeling, sectie D, perceel 301d

Opp. 1.640 m²; K.I.: 5.733 euro; Plan-bestemming: woongebied. BPA/RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde.

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: O.L.Vrouw van Zwijveke

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Er wordt een uitdoofscenario voor de eredienst overwogen

Eigendom: Kerkfabriek O.L.Vrouw van Zwijveke

Beheer: Kerkfabriek O.L.V.- van Zwijveke, ERD BE211447924

Frans Van Schoorstraat 12, 9200 Dendermonde

Bescherming:

Door AROHM opgenomen op de lijst van merkwaardig bouwkundig erfgoed bij besluit van 2 november 2002.

2.8.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Sint-Gillis- O.L.V. van Zwijveke, 2012]

Vanaf het einde van de jaren 1930 begonnen de inwoners van de Boonwijk te ijveren voor een eigen parochie. Bij besluit van de secretaris-generaal van 21 juli 1943, gevalideerd bij besluit van de regent van 15 februari 1946 werd de Boonwijk tot hulpparochie van Sint-Gillis-Buiten opgericht, onder aanroeping van Onze-Lieve-Vrouw van Zwijveke. Aanvankelijk mocht de nieuwe parochie de kapel van het plaatselijk rusthuis als noodkerk gebruiken. In juli 1958 werden in de tuinen van het rusthuis de eerste Boonwijk Feesten georganiseerd, een "Vlaamse kermis" waarmee men geld wou inzamelen voor het bouwfonds van de nieuwe parochiekerk. Bij K.B. van 24 september 1959 werd het grondgebied van de nieuwe parochie vastgelegd en op 19 oktober 1959 goedgekeurd door de Bisschop van Gent. De nieuwe parochie zou komen te liggen in het centrum van een geplande sociale woonwijk.

Op 1 januari 1969 gingen de werken voor de nieuwe parochiekerk van start, naar een ontwerp van architect Octaaf Van Severen van Dendermonde. Door een faillissement van de eerste aannemer liepen de werken vertraging op. Pas in mei 1973 kon de nieuwe Boonwijkkerk in gebruik worden genomen. In maart 1974 besloot het stadsbestuur om achter het koor van de kerk een pastorij te bouwen. De bouwvergunning werd afgeleverd op 18 augustus 1981 en op 18 oktober 1983 werd de pastorie in gebruik genomen.

De voortdurende groei van de Boonwijk met sociale woningen en appartementsgebouwen, in combinatie met een vrij jonge en dynamische bevolking, een jeugdvereniging (Chiro Boonwijk) en tal van verenigingen (KAV, KWB, parochieploeg, kerkkoor en toneelvereniging), de Gemeentelijke Basisschool Boonwijk en het buurthuis "Wijkontmoetingscentrum de Wastijne" brachten een stevige dynamiek in de wijk. Hierdoor werd de nood aan een parochiaal centrum duidelijk voelbaar. Met de hulp van velen kon in 1979-1980 naast de kerk een parochiehuis worden opgericht. Het "Parochiaal Centrum Boonwijk" werd op 1 mei 1980 voor het eerst in gebruik genomen ter gelegenheid van de 7° Parochiale ontmoetingsdag.

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk van O.-L.Vrouw van Zwijveke is een modern, spierwit gebouw, met een capaciteit van ca. 500 personen, voorzien van een trapeziumvormig dak en van een strakke, 35 meter hoge opengewerkte klokkentoren. De draagstructuur werd uitgevoerd in beton en staal; voor de muren gebruikte men baksteen, die aan de buitenkant werd bekleed met wit geschilderde, geprofileerde metalen platen. De kerkruimte heeft een goede akoestiek. Aan de westerszijde is er een breed voorportaal met aan twee zijden glaspartijen en toegangsdeuren, links toiletten en centraal de toegang tot de kerk met brede deuren die afwisselend werden uitgevoerd in hout en glas, bekleed met een koperen plaat. De bestaande helling in het terrein werd in de kerk geïntegreerd, zodat de zitplaatsen op de afdalende vlakken in een halve cirkel rond het altaar geschikt zijn. De bevloering bestaat uit kleine kasseistenen, met onder de zitplaatsen kops geplaatste dennenhouten klokken. Een deur aan de noorderszijde leidt naar de sacristie en een vergaderzaal en langs de oostzijde, achter het koor, is de winterkapel gelegen.

De grote kerkruimte is enkel in zijn geheel te gebruiken omdat zij niet gecompartmenteerd kan worden. De winterkapel heeft een capaciteit van 40 à 50 personen en kan afzonderlijk verwarmd worden. De vergaderzaal is geschikt voor een 8-tal personen. De sacristie, de vergaderzaal, de toiletten en de gang kunnen elk afzonderlijk verwarmd worden volgens noodzaak. Het kerkgebouw is vrij makkelijk toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Aan de ingang is er een kleine trap van ongeveer 8 cm maar die wordt vlot overwonnen door middel van een kleine helling in de vorm van een aangepast houten plank. Binnen in het gebouw zijn er geen trappen meer.

De belangrijkste interieurelementen zijn het beeld van O.L.Vrouw van Zwijveke uit de 19° eeuw en gerestaureerd in 1994 door de firma Arte Grossé, een kruisbeeld van ca 1994 ontworpen door E.H. Valery Stuyver pastoor van Vlassenbroek, centraal tussen de toegangsdeuren een glasraam met de voorstelling van O.-L.Vrouw met het kind Jezus uit 1994 ontworpen door Harold Van de Perre, een doopvont in witte Carraramarmer, naast de ingangspartij een eenvoudige houten biechtstoel, achter het altaar een bronzen tabernakel versierd met enkele parels uit de Merovingische grafveld van Zwijveke, het altaar in witte Carraramarmer op een podium van zwart basalt, drie priesterstoelen en een lezenaar in hout en smeedijzer en tot slot bevinden zich achter het altaar nog een moderne koperen doopvont, een processiekruis en enkele koperen kandelaars. In de sacristie bevindt zich heel wat religieus textiel en edelsmeedwerk, naast een met gekleurd zand geschilderde Madonna. In diverse berglokalen bewaart men nog tabernakels, beelden en koperen kandelaars afkomstig uit de kapel van het gesloopt rusthuis.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is goed. In 1998 werd het grote dak hersteld gevolgd door de herstelling van het kleine dak in 2003. De kerk werd in 2006 binnen volledig herschilderd, in 2008 gebeurde het zelfde in de winterkapel en in 2009 volgde de herschildering van de sacristie. Ook in 2009 werd de elektriciteitskast vernieuwd en tot slot werd in 2010 de gehele verwarmingsinstallatie vernieuwd. Sommige stoelen zijn aan vervanging toe.

Foto: vernieuwde verwarmingsinstallatie

2.8.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Foto: kadastraal plan

Op ruimtelijkvlak is het kerkgebouw:

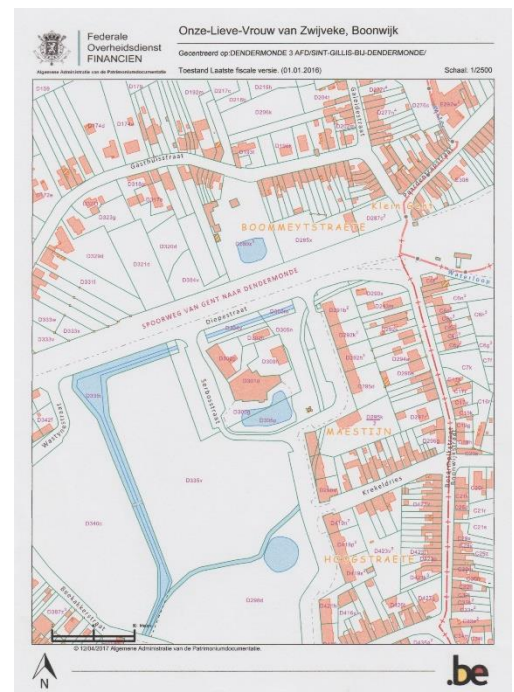
- deel van het gebouwencomplex kerk/parochiaal centrum/pastorij.
- het gebouwen complex ligt tussen enerzijds vijf sociale hoogbouw woonblokken en anderzijds een ruime groene parkzone. Het geheel is deel van het woongebied Wastijne dat geen duidelijke ruimtelijke structuur heeft.
- Door zijn inplanting heeft het gebouwencomplex kerk/parochiaal centrum/pastorij het moeilijk om zijn rol van centraliteit voor de wijk waar te maken.
- Het kerkgebouw straalt moderniteit uit op een wijze die uniek is voor Dendermonde.

De betekenis van de kerk in het plaatselijke maatschappelijke leven is:

- vast eredienstgebouw
- samen met het parochiaal centrum is het een ontmoetingsplek voor gemeenschapsvorming op niveau van de wijk Boonwijk
- plek voor occasionele lokale cultuurbeleving
- de maatschappelijk relatie tussen het kerkgebouw/parochiaal centrum en de bewoners in de sociale hoogbouwblokken in de onmiddellijke buurt, is afstandelijk. De gebruikers van de kerk komen niet uit deze woonblokken maar komen uit straten verder in de wijk.

Andere ruimtelijk versterkende elementen zijn:

- Het "Parochiaal Centrum Boonwijk" ligt vlak naast de kerk en is dagelijks open
- In de vroegere pastorij, die gelegen is vlak achter de kerk, is sinds 2010 de stedelijke dienst IBO ondergebracht. Deze functie brengt dagelijks veel jonge gezinnen naar deze plek
- Chiro BOBO heeft zijn lokalen in de onmiddellijke buurt
- Vóór de kerk en in de nabije omgeving is er ruime parkeermogelijkheid
- Het gebouw ligt op 1.100 meter van het NMBS-station Dendermonde en het aansluitend busstation Dendermonde. Van daaruit zijn er treinen richting Brussel, Gent, Antwerpen en Lokeren. De buslijnen geven verbinding naar alle omliggende gemeenten en dorpen.

2.8.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Gebruik voor de eredienst:

- Elke zaterdag om 19u30 is er een eucharistieviering. Ook wordt de kerk gebruikt voor begrafenissen, huwelijken en dopen. Verder voor bijzondere liturgische vieringen zoals Kerstmis, Aswoensdag, Kruisweg, Lichtmis enzovoort
- Jaarlijks Aswoensdagdienst voor de leden van Ziekenzorg (SAMANA) met ieder jaar ongeveer 200 aanwezigen. Hierbij zijn veel rolsroelgebruikers.
- Jaarlijks Kerstviering voor de bewoners van Blijdorp met ieder jaar ongeveer 250 aanwezigen
- Begin juni mis in het kader van "Ziekendag van de Boonwijk" georganiseerd door het COW comité met telkens ongeveer 120 aanwezigen. Heeft voor het laatst plaats gehad in 2015.
- Samenkomsten Joka (jonge kristenen)

Er is geen medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen:

Andere activiteiten die, met respect voor het eredienstgebruik, de betekenis van het kerkgebouw versterken en bevorderen:

- De muziekaacademie organiseert er geregeld het afleggen van examens om reden van de goede akoestiek van de ruimte
- Jaarlijks concert van "De Blauwe Fanfare" in de maand oktober
- tentoonstellingen tijdens open kerkdag
- soms wordt de kerk gebruikt door plaatselijke verenigingen
- sporadisch concerten en muzikale optredens

Voor dit gebruik is er een standaardcontract met voorwaarden omtrent zorgzaam gebruik van het gebouw, de verantwoordelijkheden en de verzekering. Er wordt ook een gebruiksvergoeding aangerekend (75 euro voor de winterkapel, 150 euro voor de kerkruimte, 300 euro voor de kerk én de winterkapel).

2.8.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Er wordt momenteel rekening gehouden met een uitdoofscenario voor de eredienst.

Het gebouw is geschikt voor culturele activiteiten (concerten, voordrachten) voor een publiek tot maximum 500 personen; er is evenwel slechts 1 toilet. Er is een ruime inkomhal en ook achteraan in de kerk is er veel ruimte.

Het schip van de kerk bestaat uit één grote ruimte, die niet onderbroken wordt door kolommen, maar heeft vaste zitplaatsen op een afhellende vloer naar het altaar toe, zodat deze ruimte zich niet leent voor andere opstellingen zonder ingrijpende aanpassingswerken.

b) Een plan van aanpak

Zodra het kerkenbeleidsplan voor de stad Dendermonde is goedgekeurd door de diverse instanties, zal de kerkfabriek, als eigenaar, in samenspraak met de pastoor, handelen naar de besluiten van dit plan.

Dit betekent dat een scenario van herbestemming zal worden voorbereid door een samen te stellen werkgroep met alle betrokken instanties.

2.9 Sint-Lutgardis in Lutterzele

2.9.1 Identificatie

Naam: Kerk van St.-Lutgardis

Geografische ligging:

Spoorwegstraat 202, 9200 Dendermonde (Sint-Gillis Lutterzele)
Kadastrale gegevens: 3° afd./St.-Gillis, sectie A, percelen 0448S (kerk); 0448P (huis Spoorwegstraat 202); 0447N (parking op naam Domein van de Kerkfabriek)
Opp. 3.264 m²; K.I.:3.559 euro; Plan-bestemming: woongebied, BPA/RUP: zone voor gemeenschapsvoorziening volgens RUP Woonwijken Lutterzele, geen specifieke bestemming in het PRUP Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde
Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: St.-Lutgardis, Lutterzele

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde:

Er wordt een uitdoofscenario voor de eredienst overwogen met herbestemming.

Eigendom: vzw Parochiale Werken Sint-Lutgardis, (kerk, pastorie en aanpalende gronden)

Beheer: Kerkfabriek St.-Lutgardis, ERD BE211504144
Spoorwegstraat 200 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Bij besluit van 2-11-2002 opgenomen in de lijst van merkwaardig bouwkundig erfgoed.

2.9.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants]

De wijk Lutterzele groeide ten noordoosten van het centrum van Sint-Gillis, ervan gescheiden door de spoorlijnen. Omwille van deze afgezonderde ligging en de afstand tot de hoofdkerk van Sint-Gillis-Buiten werd in 1967 een aanvraag ingediend voor de oprichting van een hulpparochie in Lutterzele, die in 1969 werd erkend. In de loop van 1971 werd een kerkje met parochiecentrum opgetrokken, opgedragen aan Sint-Lutgardis.

In de loop van 1971 werd de kerk gebouwd, ten zuiden van de Spoorwegstraat. Daarbij werd gebruik gemaakt van materiaal herkomstig van de Kapel van het H. Hart, de kloosterkapel van de zusters van de H. Vincentius a Paulo te Berlare. Vrijwilligers braken de kapel af. Ze recupereerden op die manier voor de nieuwe kerk vele duizenden bakstenen, enkele glasramen, de houten zoldering en allerlei gebruiksvoorwerpen en meubilair. In de zomer van 1971 werd een stevige betonnen fundering (ca. 50.000 kg) gelegd. Hierop verrees de nieuwe parochiekerk met toegang over (en parking naast) de ingekokerde Volaardebeek.

Het werd een gezellige eigentijdse bidplaats met een typische klokkentoren, bestaande uit twee massieve stalen profielen, die spoorwegrails symboliseren en het klokje en het sobere kruis in de hoogte tillen. Het aanwezige arduinen wijwatervat werd gerecupereerd uit de afgebroken kapel van het Dendermondse Theresianenklooster, het huidige Administratief Centrum van de Stad. Rechts achter het altaar werd op een muurplaat een modern koperen tabernakel aangebracht, met op de deur motieven die verwijzen naar de Eucharistie: een kruis en een korf met broden en drie vissen. Ernaast hangt een drieluik (olie op paneel) van de hand van Valery Stuyver, pastoor te Vlassenbroek. Het stelt drie taferelen voor van de passie van Christus: zijn veroordeling, kruisafneming en begrafenis.

Op kerstmis 1971 kon E.H. Alfons De Kinder de eerste mis in de hulpkerk van Sint-Lutgart opdragen. Op 12 februari 1972 vierden de kerkbouwers van Lutterzele feest in hun Sint-Lutgartcentrum, de aan de kerk palende feest- en vergaderzaal. Iets later kreeg de kerk ook een sacristie. Het gehele complex, is eigendom van de vzw Parochiale Werken St.-Lutgardis, die niet alleen de kerk voor de eredienst ter beschikking stelt, maar ook de druk gebruikte feestzaal. In de jaren 1970 kende het parochiale leven een grote bloei en ontstonden er diverse wijkverenigingen.

Bij K.B. van 19 december 1978 kreeg de wijk Lutterzele zijn officiële erkenning als *“parochie van de Heilige Lutgardis.”* Naast het kerkje had men plaats voorzien voor een definitieve kerk, maar omdat het bestaande kerkje voldeed, bleef dit behouden als definitieve kerk.

b) Architecturale mogelijkheden

De sobere, modernistische Sint-Lutgartkerk, opgetrokken in oude Boomse klampsteen, evolueerde van een als parochiezaal geconcipeerde tijdelijke kerk tot de definitieve kerk. Het betreft een rechthoekige zaal (16 x 15 x 3,5 meter) met een plat dak. Enkel op de plaats waar ooit een podium was voorzien (ruimte achter het altaar) bemerken we een afgewelfd zadeldak van metalen platen. Met uitzondering van de oostelijk muur, zijn alle muren bovenaan doorbroken met een hooggeplaatste reeks rechthoekige ramen.

Er is een eenvoudige geluidsversterkingsinstallatie.

De verwarming in de kerk werkt via een warme luchtkamer op gas. De aanpalende lokalen met radiators.

De torenklok werkt niet automatisch.

Achter de huidige kerk staat een ruime feestzaal, voorzien van keukens, berg- en sanitaire ruimtes. Het was oorspronkelijk de bedoeling om beide ruimten polyvalent te gebruiken; kerkruimte en ontmoetingscentrum tot feestcomplex. Kerkgangers kunnen momenteel gebruik maken van het aanwezige sanitair.

In de tuin werd, naast de Volaardebeek, een grot van Lourdes opgericht. Ten westen van deze grot ligt nog steeds de akker waar de definitieve kerk zou worden opgericht. Ten noorden van de huidige ingang staat de originele klokkentoren. Een aanpalende woning met voorgevel in de Spoorwegstraat deed tot voor enkele jaren dienst als pastorie.

Oorspronkelijk bezat het kerkgebouw een inwendig tochtportaal. Dit werd later vervangen door een aangebouwde hal met ingangsdeur en rechthoekige ramen met arduinen accenten. Het lokaal rechts van de toegangsdeur werd ingericht als rouwkapel.

De kerk bestaat uit een rechthoekige ruimte met een vlak, met houten planken beklede en door twee metalen palen ondersteund, dak en een bevoering van bleke cementtegels. In de zoldering boven de ingang werden twee neogotische glasraamfragmenten (torenspitzen) verwerkt die, zoals alle andere religieuze glasramen, afkomstig zijn van de kloosterkapel van Berlare. Er is geen probleem inzake toegankelijkheid voor anders-validen.

c) Bouwfysische toestand

Het kerkgebouw werd gebouwd zonder overheidstoelagen maar met de steun van het Werk voor Kerkenbouw en vooral met de daadwerkelijke steun van vele Lutterzelenaars zelf.

Sedert mei 1972 werden de opbrengsten van de jaarlijkse Sint-Lutgartfeesten voortdurend geïnvesteerd in de instandhouding van het gebouwencomplex. Door dit regelmatig onderhoud en herstelling blijft de kerk in een behoorlijke staat.

Op gebied van isolatie en bijgevolg verwarming, zijn er in de toekomst aanpassingen nodig. Dringende problemen zijn er echter niet.

2.9.3 Situering van het gebouw in de ruimtelijke omgeving

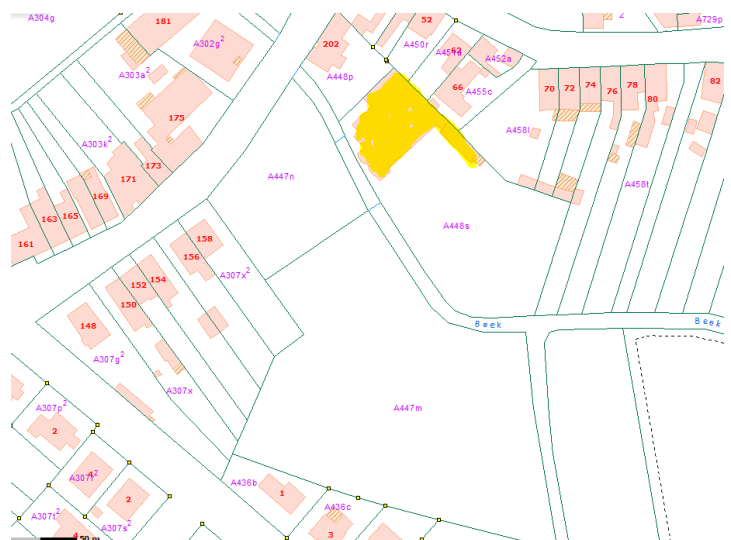
Foto: kadastraal plan

Vzw Parochiale Werken Sint-Lutgart is eigenaar van volgende kadastrale percelen:

- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0448 S (kerk, Spoorwegstraat +202)
- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0448 P (huis, Spoorwegstraat 202)

De kerkfabriek is eigenaar van het perceel:

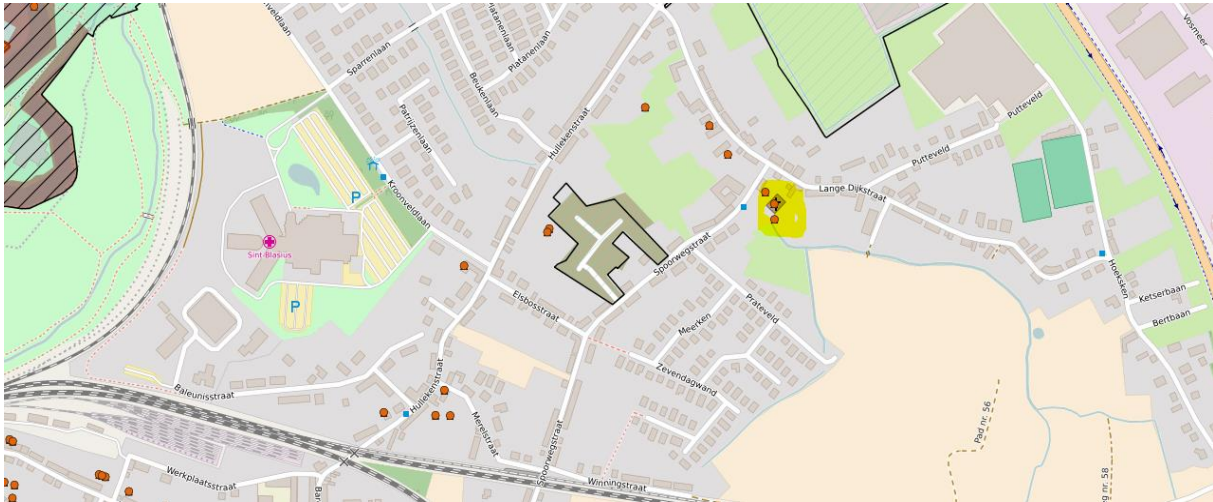
- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0447 N (parking, Spoorwegstraat +202) (nog omschreven als weiland en op naam van "Domein van de kerkfabriek van de parochie van Sint-Lutgardis te Dendermonde".

De pastorie is gelegen op de aanpalende gronden. Er is een ruime parking.

Het geheel is gelegen in een zone van openbaar nut.

Aan de kerk was ook een woning voor de toenmalige onderpastoor verbonden. Naast deze voorlopige kerk, die men later verder wou gebruiken als parochiecentrum, reserveerden de initiatiefnemers een terrein van ca. 1 ha voor de oprichting van een definitieve kerk. Het bestaande kerkgebouw functioneerde echter tot ieders voldoening zo goed, dat de voorlopige kerk uiteindelijk de definitieve kerk van Lutterzele zou worden.

2.9.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Om de veertien dagen is er op zondag eucharistieviering.

Ook hebben er in deze kerk, enkele doopvieringen plaats en een twintigtal begrafenissen.

De kerk doet sinds 1971, dienst als repetitieruimte voor het Sint-Lutgardiskoor.

Sinds 2015 zijn er echter geen vormsel- en eerste communievieringen meer.

Er is geen medegebruik door andere christelijke geloofsgemeenschappen.

Het kerkgebouw zelf wordt niet gebruikt voor culturele activiteiten. Bij de bouw van de kerk in 1971 werd er aanpalend een lokaal voorzien voor culturele activiteiten. Deze parochiezaal is geschikt voor 200 personen. Zij wordt frequent gebruikt voor feestelijkheden van verenigingen en particulieren.

Er zijn geen parochiale verenigingen die op regelmatige basis het kerkgebouw gebruiken.

2.9.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Voor de St.-Lutgardiskerk wordt uitgegaan van een uitdoofscenario voor de eredienst. Wanneer dit in concreto zal gebeuren tijdens de overgangsfase, zal worden beslist in samenspraak met de pastoor, de betrokken instanties en de vzw-eigenares. Het gebouw vervult nu reeds een functie als ontmoetingscentrum. Samen met omringende voorbehouden terreinen is deze site gelegen midden een uitbreidend woongebied zonder enige gemeenschapsvoorziening.

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige herbestemming zal worden onderzocht.

Zodra het kerkenbeleidsplan voor de stad Dendermonde is goedgekeurd door de diverse instanties, zal de vzw-eigenares in samenspraak met de pastoor en de kerkfabriek, handelen naar de besluiten van dit plan.

Dit betekent dat een scenario van herbestemming voor de kerk en omringende percelen zal worden voorbereid door een samen te stellen werkgroep met alle betrokken instanties.

2.10 Sint-Apollonia in Appels

2.10.1 Identificatie

Naam: Sint-Apollonia

Geografische ligging

Hoofdstraat 20 (Hoek Vrijstraat), 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie B Dendermonde, perceelnr. 0138A

Opp.: 1.219 m²; K.I.: 1.854 euro, Plan-bestemming: woongebied

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: St.-Apollonia Appels

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van zondagsdienst

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Apollonia Appels

Beheer: Kerkfabriek St.-Apollonia, Hoofdstraat 49, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Beschermd monument bij KB van 20 december 1974

2.10.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Appels Sint-Apolloniakerk, 2012]

De plaatsnaam Applonis (707) of Apls (1125) kan verklaard worden als waternaam, verwijzend naar de ligging in een 'schitterende' bocht van de Schelde. Appels werd door Mathilde van Dendermonde in leen gehouden van Ferdinand, Graaf van Vlaanderen en Henegouwen. Zij schonk dit leen in 1230 aan de cisterciënzerinnenabdij van Zwijveke, waarvan de abdis sindsdien 'Vrouwe van Appels' was. Op de Appelse heide stond eeuwenlang de galg van de heerlijkheid Dendermonde. Gelegen langsheen de belangrijke invalsweg van Gent naar Dendermonde, was Appels door de eeuwen heen ook vaak slachtoffer van de militaire avonturen van de vestingstad Dendermonde. De 16de en 17de eeuw vormden een moeilijke tijd. Het aantal communicanten liep terug van ca. 300 in 1574 tot 241 in 1627 om dan weer geleidelijk te stijgen tot 435 in 1634.

De belangrijkste bewoningskernen van het dorp waren het Zand en de kerkomgeving.

Op kerkelijk vlak viel Appels aanvankelijk onder het Bisdom Kamerrijk. Sedert 1559 maakt het deel uit van het aartsbisdom Mechelen (dekenij Aalst) en vanaf 1801 van het bisdom Gent (dekenij Dendermonde). De pastorie stond aanvankelijk langsheen de Gentsesteenweg, rechtover de huidige Schoolstraat. Ze werd tijdens de belegeringen van Dendermonde voortdurend geplunderd en verwoest. In 1769 kreeg pastoor Plasschaert daarom toelating een nieuwe pastorie op te trekken in de omgeving van de kerk.

De Sint-Apolloniakerk stond sinds haar ontstaan aan de oever van de Schelde, niet ver van het Veer. Nadat de kerk op het einde van de 15de eeuw en nogmaals in 1533 door brand was geteisterd, besloot men ze iets verder te herbouwen. Nog in 1533 werd de eerste steen gelegd van deze nieuwe kerk. Een zandstenen jaarsteen (anno XVc XXXIII) in de noordelijke koormuur herinnert aan deze gebeurtenis. De altaren van de nieuwe kerk werden toegewijd aan O.L.Vrouw en aan de H. Apollonia. Ook Sint-Ursula, patrones van de plaatselijke schuttersgilde (ca. 1504-1516) werd in de kerk vereerd. De H. Apollonia van Alexandrië, patrones van de kerk, was een diakones die in 249 in Alexandrië weigerde deel te nemen aan de heidense offerdiensten, zoals geëist door keizer Decius. Apollonia werd daarom door het gepeupel de tanden uitgeslagen en stierf kort nadien op de brandstapel. In 1579 werd de kerk geplunderd en deels verwoest ten gevolge van de godsdiensttroebelen. Ze kon pas in 1595 terug in gebruik genomen worden. In 1597-1599 was het koor volledig hersteld en werd het hoogaltaar herwid. De benedenkerk werd pas in 1605 opnieuw in gebruik genomen. Aanvankelijk met stro bedekt, kreeg ze pas in 1631 een schaliedak. Het interieur werd de volgende decennia gemoderniseerd. In 1607 kwam er een nieuwhoofdaltaar, toegewijd aan de H. Geest en in 1636 een nieuw O.L.Vrouwaltaar.

In 1750 was het aantal inwoners (680 in 1650 en 692 in 1700) aangegroeid tot 1.015. Men vond het daarom noodzakelijk met de abdij van Zwijveke, besprekingen aan te knopen met het oog op het "vermeerderen en restaureren" van de bestaande kerk. Toen een snel resultaat niet mogelijk bleek, legde men zich voorlopig bij de feiten neer en werd de kerk verder hersteld en ingericht, vaak met tweedehands materiaal. Na de vernieuwing van de kerkvloer, kocht men van het Dendermondse Augustijnenklooster een communiebank en een biechtstoel aan. Een oud altaar uit de kerk van Oudegem zou in Appels nog een tijdlang dienst doen als O.L.Vrouwaltaar. De kerk beschikte in het midden van de 18de eeuw over drie altaren en drie biechtstoelen. In de toren hingen sedert de 17de eeuw steeds twee klokken. In 1724 werd een nieuwe grote klok aangekocht bij Joannes Pauwels (Gent). In 1750 een kleinere bij Marinus Wierinckx (Overmere) en in 1768 nogmaals een klok bij Marinus en Jan Baptist Wierinckx. Volgens kaart- en goederenboek van de abdij van Zwijveke (1737-1738) zou de kerk toen tweebeukig geweest zijn, met vlak afgesloten koor en een dakruiter of kleine vieringtoren.

Nadat men in 1758 had becijferd dat men voor de 600 toenmalige communicanten en 101 kinderen een wel viermaal grotere kerk nodig had, werden nieuwe onderhandelingen aangeknoopt met de abdijs van Zwijveke, de belangrijkste tiendheffer te Appels. Pas in 1783-1784 kreeg de Dendermondse ingenieur Judocus Sibens de opdracht om de plannen en modellen uit te werken voor een nieuwe kerk. In 1784 leverden Joannes Wauwermans (Brussel) en Pierre Van Reck (Ecausines) reeds arduinen vensters, dorpels en een poort voor de geplande kerk. De bestaande kerk –met uitzondering van het koor- werd in de zomer en de herfst van 1785 gesloopt. Begin 1786, na het aanbrengen van 90.000 blauwe Naamse schaliën, was de ruwbouw van de benedenkerk en de toren onder dak. Het oude koor werd verhoogd. In de toren werd een horloge geïnstalleerd. De wijding van de nieuwe kerk greep plaats op 25 augustus 1788. In 1785-1789 werd het meubilair vernieuwd. In 1785 kocht men het doksaal, het orgel en vermoedelijk ook het hoofdaltaar aan van het op 17 maart 1784 door keizer Jozef II opgeheven Brigittinessenklooster van Dendermonde. In 1789 werd de kerk voorzien van een nieuwe communiebank, preekstoel en zijaltaren toegewijd aan O.L.Vrouw en Sint-Rochus. Na een tijdelijke sluiting bij het begin van de Franse Tijd, kon de kerk terug in gebruik worden genomen. In 1809 diende men de torenspits te vervangen, nadat deze door de bliksem was getroffen. In de loop van de 19de eeuw werd het interieur verder verfraaid met een kruisweg, diverse heiligenbeelden, kandelaars en liturgisch vaatwerk. In de jaren 1880 en in het begin van de 20ste eeuw volgden nieuwe restauratiecampagnes aan de kerk zelf. Hierbij werden in 1902 alle glasramen vernieuwd.

De recente restauratiecampagne werd in 1993 succesvol beëindigd met de herschildering van de kerk.

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk had een capaciteit in het schip van ruim 200 stoelen. In 2015 werd in de middengang van het schip een nieuw (verplaatsbaar) eiken altaar geplaatst waardoor de capaciteit iets verminderde. Bij bijzondere gelegenheden (Vormsel, Kristus-Koningviering van de Chiro...) en nevenactiviteiten (concerten) kunnen ook stoelen geplaatst worden in de middengang om de capaciteit te verhogen. De kerk is goed toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

De kerk wordt verwarmd met gasolie; de stookolie tank achteraan in de kerk heeft een inhoud van 3000 liter. De elektriciteit (leverancier Luminus) werd vernieuwd in 1983 – '84. Bij de inkom is een lichtpunt in de kerk met een schakelaar te bedienen. In de sacristie zijn alle lichtpunten te bedienen vanop een paneel. Er is een geluidsinstallatie aanwezig met 3 micro. 's; eveneens afzonderlijke geluidsinstallatie voor CD. Er wordt een dossier voorbereid voor de vernieuwing ervan.

Er is geen sanitair noch keuken aanwezig, wel een lavabo in de sacristie.

Bij een eventuele verbouwing en of uitbreiding dient uiteraard rekening gehouden te worden met de bescherming van het gebouw.

c) Bouwfysische toestand

Na de restauratiecampagnes van de voorbije decennia kan de algemene toestand van het gebouw als goed worden beschouwd. In 1993 werd de kerk herschilderd en in 2012 werd de torenspits hersteld. In 2017 zal het buitenschrijnwerk herschilderd worden. Er zijn tevens kredieten voorzien voor de restauratie van sommige glasramen. Na de eerstvolgende inspectie (voorzien in de loop van 2017) zal aan de vzw Monumentenwacht O-Vlaanderen advies worden gevraagd over beperkte herstellingen aan glasramen.

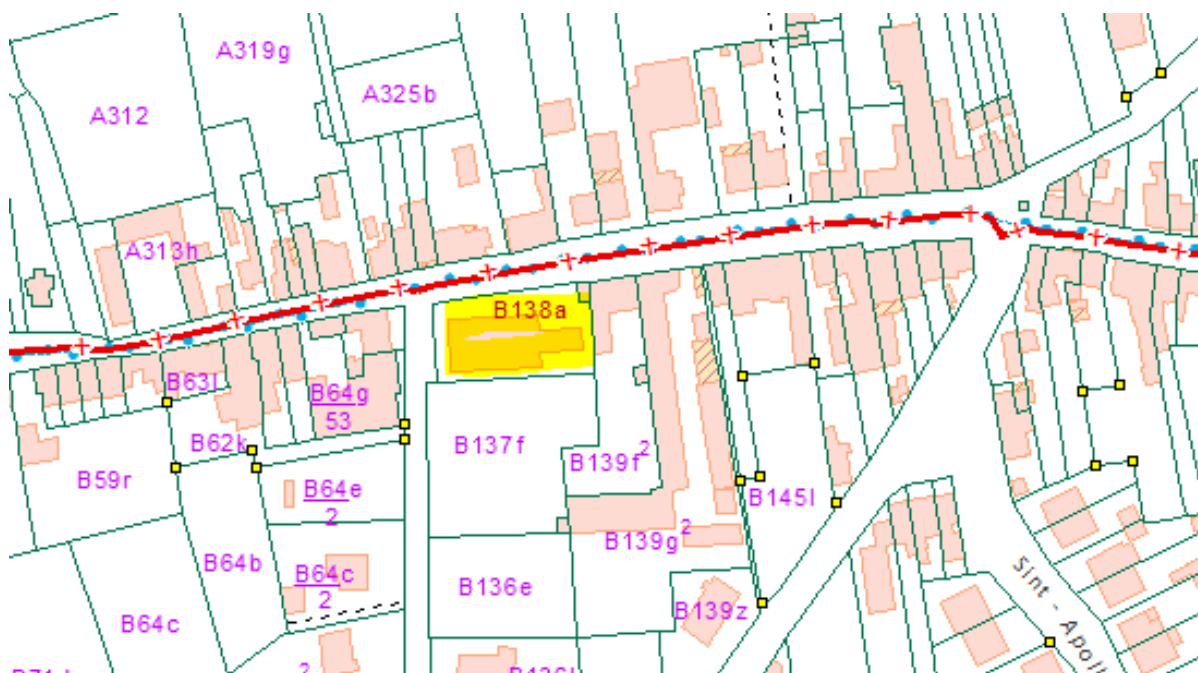
2.10.3 Situering van het gebouw in de ruimtelijke omgeving

Het belangrijk knooppunt het Zand, met het voormalig gemeentehuis van de deelgemeente Appels, ligt op circa een kilometer verwijderd van de kerk. Die is gelegen op een relatief rustige plaats ver van de drukke verbindingswegen die Appels doorkruisen.

Zo kan bv. de druk bezochte jaarmarkt, zonder veel verkeershinder, plaatsvinden in de schaduw van de kerk en omliggende straten. Recht tegenover de kerkpoort ligt café Gildenhuis met aansluitend het Parochiaal Centrum met verschillende zalen. Ten oosten van de kerk op enkele meters afstand ligt de katholieke basisschool “De Oogappel” en honderd meter verder het lokaal van de Koninklijke Katholieke Muziekmaatschappij Sint-Cecilia. Achter de school vindt men het Heem van de meisjes-Chiro. Honderd meter westelijk staat de oude pastorie, waarvan de nieuwe bestemming nog ter discussie staat. Zuidelijk van de kerk ligt het kerkhof.

Haaks op de kerk kant langs de Hoofdstraat zijn parkeerstroken voorzien, 1 plaats voor minder valide. De dichtste halte voor openbaar vervoer is de Bevrijdingslaan, +/- 400 a 500 m.

Er is geen monumentale verlichting van de toren. In de toren zelf is er slechts verlichting tot op de hoogte van het hoogkoor. De klokken zijn bedienbaar met een systeem van Clock-o-Matic. Manueel bedienbaar en van op afstand met GSM –code.

2.10.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Op zondagen is er misviering om 9u30. Daarnaast wordt de kerk ook gebruikt voor doopsels, communies en vormsel, huwelijken en begrafenissen.

Traditioneel wonen de inwoners van Appels druk tot massaal de begrafenisdiensten bij. De Kristus-Koningviering van Chirojongens en –meisjes doet jaarlijks de kerk barstenvol lopen. Op het Sint-Ceciliafeest luistert de plaatselijke fanfare de eucharistieviering op.

Wekelijks houdt het St.-Apolloniakoor zijn repetities in de kerk.

Er is jaarlijks een druk bijgewoond Kerstconcert, afwisselend door het koor en de fanfare.

2.10.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

In het Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde behoudt de parochiekerk van Appels haar volledige functie voor de eredienst. Dit Kerkenbeleidsplan voorziet bijgevolg het volledig behoud van de religieuze en liturgische functie.

De Sint-Apolloniakerk leent zich tot specifieke dorpsgebonden concerten, onder meer orgelconcerten op het historisch Van Peteghemorgel.

De recente tentoonstelling van kerkschatten met rondleidingen naar aanleiding van 225 jaar kerk van Appels kende een buitengewone toeloop en is zeker voor herhaling vatbaar.

b) Een plan van aanpak.

Waar mogelijk zal, in samenwerking met alle betrokken instanties, gestreefd worden naar een verdere optimalisering van een gepast gebruik van de kerk voor de eredienst en voor culturele en educatieve doeleinden.

2.11 Sint-Aldegondekerk in Mespelare

2.11.1 Identificatie

Naam: Sint-Aldegondekerk

Geografische ligging

Mespelarestraat z.nr., 9200 Dendermonde, Mespelare

Kadastrale gegevens: 7de afdeling, sectie a, perceel 160

Opp.: 260 m²; K.I.: 634 euro; Plan-Bestemming: woongebied met een culturele, historische en esthetische waarde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde;parochie: St.-Aldegonde Mespelare

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stad Dendermonde, Frans Courtenstraat 11 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Aldegonde, ERD BE211163654

Scheutlagestraat 60, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De kerk werd beschermd als monument bij Ministerieel Besluit van 3 juli 1942 wegens de artistieke en de historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde.

2.11.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De Sint-Aldegondekerk ligt aan de noordzijde van het dorpspleintje middenin een ovaal omringend kerkhof. De éénbeukige kruiskerk gaat terug op een romaans zaalkerkje waarvan de oudste delen (beuk en koortje) opklimmen tot het laatste kwart van de 12de eeuw. De circa 1300 toegevoegde westtoren in laatromaanse stijl onderging herhaaldelijk aanpassingen. In de 14de eeuw werd aan de zuidzijde een traptorentje toegevoegd. Na beschadiging door bliksem in 1745 werd de stenen bekroning in 1756 vervangen door de huidige opvallende barokke bekroning. Begin 15de eeuw werd het romaanse zaalkerkje uitgebreid met een zandstenen transept in gotische stijl. Een jaarsteen op de sacristie in de zuidoosthoek verwijst naar de bouw hiervan in 1650. Vermoedelijk werd de aanbouw tegen de zuidgevel van de beuk met doopkapel en lijkhuisje in dezelfde periode gebouwd. Een rondboogvormig lijkdeurtje in geprofileerde zandstenen omlijsting met bewaarde eikenhouten deur met ijzeren beslag en geschilderd opschrift: "Wech daerbuyten de honden" bleef in de berging bewaard. De oorspronkelijke romaanse toegang in het midden werd toe gemetseld. De plattegrond ontvouwt een Latijns kruis met vierkante westtoren, met aan de zuidzijde een ingewerkte ronde traptoren, één beuk van drie traveeën met aan de zuidzijde aansluitende doopkapel en berging, een kruisbeuk van één uitspringende travee met rechte sluiting en een rechthoekig koor met rechte sluiting en rechthoekige sacristie in de zuidoosthoek.

De kerk is cultuurhistorisch zeer belangrijk.

- Tijdens recent archeologisch onderzoek werden naast Romeinse tegulae fragmenten op twee plaatsen restanten gevonden van Karolingisch aardewerk. Dat is in onze streek nog nooit ontdekt. Het vermoeden bestaat dat er op deze plaats een Karolingische kerk gestaan heeft omdat er ook restanten van een muur gevonden werden die van die periode zijn.
- Op de noordmuur werden muurschilderingen ontdekt van rond 1400. Op het stukje dat al vrij gelegd werd vinden wij een afbeelding van de H. Aldegonde terug met een tekst erboven in gotische letters: " H. Aldegondis bid voor ons."
- In het koor zijn nog muurschilderingen aanwezig uit de 16de eeuw voorstellend een damast-tekening en ernaast een 17de eeuwse muurschildering waarop een balustrade afgebeeld wordt met vaas daarop en in de vaas bloemen in de vorm van een granaatappel. Volgens de onderzoekers vindt men deze enkel in de Gentse Sint Pietersabdij en in Slovaakse nog terug.
- Nog in het koor vinden wij een mozaïekvloer van rond 1300. Op een tegel komt een Duitse adelaar en een wapenschild met Franse lelies voor en op nog een andere tegel een Vlaamse leeuw. Die vloer is zichtbaar door het een glasplaat en verlicht met ledlampen. Deze gegevens gecombineerd met de muurschildering is voor de geschiedenis van onze streek uitermate belangrijk en een belangrijke toeristische troef. Dit maakt dat de kerk van Mespelare de best bewaarde middeleeuwse kerk van gans Vlaanderen is, volgens sommige archeologen zelfs van gans noordwest Europa.

Interieur:

Schilderijen:

zeven doeken met telkens één tot drie taferelen uit het leven van de Heilige Aldegondis, gesigneerd G. Matthyssens en J. Verdussen (Antwerpen) begin 18de eeuw; Kroning van Maria, altaarstuk van noordelijk zijaltaar; Jezus aan het kruis, door M. Van Aerdenbrurch, circa 1635.

Er is een zeldzame votiefschilderij die herinnert aan de genezing in 1654 van Anthony van Meldert uit Berchem greffier van de heerlijkheid van Ruien, Zulzeke en Kwaremont.

Beeldhouwwerk:

Heilige Aldegondis van Maubeuge, gepolychromeerd hout, 16e eeuw .

Altaren:

hoofdaltaar, barok portiekaltaar van geschilderd en deels verguld goud met getorseerde zuilen en bekronende schelpvormige nis met buste van Heilige Aldegondis, 1663; noordelijk zijaltaar, barok portiekaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, van 1638 geleverd door J. van den Neste, in 1769 door schrijnwerker C. De Smet (Dendermonde) verhoogd en voorzien van twee engelen en engelenhoofdjes door beeldhouwer H. Reraux; zuidelijk zijaltaar toegewijd aan Heilige Aldegondis, houten gemarmerd en deels verguld portiekaltaar vermoedelijk nog deels van 1617, met in 1769 toegevoegde bekroning met voorstelling van de Heilige Geest in stralenkrans met engelen en engelenhoofdjes door C. De Smet en H. Reraux (Dendermonde); centraal reliekschrijn met beeldengroep van Heilige Aldegonde met engel achter glas en verguld rasterwerk van 1734 door beeldhouwer J. B. Van der Haeghen (Brussel); geborduurd 18de-eeuws antependium met wapenschild van de familie Goubau, heren van Mespelare en weldoeners van de kerk.

Kerkmeubilair

Lambriseringen in koor van 1767, eik, met médaillons met bustes van de kerkvaders en evangelisten door schrijnwerker C. De Smet en beeldhouwer H. Reraux.

Communiebank van 1743, eikenhout met reliëfs met taferelen uit het Oude en Nieuwe Testament door schrijnwerker A. Lippenoy (Dendermonde) en beeldhouwer J. d'Huyvetter (Gent). Preekstoel, van 1737 door beeldhouwer J.B. Van der Haeghen (Brussel), eikenhout met op de kuip reliëfs met de bergrede en bustes van de Heilige Petrus en Paulus en symbolen van de vier evangelisten, console met engel en banderol "In principio erat verbum"; klankbord met engeltjes.

Resten van het eikenhouten barok portaal uit 17de eeuw, namelijk twee gesculpteerde pilasters aan weerszijde van het recente tochtportaal, één paneel verwerkt in altaar, deuren bewaard in berging (reconstructie voorzien bij geplande restauratie).

Biechtstoelen

van 1767 door C. De Smet en H. Reraux (Dendermonde) met twee cherubs en bekronende cartouche met buste van Heilige Maria Magdalena en Heilige Petrus, ingewerkt in lambriseringen van transept.

Orgel

van 1777 door Jan Baptiste Barnabé Goynaut (Brussel) en orgelkast van schrijnwerker Mattheus Delmot (Dendermonde) met bekronend beeld van Koning David door beeldhouwer Jan Antoon Branswijck (Dendermonde). Er is de kleine beiaard met 21 klokken, waaronder zes van 1757-1760 gegoten door Joris Du Mery (Brugge) negen van 1870 gegoten door Severinus Van Aerschodt (Leuven) en zes van 1993 door Petit & Fritsen; gerestaureerd in 1994 door Michiels (Mechelen).

Doopvont

van 1733 in vorm van een antieke vaas, door koperslager Jan Wauters (Dendermonde).

Beiaard , luiklok en torenuurwerk

In 1777 werd een kleine beiaard van 7 klokken aangekocht van de Aalsterse stadsbeiaardier Boudewijn Schepers, de klokken daarvan werden gegoten door Joris Du Mery (Brugge) in de periode van 1757-1760. Dit klokkenspel werd in 1870 uitgebreid met 14 klokken gegoten door Severinus Van Aerschodt (Leuven). In 1993 werden zes van de oude klokken vervangen door klokken gegoten door Petit & Fritsen naar aanleiding van de restauratie door Michiels (Mechelen). De beiaard is uitgerust met een unieke gietijzeren trommelautomaat vermoedelijk geplaatst ter gelegenheid van de uitbreiding in 1870. Aldus wordt ervoor gezorgd dat er om het kwartier een melodie te horen is. In 1925 werden de klokken door toedoen van Jef Denijn lager geplaatst in de toren . Er is ook een klavier verbonden aan de beiaard en kan dus perfect met de hand bespeeld worden wat af en toe ook eens gebeurt.

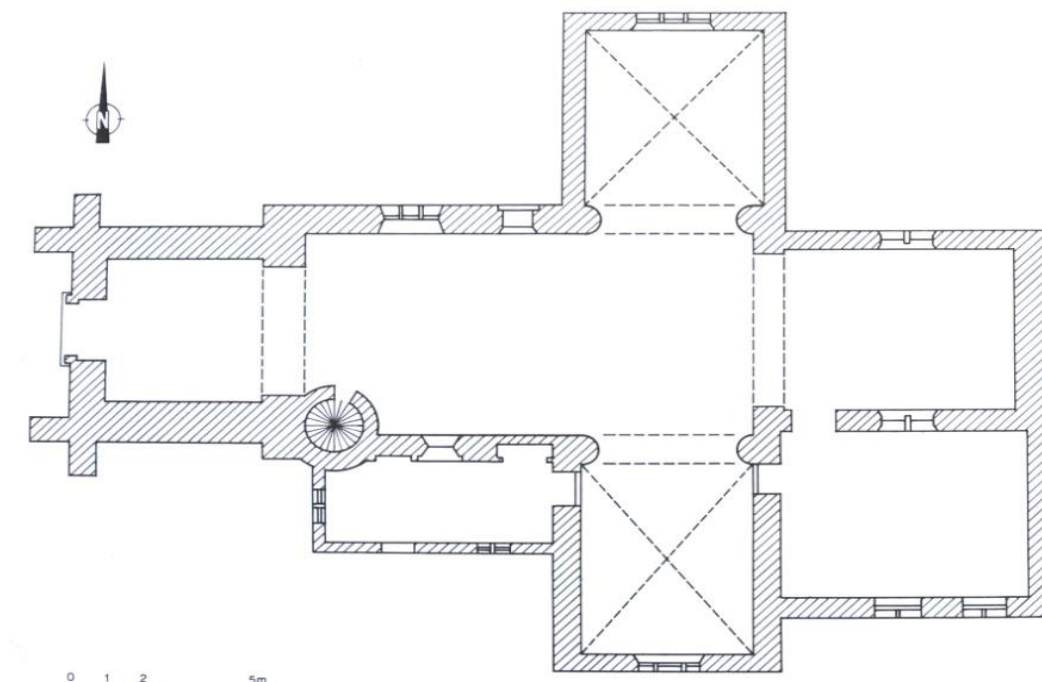
De luiklok werd in 1835 gegoten door Sébastien James. De klok slaat op het halfuur en op het uur voor de 1ste keer om 8 en de laatste keer om 22u.

Merkwaardig is dat het torenuurwerk maar één wijzer heeft, dat is ook te zien op oude foto's van rond 1900.

Een inventaris is digitaal opgemaakt.

b) Architecturale mogelijkheden

Grondplan:

In de kerk staan 120 stoelen opgesteld en er zijn nog 40 stoelen beschikbaar voor occasioneel gebruik.

Een uitbreiding van de kerk is niet mogelijk gelet op het als monument beschermd omliggend kerkhof. Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, een kelder met stookplaats, en een zolder. Het sacristielokaal kan afzonderlijk verwarmd worden. Op sanitair vlak beschikt het kerkgebouw slecht over één toilet namelijk dat in de sacristie.

Een rolstoelgebruiker heeft steeds hulp nodig om toegang te krijgen tot de kerk. Bij de heraanleg van het dorpsplein is er voorzien om de kerk toegankelijk te maken voor rolstoelgebruikers.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is niet zo goed. Hierna volgt een opsomming van de gebreken.

- algemene ernstige bevuiling van de kerk zelf en alle aanpalende lokalen
- algemene bevuiling van de kerkzolders en van de gehele toren
- barst dwars door het metselwerk van de westgevel van de toren
- natuurstenen metselwerk van de toren zijn door erosie aangetast ; het voegwerk is verdwenen
- natuurstenen metselwerk, raamconstructies en dorpels zijn onstabiel ; er zijn uitvallende delen van stenen aan de buitenkant van de toren.
- de natuurstenen waterlijsten, consoles, kroonlijsten, uitkragingen en sokkels zitten op diverse plaatsen los, vertonen brede voegen, zijn ernstig verweerd
- algemeen voegwerk van alle gevels werd onvoldoende diep uitgevoerd in voorgaande restauratie waardoor er vele voegen verdwenen zijn alsook de achterliggende mortel
- lokale begroeiing van torendelen met struiken
- peer van de toren : uitgezakte kraalslabben
- torenkruis en kruisen topgevels te schilderen
- diverse beschadigde, uitgezakte, sterk aangetaste leien
- nokken dakdelen slecht geplaatst
- zink van de kilgoten, van de goten en van de afvoerpijpen is aangetast
- metselwerk en bezetting van opstaande bovendakse muren is aangetast, gebarsten ; voegwerk grotendeels verdwenen
- enkele afdekstenen van de bovendakse muuropstanden zijn aangetast en de loketten moeten nagekeken worden
- dakhout van het transept van de kerk : de stabiliteit en draagkracht van de bestaande constructie dient verstevigd te worden
- het dakhout is aangetast
- enkele galmboarden liggen los, enkele zijn te vervangen
- houten ramen zijn ernstig verweerd en dienen vervangen
- alle ramen en deuren te herschilderen
- vochtige muren in de kerk
- er is losse bepleistering, soms door ondertussen herstellde vochtinsijpeling
- het houten meubilair is aangetast en vraagt een ernstige behandeling
- de altaren bladderen af en zijn eveneens aangetast
- het binnenschilderwerk van de kerk is eveneens op diverse plaatsen afgebladderd en beschadigd
- de elektrische uitrusting is verouderd en dient volledig vernieuwd te worden
- de verwarming werd pas vervangen

In het lopende meerjarenplan is de volledige restauratie voorzien . De dossiers voor de volledige restauratie van het kerkgebouw, inclusief interieur en technische uitrusting, werden enkele jaren geleden ingediend en zijn ondertussen door Onroerend Erfgoed ontvankelijk verklaard. De beide dossiers staan op de wachtlijst van toe te kennen premies.

Van bij de oprichting van de vzw Monumentenwacht O-VI. is de kerkfabriek aangesloten.

2.11.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De toren en de kerk zijn niet verlicht.

De kerk maakt geen deel uit van een beschermd dorpsgezicht.

Maar de kerk is omringd door een ommuurd kerkhof, beschermd als monument bij besluit van 03-11-2003. Hierna volgt uittreksel uit het beschermingsbesluit: "De historische waarde, meer bepaald de cultuurhistorische waarde, en de artistieke waarde van het kerkhof met kerkhofmuur en hekpijlers, als uitbreiding van de bescherming als monument van de Sint-Aldegondekerk bij BSG van 03-07-1942, gelegen Mespelarestraat te Dendermonde (Mespelare)."

Het ovaalvormig omsloten kerkhof met nog aanwezige graftekens is een representatief voorbeeld van een oude landelijke begraafplaats die een parochiekerk, teruggaand op een Romaans zaalkerkje, omringt en is illustratief voor de geschiedenis van de begrafenisgebruiken. Het kerkhof vormt als afgelijnde site een historische eenheid met de historisch en artistiek belangrijke St.-Aldegondekerk en samen zijn ze een ruimtelijk structureel en visueel sterk bepalend element in de dorpskern. De authentieke 18de -eeuwse bak- en natuurstenen kerkhofmuur met steunberen in aansluiting met de 1773 gedateerde hardstenen hekpijlers in classicistische stijl, getuigt van een verfijnde en stijlvolle afwerking en is een belangwekkende uiting van funeraire architectuur. Beide hekpijlers dragen op de overstekende dekplaat met afgeronde randen een opvallende gesculpteerde bekroning: een siervaas met daarboven vier doodshoofden tussen gekruiste beenderen gericht naar de vier windstreken, een oud en typisch Memento Mori symbool, herinnerend aan de vergankelijkheid van het leven en de sterfelijkheid van de mensen en verleent de toegang een extra zeldzaam karakter.

Voor der kerk staat er een schandpaal geklasseerd als monument bij KB van 08 maart 1940. Hierna volgt een uittreksel van dat besluit:

"Artikel- I :wordt gerangschikt overeenkomstig de wet van 7 augustus 1931 om reden van zijn oudheidkundige en geschiedkundige waarde, de strafpaal staande voor den ingang der kerk, te Mespelare, eigendom van de gemeente, niet gekadastreerd."

Vlakbij ligt het bij besluit van 5 januari 2004 als monument beschermd "Spaans Hof".

Hierna volgt uittreksel uit het beschermingsbesluit:" De historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde, en de artistieke waarde van *het* zogenaamd "Spaans hof" met inbegrip van de oprit en tuin, gelegen Mespelarestraat 104 te Dendermonde (Mespelare)

Het "Spaans hof" is historisch sterk gerelateerd aan de aan hetzelfde dorpsplein gelegen monumentale (beschermd) Sint-Aldegondekerk in haar functie van bedevaatskerk. De devotie voor St.-Aldegonde te Mespelare werd in de 17de eeuw in belangrijke mate mee geactiveerd door de befaamde pastoor-dichter Justus de Harduwijn. Het "Spaans hof" werd in 1643 gebouwd in opdracht van de toenmalige heer van Mespelare en Oudegem Jean Goubau om als pelgrimshuis onderdak te verschaffen aan de vereerders van Sint-Aldegonde."

Rond de kerk en de nabijgelegen straten is er meer dan voldoende mogelijkheid om veilig te parkeren. Met het openbaar vervoer is de kerk te bereiken met de belbus lijn 355 halte aan de kerk. De dichtstbijzijnde halte van de gewone lijnbus lijn 57 ligt op een 10-tal minuutjes afstand te voet van de kerk.

2.11.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

- Er is wekelijks een eucharistieviering op donderdag en daarnaast hebben er nog uitvaarten plaats en doopsels. Ook heel uitzonderlijk een huwelijk.
- De kerk van Mespelare is een bedevaatskerk. In de wekelijkse mis zijn er altijd bedevaarders. De Patrones de H. Aldegonde wordt aanroepen voor kanker. Bijna elke dag bezoeken bedevaarders onze kerk. De eerste zondag na 8 september start hier een jaarlijkse novene, dan er is elk dag een eucharistie en komen er twee bussen met bedevaarders uit de streek van Heist-op-den – Berg. Eind januari is er ook bedevaartsmis om de sterfdag te gedenken van de H. Aldegonde. Een Duitse pastoor, Otto Dittrich van een Aldegondeparochie uit Staffelstein (Oberfranken) heeft alle H. Aldegondeparochies in Duitsland , Frankrijk, België en Nederland bezocht en daar een boek over geschreven. In dat boek "Sankt Aldegundis eine Heilige der Franken" schrijft hij op bladzijde 138 "Der Hauptsitz der Aldegundisverehrung in Belgien ist ohne Zweifel der kleine Ort, Mespelare, mit seinen 500 Einwohner ungefähr, in der Mitte zwischen Aalst und Dendermonde gelegen."
- Sommigen komen hier om troost te zoeken bij een zware ziekte en zij zijn blij als ze in de kerk terecht kunnen. Daarom is die ook elke dag open, winter en zomer. Bij het Aldegondealtaar ligt een boek waar de bezoekers hun gebedsintenties, verwachtingen, indrukken enz. kunnen inschrijven. Een iemand schreef onlangs: "Laat het A.U.B. niet waar zijn". Als ge weet dat de H. Aldegonde wordt aanroepen tegen kanker is duidelijk wat hiermee bedoeld wordt.
- De kerk wordt ook occasioneel gebruikt voor concerten.

- De vele bezoekers komen niet enkel als bedevaarder maar ook als toerist. Getuigenis daarvan vinden wij terug in het voormelde notitieboek. "Prachtig historisch kerkje, onbekend, kenmerkend voor onze Vlaamse cultuur .René Aalst,5-8-2009." Of nog "Schuivend, door groen-ommuurde Denderpaden- aan Mespelare kerk. Minder is vaak meer... Aalst St.Martinus impressionnant! maar hier God, op mensenmaat, op het ritme van Dender. Dank. Jan Van Opdorp 23/07/2006." Sedert de ontdekking van de muurschilderingen en de mozaïekvloer komen er nog meer toeristen en de vraag om rondleidingen neemt toe. Deze rondleidingen worden gedaan door een stadsgids en de laatste tijd ook meer en meer door iemand van Mespelare zelf.

2.11.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De kerk behoudt haar functie voor de eredienst als een kerkplek en bidplaats en zal daarnaast gebruikt kunnen worden voor kerkelijke ceremonies als begrafenisplechtigheden, huwelijken, gebedsdiensten op weekdagen, Er kunnen tevens initiatieven blijven genomen worden als bedevaartkerk.

Verder nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw is een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, zoals aangegeven, reeds een zekere traditie. Er zijn, om het gebouw in stand te houden en nevenbestemmingen mogelijk te maken, zware investeringen aan de kerk, haar interieur en de technische voorzieningen nodig.

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Dit vergt een denkproces met het stadsbestuur en zoveel mogelijk betrokken mensen en instanties. In gezamenlijk overleg en met wederzijds respect zal een lokaal gedragen en gefaseerde toekomstvisie kunnen ontwikkeld worden.

2.12 Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk in Oudegem

2.12.1 Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk

Geografische ligging

Hofstraat z.n., 9200 Dendermonde-Oudegem

Kadastrale gegevens: 6de afdeling, sectie B, perceelnummer 400a

Opp.: 727 m²; K.I.: 2.020 euro, Plan-bestemming: woongebied

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: O.L.V.-Hemelvaart Oudegem

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stad Dendermonde, Frans Courtenstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V.-Hemelvaart, ERD BE211286190

O.L.Vrouwstraat 28, 9200 Dendermonde

Bescherming(en)

Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk - toren en kruisbeuk – geklasseerd bij Regentsbesluit van 20 juli 1946 (om reden van artistieke, historische en geschiedkundige waarde)

Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk- schip, koor, sacristie en interieur, als uitbreiding van de bestaande bescherming van de toren met transept - geklasseerd bij Ministerieel besluit van 12 januari 1987

2.12.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[Bron: Petrus Oscar De Vylder]

Volgens sommige geschiedschrijvers zou de kerk oorspronkelijk gebouwd zijn het laatste kwart van de 12e eeuw. Dat is een mogelijkheid, aangezien de Vrijheerlijkheid Oudenghem reeds sedert 1084 in het bezit was van het kapittel van de O.L. Vrouwekerk te Kamerijk. Het was immers in dat jaar dat Gerard II, 39e bisschop van Kamerijk, het goed dat hij reeds voordien ten geschenke had gekregen van de Heer van Dendermonde, aan zijn kapittel schonk.

Volgens de overleveringen zou de kerk gebouwd zijn aan de boord van een zijarm van de Dender, waarvoor de witte zandsteen uit de steengroeven van Meldert, eigendom van de abdij van Affligem, op platte schuiten over de Dender aangebracht zijn.

Andere geschied- en bouwkundigen houden het bepaald op het vierde kwart van de 13e eeuw (ca. 1275) dat de kerk werd gebouwd. Daarvoor steunen ze zich op de bouwvorm van de kerktoren, opgericht op vier vierkantige pijlers, staande in het midden van de kerk, waarop het ganse bouwwerk rust. Dit vertoont, zowel aan het binnen- als het buitendeel, sporen van romaans als van vroeggotische inslag. Oorspronkelijk had de kerk de vorm van een Latijns kruis met vier armen, de toren in het midden en de sacristie bezijden de noordenkruisbeuk, die in de 18e eeuw verdubbeld werd met een nieuwe sacristie, aangebouwd aan de zuiderzijde van het koor. De kerk was in haar eerste geheel een pseudo-basilicaal gebouw, zoals er in de vroegste periode veelal in romaanse stijl werden gebouwd. Wat het koor en het schip betreft kan niet met zekerheid gezegd worden in hoeverre deze in hun oorspronkelijke staat bewaard zijn gebleven.

Aan de buitenmuren van de torenstoel binnen de kerk, vlak onder deroosvensters, bevinden zich nog twee steunblokken, die erop wijzen dat de armen van de kruisbeuk oorspronkelijk bedekt waren met afhellende daken, die op blokken of haken steunden. Die daken werden in de 14e en 15e eeuw vervangen door spitsgevels en -daken zoals deze nu nog bestaan.

Er zijn in de loop van de volgende eeuwen nog verbouwingen gebeurd, zoals o.a. verbouw- en herstellingswerken in 1559 en in 1597 na beeldenstormerij door de geuzen. In 1614 werd de bouwvallige toren hersteld en opnieuw in 1678 na een beschieting. Door een uitbreiding van de Oudegemse bevolking in de 18e eeuw, drong een uitbreiding zich op en werd in 1738 de benedenkerk (het schip) verbreed langs beide zijden. Er werd ook een tweede sacristie aangebouwd. In 1753 werden de beide zijbeuken opnieuw verbreed tot de nog bestaande afmetingen. De buitenmuren werden voorzien van vier renaissance vensters aan beide zijden. Tevens werd ook de voorgevel aangebouwd in de huidige vorm en stijl (renaissance met barokke inslag). Het geheel werd uitgevoerd naar de plannen van architect broeder Filip Govert uit Gent. Het jaartal 1753 staat nog boven de ingangsdeur.

Weerom door aangroei van de bevolking werden door pastoor E.H. Hector Bonner in begin 20e eeuw uitbreidingsplannen gemaakt. De plannen werden gemaakt door architect Goethals uit Aalst. De vergroting gebeurde door aanbouw van drie koorkapellen, waarvoor het oude koor en de twee sacristieën dienden afgebroken. Een nieuwe sacristie kwam er aan de westerszijde. Voor de verlichting werden in de achtermuren voor elk koor een hoog spitsbogig raam met drie geledingen en een roosvormig bovendeeel voorzien. In de twee zijmuren kwamen zes kleinere spitsbogige ramen. Het oude schuurdak werd vervangen door een drieledig dak. Door beschietingen zowel tijdens W.O. I als W.O. II werden de daken beschadigd en dienden ze te worden hersteld.

BEZOEK AAN DE KERK

Bij een bezoek aan de kerk gaat in de eerste plaats de aandacht naar de drie neogotische altaren en de kleurrijke gebrandschilderde glasramen.

De drie monumentale altaren werden uitgevoerd naar de ontwerpen van de architect Jules Goethals uit Aalst. De altaren werden uitgevoerd in witte hardsteen door de bekende kunstenaar Remi Rooms. De samenstelling bestaat, naar liturgische voorschriften, uit een tombe, waarbij het altaarblad of -steen berust op de tombe, maar vooraan geschraagd wordt door vier gevlamd-marmeren kolommen, zodat het geheel zowel het uitzicht van een altaar-tombe als van een altaartafel kreeg.

Bij het hoofdaltaar is de retabel en middendeel, volledig uitgevoerd in verguld koper, gemaakt in het werkhuis van Emile Pirot te Luik. De beide vaste zijpanelen zijn in het midden verbonden door het tabernakel waarboven zich de H.-Sacramentstroon met calvarieberg en overkoepelend baldakijn bevindt. In deze beide panelen zijn de beelden uitgevoerd in bas-reliëf, evenals Maria en Joannes op de calvarieberg, terwijl de gekruisigde Christus massief is uitgebeeld. Alle beelden zijn verzilverd. Het eigenlijke altaar werd door dezelfde beeldhouwer uitgevoerd. Maar de retabel en het middenstuk, samen met de omlijsting van de zijluiken, zijn in oude eik gesneden door beeldhouwer Van Caelenberg uit Aalst. Het middendeel is een nis met overdekkende koepel, voorzien als troon voor een staand Mariabeeld; de vaste zijpanelen vertonen beeldengroepen. De zijluiken bevatten geschilderde taferelen op roodkoperen platen uitgevoerd door Honoré Verwilghen.

Het altaar van het H. Hart van Jezus bevindt zich in het rechterkoor. Voor het schilderen van de zeven grote panelen en acht afzonderlijke figuren heeft kunstschilder H. Verwilghen er vier jaar over gedaan. De retabel bestaat uit drie vaste delen, twee vleugelluiken en twee kleine luiken, zodat het bovendeel geheel kan afgesloten worden.

De verdere bemeubeling van de drie koren verdient de bijzondere aandacht, niet alleen omwille van de vakkundige afwerking en de kunstige versiering, maar vooral voor wat de koorgestoelten en de communiebanken betreft.

De 25 kleurrijke gebrandschilderde glasramen die de kerk rondom sieren en verlichten, werden uitgevoerd door Jos. Casier uit Gent, naar de ontwerpen van baron Jean de Bethune.

De predikstoel en de twee achterste biechtstoelen zijn werken van Jan-Baptist Verhaegen uit Brussel; bezienswaardig omwille van hun mooi beeld- en snijwerk. De voorste twee biechtstoelen werden gemaakt door Judocus van Rossem.

Achteraan in de linkerzijbeuk staat de renaissance doopvont, gemaakt met roodmarmeren voetstuk en koperen torendeksel.

Het machtige orgel werd op 21 oktober 1767 besteld bij orgelbouwer Pieter Van Peteghem uit Gent.

Het voltooide orgel werd op 17 april 1769 ingespeeld door Balduinus Schepens, orgelist van de collegiale Sint-Martinuskerk te Aalst en door J. van Staesendonck, organist van de collegiale O.L.Vrouwekerk te Dendermonde. Tevens bevat de kerk een groot aantal kunstwerken: beelden, schilderijen, edelsmeedwerk, gewaden en klokken.

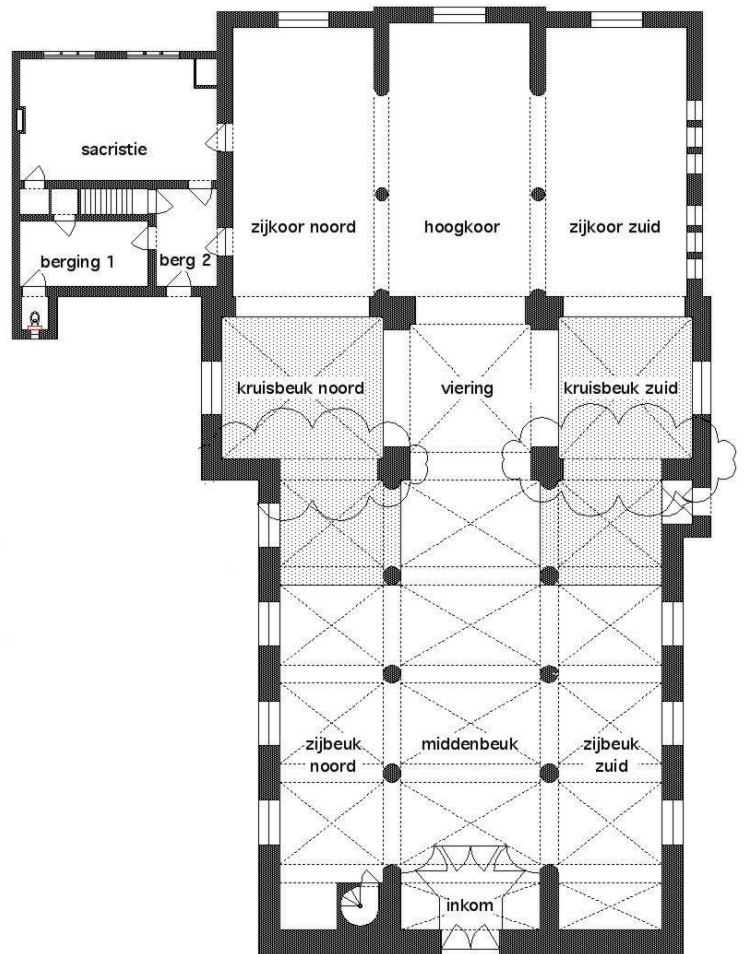
b) Architecturale mogelijkheden

In de kerk staan ca. 300 stoelen opgesteld. Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, een berging met wastafel, muurkast en toilet, een lokaal (berg 2) van waaruit men de sacristie/berging/kelder en buitendeur bereikt.

De sacristie heeft geen bereikbare zolder. De sacristie heeft een ingewerkte muurkluis. Er is geen gootsteen/keuken aanwezig. De berging is niet verwarmd en schaars verlicht.

De stookplaats bevindt zich in de kelder. De verwarmingsinstallatie is er een van het type luchtverwarming met ventilator, gestookt via een atmosferische aardgasbrander merk ELCO van 226 kWatt (in 2009 vernieuwd), de ketel zelf is van het merk ABETHERM en dateert uit 1982. De sacristie wordt verwarmd met een aardgaskachel. De verwarmingsinstallaties worden jaarlijks onderhouden en gecontroleerd door de firma Jamin uit Herentals.

De kelderruimte wordt voor het grootste deel ingenomen door de stookinstallatie. Tevens wordt de kelder gebruikt als berging voor niet gebruikt meubilair (bv. communiebanken) e.d. De geluidsinstallatie is tientallen jaren oud maar functioneert nog behoorlijk. De versterker werd een achttal jaar geleden, na blikseminslag, vervangen door een typisch PA-toestel van het merk Monacor met uitgangsvermogen van 100 Watt, 5 dimbare ingangen, geluidsregeling en voorziening voor fantoomvoeding voor condensatormicrofoons. De 6 geluidsboxen zijn zeer oud maar functioneren nog steeds. In de kerk bevinden zich 2 dynamische microfoons, een mini-discspeler, een CD-speler. De orgelist maakt gebruik van een klein orgel. De kerkverlichting wordt merendeels bediend vanuit het centrale elektriciteitspaneel in de sacristie. Diverse zones in de kerk kunnen afzonderlijk worden verlicht. De verlichtingsarmaturen zijn van het type halogeenstraler met vermogens van 500 of 1000 Watt. De zolderverlichting en de verlichting van de zoldertrap en toren wordt voorzien en vernieuwd in de loop van 2017 via het contract met de firma Proximus i.v.m. het plaatsen van gsm-antennes in de toren. De hoofdtoegang tot de kerk (portaal) bevindt zich op hetzelfde hoogteniveau als het dorpsplein, hierdoor is de kerk vlot toegankelijk voor personen met handicap en rolstoelgebruikers. Bij een eventuele verandering/uitbreiding van de sacristie of kerk dient rekening gehouden met de bescherming van het gebouw.

c) Bouwfysische toestand

De restauratie van het exterieur van de kerk (toren, dakbedekking, vazen, incl. glasramen) werd ca. 10 jaar geleden gefinaliseerd. Tijdens die restauratie werd op verzoek van Onroerend Erfgoed de bliksembeveiliging weggenomen.

Later werd ten gevolge van een blikseminslag de mechaniek van het torenuurwerk/klokken ernstig beschadigd en hersteld. Ook werd naar aanleiding hiervan de geluidsversterker vernield en vervangen.

De kerkfabriek is aangesloten bij de provinciale diensten van Monumentenwacht. Hierdoor wordt periodiek de kerk onderworpen aan een bouwfysische controle en worden gebreken hetzij hersteld of gerapporteerd.

In het algemeen kan gesteld worden dat de bouwfysische toestand van de buitenkant van de kerk behoorlijk en probleemvrij is. Volgende elementen zijn in slechte staat en zijn aan vernieuwing/restauratie toe: de elektrische installatie, het gehele interieurschilderwerk, ook de lambriserings- en meubilair dienen met het oog op behoud en conservering onder handen te worden genomen.

In het lopende meerjarenplan is de binnenrenovatie voorzien (gebudgetteerd) bestaande uit het vernieuwen van de elektrische installatie/verlichting, plaatsen van een alarminstallatie en het interieur (binnenschilderwerken, lambriserings- en meubilair). De ontwerper DD&-architecten uit Gent werd hiervoor aangesteld maar wegens het ontbreken van een algemeen kerkenbeheersplan/toekomstvisie is deze ontwerper er nog niet toe gekomen een definitieve start te nemen met dit dossier (er gebeurde enkel een startvergadering met Onroerend Erfgoed).

Het geklasseerde orgel verkeert in slechte staat en is niet meer bespeelbaar. Een principebesluit tot restauratie werd genomen maar budgetten hiervoor zijn niet in de meerjarenplanning vastgelegd.

2.12.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Op ruimtelijk vlak is het kerkgebouw een herkenningspunt dat het centrum van de deelgemeente aangeeft en samen met het kerkplein het centrum vormt van de deelgemeente Oudegem; rond het kerkgebouw is voornamelijk de functie van wonen geconcentreerd vermits de winkelfunctie maar in geringe mate aanwezig is in Oudegem.

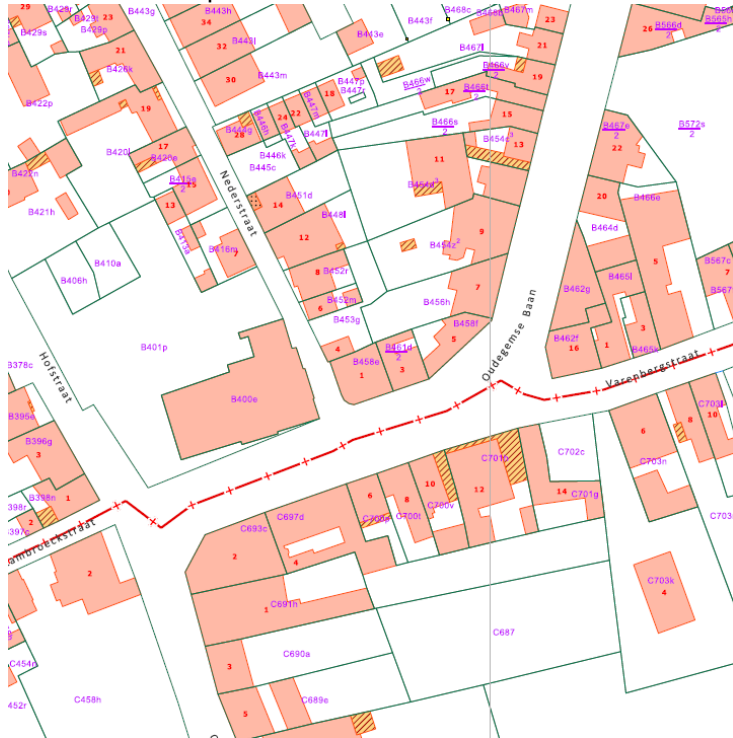
De betekenis van de kerk in het plaatselijke maatschappelijke leven is:

- vast eredienstgebouw: weekendvieringen, huwelijken, begrafenissen en doopsels
- plaats voor occasionele lokale cultuurbeleving (bv. kunsttentoonstelling).

Andere ruimtelijk versterkende elementen zijn:

- de oude, maar verlaten, pastorie is gelegen aan de overkant in de Hofstraat nr. 7 eigendom van de stad Dendermonde (toekomstvisie op dit ogenblik onduidelijk)
- het parochiaal centrum, eigendom van de vzw Parochiale Werken van Dendermonde, bestaande uit een grote en kleine zaal (met keukens en toog), een bovenzaal (vergaderingen) en tuin, gelegen naast de vroegere pastorie, Hofstraat 7A
- de toren van de kerk is voorzien van een niet-verlicht torenuurwerk
- de klokken luiden het uur
- naast de kerk, op eigendom van de stad, bevindt zich een parking voor ca. 37 voertuigen; de toekomstvisie voor deze open ruimte is onduidelijk
- het vroegere gemeentehuis van Oudegem bevindt zich aan de overkant van de Oudegemse Baan; dit gemeentehuis wordt enkel nog gebruikt door de wijkagenten van Oudegem-Mespelare en Appels; de lokale brandweerpost van Oudegem is op 1 januari 2017 buiten dienst gesteld.

Foto: kadastraal plan

2.12.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

- Gebruik voor de eredienst
Dagelijks open van ca. 9 uur tot ca. 17 uur voor individueel gebed en bezinning, wekelijkse zondagsmis op zaterdag, misvieringen op hoog- en feestdagen, 30-tal uitvaartplechtigheden per jaar, enkele huwelijken per jaar, 25-tal doopsels per jaar, circa 25 vormelingen per jaar.
Er is momenteel geen medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.
- Andere gemeenschapsvormende activiteiten die, met respect voor het eredienstgebruik, al dan niet de betekenis van het kerkgebouw versterken en bevorderen:
 - om de ca. 3 tot 5 jaar een kunsttentoonstelling, georganiseerd door de Kunstkring Tanera Oudegem i.s.m. de plaatselijke feestcommissie en het Davidsfonds.
 - in 2016 organiseerde de feestcommissie een filmvoorstelling over het TV-feuilleton 'De Filosoof van Haaghem'.

Er bestaat tot nu toe geen schriftelijk modelcontract waarin de voorwaarden, verantwoordelijkheden, verzekering en kostprijs om het kerkgebouw in bruikleen te geven worden vastgelegd. Er werd tot nu toe ook geen gebruiksvergoeding aangerekend aan de vermelde organisatoren.

Het huidige gebruik van de kerk voor andere functies dan erediensten is enigszins beperkt omdat:

- de elektriciteitsvoorziening hiervoor niet is aangepast (onvoldoende stopcontacten, niet conforme elektriciteitsinstallatie, verlichting met halogeenspots)
- er onvoldoende en niet makkelijk toegankelijk sanitair aanwezig is
- de pilaren van de kerktoeren en beuken het zicht bemoeilijken
- de lamentabele toestand van de muren (verf bladdert af, stukwerk komt los)

2.12.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De kerk zal op termijn op het vlak van de katholieke eredienst nog tot 2020 gebruikt worden voor de wekelijkse zondagsmis (weliswaar op zaterdag).

Van 2020 tot ca. 2023 wordt de wekelijkse zondagsmis minder frequent om in 2023 uit te doven.

Vanaf dat moment blijft het nog wel een kerkplek en bidplaats maar zal daarnaast nog enkel gebruikt worden voor kerkelijke ceremonies als begrafenisplechtigheden, huwelijken, gebedsdiensten, ...). De wekelijkse zondagsdienst (zaterdagavond) komt dan te vervallen.

Nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw is een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, zoals aangegeven, slechts een zeer beperkte traditie. Er zullen, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, eveneens investeringen aan interieur en voorzieningen dienen gepland.

Toch kunnen nieuwe plaatsgebonden activiteiten een belangrijke stimulans vormen om dit unieke kerkgebouw een verdere en gedragen maatschappelijke functie te geven.

Dit vergt een denkproces met zoveel mogelijk betrokken mensen en instanties.

Mogelijke ideeën zullen uit dit denkproces ontstaan, bijvoorbeeld:

- Een actieve museale functie over de markante Oudegemse persoonlijkheden:
De bekende schrijvers en dichters die in Oudegem werden geboren of er gewerkt hebben zoals Jef Scheirs, Johanna Courtens, Justus de Harduyn en mogelijks anderen.
De kerk zou plaats kunnen bieden in de toekomst om het archief van Justus de Harduyn te bewaren, toegankelijk te maken en verder te laten bestuderen.
De pedagoog kanunnik Frans de Hovre. Andere?
- Verder tentoonstellen, toegankelijk maken en documenteren van de kerkgeschiedenis; mogelijks ook het ontsluiten en conserveren van textiel en edelsmeedwerk uit het depot van de kerk.
- Aanschouwelijke voorstelling van de oude zelfstandige gemeente Oudegem met haar folklore, oude verenigingen enz.

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Een mogelijkheid kan er in bestaan dat binnen de parochie/gemeente een stuurgroep wordt opgericht waarin o.m. volgende actoren/geïnteresseerden in gezamenlijk overleg en met wederzijds respect een lokaal gedragen en wellicht gefaseerde toekomstvisie kunnen ontwikkelen:

- De kerkelijke verantwoordelijke(n)
- Kerkfabriek
- Parochiale verantwoordelijke(n)
- Verenigingen
- Geïnteresseerde burgers
- Vertegenwoordiging van het stadsbestuur (eigenaar)
- ...

Open vragen:

- wie moet/kan deze stuurgroep initialiseren
- bevoegdheden/verantwoordelijkheden/structuur/...

2.13 Onze-Lieve-Vrouw van 7 Weeën en Sint-Jozef in Schoonaarde

2.13.1 Identificatie

Naam: O.L.V. van 7 Weeën en St.-Jozef

Geografische ligging:

- Schoonaardebaan 56 te 9200 Dendermonde
- Kadastrale gegevens: Sectie A Dendermonde 8ste afd./Schoonaarde, perceelnr. 0158B.
- Opp.: 575 m²; K.I.: 1.405 euro; Plan-bestemming: woongebied
- Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in de kerkelijke structuur:

- Bisdom Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: O.L.V. van 7 Weeën en St.-Jozef

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan en het Kerkenbeleidsplan Dendermonde

- Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V. van 7 Weeën; ERD BE0211392593
Hoofdstraat 49, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

- Orgel: bij KB van 18 augustus 1980.
- De kerk als geheel, incl. de calvarie en de grafstenen bij KB van 4 december 2003.

2.13.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

[Vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken, Schoonaarde, 2013.]

Uit 1411 dateert de oudste vermelding van de “Schoenaerden capelle in de prochie van Wijchline”. Deze kapel was toegewijd aan O.L.V. van Zeven Weeën. In die tijd behoorde Schoonaarde tot de parochie Wichelen en de kapel werd bediend door een kapelaan, onderpastoor te Wichelen. Enkel gedurende de wintermaanden konden de inwoners van Schoonaarde ter plaatse hun zondagsplicht vervullen. De inwoners van Schoonaarde dienden wel nog hun paasplicht in de kerk van Wichelen te vervullen. Ze waren bovendien bereid voor de onderpastoor een huis te bouwen en de bestaande kapel te vergroten volgens het plan van broeder Thomas, een Gentse Augustijn.

In 1826 stelden de inwoners van Schoonaarde dat hun kapel te klein was voor het toenemend aantal kerkgangers en dat ze in slechte staat was. Gezien de gemeenteraad van Wichelen niet op hun vraag inging besloot de kerkfabriek dan maar, met eigen middelen en giften, de bestaande kerk te vergroten. Op voorstel van pastoor J. Franciscus van Droogenbroeck werd de opdracht in 1827 toevertrouwd aan de Dendermondse architect Johan Baptist Beeckman, ook stadsarchitect van Dendermonde. In de zomer van 1830 brak men de oude kapel af en werd op basis van een volledig nieuw plan van architect Beeckman een nieuwe kerk gebouwd.

De kerk stond nu naar het zuiden gericht, met op de voorgevel een klein torentje. Ze beschikte oorspronkelijk over één altaar en een doksaal.

In 1842 werd in Schoonaarde een onderpastorij opgericht, van dan af werd Schoonaarde een proosdij van Wichelen met een officiële vertegenwoordiging in de kerkraad om de plaatselijke belangen te verdedigen.

In 1844 werd Schoonaarde een zelfstandige parochie met een eigen pastoor. Op 22 april 1844 werd de kerk en het daarrond gelegen kerkhof door de bisschop officieel ingewijd, er waren toen reeds drie altaren. Slechts in 1851 werd de parochie, die toen afhing van de dekenij Aalst, toegevoegd aan de dekenij Dendermonde.

Op het doksaal staat een orgel (1850) van orgelmaker Petrus-Joannes Vereecken (Mespelare-Gijsegem). Het aantal Vereecken-orgels wordt op een zestigtal geschat. Het orgel in Schoonaarde is een van de oudste instrumenten en werd enkele jaren later door de bouwer zelf hersteld en vergroot. In 1926 werd het door de gebroeders Daem uit Appelterre hersteld en verbeterd en in 1931 geëlektrificeerd. Het telt twee klavieren en 13 registers. Het is sinds 1980 beschermd als monument.

Uit een gedenksteen aan de buitenmuur van de sacristie blijkt dat de toren, het koor en de twee sacristieën dateren van 1857. De kerk bevat drie beuken en evenveel altaren. Het hoogaltaar, een gift van Coleta Verleyen, is versierd met een schilderij van de Aalsterse kunstschilder Meganck. Men bemerkt er ook de beelden van de HH. Harten van Jezus en Maria, in hout gesneden door Mathias Zens, alsook een eikenhouten koorgestoelte. Het linkerzijaltaar is toegewijd aan de O.L.Vrouw der Zeven Weeën, patrones van de kerk en bevat een beeld van de Geraadsbergenaar Van der Beken, die ook het beeld van de H. Jozef aan het rechterzijaltaar vervaardigde. De kruisweg, geschonken door de kinderen van Pieter Verleyen is van de hand van Fr. Anseele uit Gent.

De opening van de spoorlijn Dendermonde-Gent in 1837 bracht slechts veel later economische vooruitgang. In 1871 zorgde een metalen brug over de Schelde voor een sterke stimulans van het personen- en goederenverkeer van en naar Berlare. In 1880 werden het station, een goederenstation, een wisselspoor en een stationsplein aangelegd. Dit alles droeg bij tot de bloei van bestaande en nieuwe nijverheden.

In 1873 werd Schoonaarde afgesplitst van Wichelen en werd een zelfstandige gemeente. In 1976 fusioneerde de gemeente met Dendermonde.

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk van Schoonaarde is een driebeukige zaalkerk (pseudo-basiliek), onder één groot zadeldak bedekt met leien. Het oorspronkelijk ontwerp voorzag een zuiver rechthoekig grondplan met monumentale voorgevel in neoklassieke stijl. De toevoeging van een klein absidiaal, afgerond koor, geflankeerd door lage sacristieën en een vierkante klokkentoren (koortoren), bezorgt de kerk een aparte stijl. De tegen het koor opgerichte toren heeft een vierkant grondplan dat naar boven toe versmalt. In deze in 1962 ingekorte, vrijstaande toren hangen twee klokken die tot in 1974 nog met de hand werden geluid.

Het kerkinterieur is homogeen en helder van karakter. De zijbeuken worden van het schip gescheiden door zes toscaanse zuilen. Schip en koor kregen een bepleisterd en beschilderd houten tongewelf, de zijbeuken een vlakke zoldering.

Ten zuidoosten van het hoogaltaar geeft een deur toegang tot de eigenlijke sacristie daar komt de waterleiding binnen, die echter niet verder vertakt is. De zuidwestelijke sacristie doet dienst als berglokaal, tevens stookplaats en verleent toegang tot de toren.

Achter de kerk, waar voorheen het Hof ten Briele stond, werd in 1841 een nieuwe pastorie gebouwd volgens plannen van architect Beeckman. Ze onderging later nog diverse verbouwingen.

De kerk leent zich moeilijk tot verdere opdeling.

Er is een eenvoudige geluidsversterkingsinstallatie, voor de micro's aan beide lezenaars en het altaar.

Er kan eveneens muziek afgespeeld worden. In de kerk hangen op regelmatige afstanden

luidsprekers die ruim voldoende zijn om verstaanbaarheid te garanderen.

Er is geen keuken, noch sanitair aanwezig in de kerk zelf.

Inzake toegankelijkheid voor andersvaliden stelt zich een probleem. Er zijn 5 treden bij het binnenkomen van het kerkportaal. Het portaal zelf en de kerkdeuren zijn voldoende breed voor rolstoelen maar er is geen hellend vlak voorzien bij de inkom. Een rechtlijnige constructie (hellend vlak) is immers niet mogelijk binnen de wettelijke normen gezien het te hoge stijgingspercentage (+/- 30% - norm: 5-7 %). Bovendien mondt een rechtlijnige constructie ook uit op de drukke asverbinding Dendermonde-Wetteren (te gevaarlijk). Een kwartdraai-constructie zou waarschijnlijk wel binnen mogelijkheden kunnen behoren (mits inname van een stuk van de berm/voetpad). Hiertoe zullen ook andere partijen betrokken moeten worden: stadsbestuur (inname stuk berm/voetpad) en Agentschap onroerend Erfgoed (beschermd monument).

c) Bouwfysische toestand

De oorspronkelijke toren werd in 1964 afgebroken (wegens instortingsgevaar). Nadat de hoge torenspits en bovenste verdieping afgebroken was, duurde het tot 1980 alvorens de restant van de toren werd afgewerkt met een nieuwe korte torenspits.

Naar stabiliteit toe zijn er geen ernstige en acute problemen. Toch is de kerk aan een algemene restauratie toe (zie lopend bouwdoossier). Het interieur van de kerk heeft een opknapbeurt dringend nodig. Het kerkgebouw wordt driejaarlijks geïnspecteerd door de vzw Monumentenzorg Oost-Vlaanderen.

Er zijn 2 lopende investeringsdossiers m.n. 'Algemene restauratie' (2006 ; raming toenmalig voorontwerp: ruim 900.000 EUR) en 'Vervanging bestaande verwarmingsinstallatie' (2012 ; raming toenmalig voorontwerp: ruim 90.000 EUR). De voorbereidende stappen zijn grotendeels ondernomen. Beide dossiers staan momenteel in de wachtrij voor ministeriële goedkeuring.

Sinds begin 2017 heeft de reeds geruime tijd 'wankel' chauffage-installatie het definitief begeven. Eenvoudige herstelling is niet meer mogelijk volgens de betrokken onderhoudsfirma's. Herstelling is enkel mogelijk volgens de nieuwe wettelijke normen (gevolg: hoge kostprijs en dus lopende restauratiedossier afwachten).

Sinds 2002 merkt de driejaarlijkse bouwkundige inspectie van Monumentenzorg op dat bepaalde onderhoudswerken zich 'stilaan' opdringen. De kerkfabriek diende als antwoord daarop (2006) een 'algemeen restauratiedossier' (aanmerking voor subsidiëring) in bij de Vlaamse overheid, dat door alle betrokken controleorganen werd goedgekeurd. Tot vandaag is het nog steeds wachten op de definitieve ministeriële goedkeuring. Ook dit parochiekerkenplan is opnieuw een voorwaarde om verdere garantie te verkrijgen voor goedkeuring

Hierna een opsomming van de steeds langer wordende lijst met dringende aanbevelingen volgens de laatste inspectie van Monumentenzorg (dd. 26.05.2016):

- zeer dringend: algemene schilderwerken (frontons, torenluik, portaal, ook binnenkant...) voor levensduur op lange termijn;
- zeer dringend: vernieuwen windveren en gootafkastingen;
- plaatsen van genormeerde ladderhaken;
- loszittende bliksemafleider;
- zink-/loodwerk aan vervanging toe;
- vervanging van vervilte en bros geworden leien.

2.13.3 Situering van het gebouw in de ruimtelijke omgeving

De kerk staat centraal in het dorp, pal aan de Schoonaardebaan, een druk gebruikte doorgangsweg van Dendermonde naar Wetteren en via de Scheldebrug naar Berlare, op het kruispunt ook met de baan naar Gijzegem en Aalst.

De kerktoeren is niet verlicht.

De klokken luiden om het (half-)uur en specifiek bij kerkdiensten en sterfgevallen. De klokken worden automatisch aangestuurd door een 'clock-o-matic' centrale.

Naast de kerk is een mooi aangelegde parkeerplaats voor een 20-tal voertuigen. Vlakbij is er het parochiaal ontmoetingscentrum, waar verenigingen terecht kunnen en waar particulieren feestelijkheden kunnen houden.

2.13.4 Beschrijving van het actueel gebruik en actuele functie

De kerk wordt nu nagenoeg uitsluitend gebruikt voor de eredienst.

- wekelijkse eucharistieviering (zondag 9h30);
- twee weekdagvieringen (op dinsdag en donderdag);
- doopselvieringen;
- begrafenissen;
- huwelijken;
- schoolvieringen;
- repetities parochiaal zangkoor;
- repetities Eerste Communie en H. Vormsel;
- ...

Er zijn geen aanvragen vanwege socio-culturele organisaties om de kerk voor een meer permanente nevenfunctie te gebruiken.

Toch zijn er initiatieven die, met respect voor het actuele eredienstgebruik, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten versterken en bevorderen (religieus, cultureel, historisch, kunsthistorisch):

- Jaarlijkse activiteit van het Davidsfonds 'Kerstevocatie'.
- Eénmalige tentoonstelling van de religieuze kunstschaten.

Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de kerk voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen zou kunnen aangewend worden.

2.13.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie

a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De kerk zal op termijn, op het vlak van de katholieke eredienst, nog tot 2020 gebruikt worden voor de wekelijkse zondagseucharistie.

Van 2020 tot ca. 2023 wordt de wekelijkse zondagsmis minder frequent om in 2023 uit te doven.

Vanaf dat moment blijft het nog een kerkplek en bidplaats nog zal gebruikt worden voor kerkelijke ceremonies als begrafenisplechtigheden, huwelijken, gebedsdiensten,... De wekelijkse zondagsdienst komt vanaf dan te vervallen.

Nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw is een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, slechts een uiterst beperkte traditie. Er zullen, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, eveneens investeringen aan interieur en voorzieningen dienen gepland. De algehele restauratie van dit monument is onafwendbaar om het voor de toekomst te vrijwaren.

Nieuwe, plaatsgebonden activiteiten moeten een belangrijke stimulans vormen om dit aparte kerkgebouw een verdere en gedragen maatschappelijke functie te geven.

Dit vergt een denkproces met zoveel mogelijk betrokken mensen en instanties.

Mogelijke ideeën zullen uit dit denkproces ontstaan, bijvoorbeeld:

- Aanschouwelijke voorstelling van de 'beperkte' geschiedenis van de parochie en van de zelfstandige gemeente Schoonaarde, met haar folklore, oude verenigingen enz.
- ...

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Een mogelijkheid kan er in bestaan dat binnen de parochie/gemeente een stuurgroep wordt opgericht waarin o.m. volgende actoren/geïnteresseerden in gezamenlijk overleg en met wederzijds respect een lokaal gedragen en gefaseerde toekomstvisie kunnen ontwikkelen:

- De kerkelijke verantwoordelijke(n)
- Kerkfabriek
- Parochiale verantwoordelijke(n)
- Verenigingen
- Geïnteresseerde burgers
- Vertegenwoordiging van het stadsbestuur (eigenaar)
- ...

2.14 Sint-Margareta in Grembergen

2.14.1 Identificatie

Naam: Sint-Margriet – Sint-Margareta

Geografische ligging:

Dr. Haekstraat z.n. 9200 Dendermonde

Kadastrale gegevens: Sectie A Dendermonde 4de afd. Grembergen, perc.nr. 0354A

Opp. 800 m²; Kl: 3.054 euro; Plan-bestemming: woongebied

Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: St.-Margareta

Statuut binnen het pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van de zondagsdienst

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Fr. Courtenstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Margareta ERD O.Nr. BE0850327833 /BE0211462275

Dr. Haekstraat 8, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Orgel beschermd bij KB van 12 oktober 1981

Kerk beschermd bij MB van 4 december 2003

2.14.2 Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Grembergen, gelegen op de linkeroever van de Schelde, had eeuwenlang veel te lijden van zijn ligging tegenover de strategisch belangrijke vestingstad Dendermonde. Tijdens een tien dagen durend bombardement van Dendermonde werd de Sint-Margaretakerk in 1706 zo zwaar door artillerievuur beschadigd, dat ze nog nauwelijks voor de eredienst bruikbaar was.

Op 13 december 1709 kregen het gemeente- en het kerkbestuur van koning Filips V de toelating een nieuwe kerk te bouwen *buyten de scheute van het canon*, op de plaats van de gewezen hoeve 'De Coole'.

Dendermonde en Grembergen met voorstelling van de beschieting van de kerk in 1706 tijdens het beleg van Dendermonde, pentekening, ca. 1709 (RAG, Bisdome Gent, Grembergen, B 2880, Dauwe Ic. 44), repro.

Gezien de goede contacten tussen de parochie en de Dendermondse Augustijnen, is het niet onmogelijk dat de oorspronkelijke kerk werd ontworpen door Jan-Baptist Vrijeels (Gent 1646-1719), monnik in het Dendermondse Augustijnenklooster. De kerk werd opgetrokken door de Gentse meestermetsters Gillis Broeckaert, Pieter Hertschap en Philips De Wilde. Ze telde één beuk, een koor, twee zijkapellen en een toren en werd deels opgetrokken met recuperatiemateriaal van de gesloopte kerk. Op 16 november 1710 werd de kerk gewijd door Monseigneur Philippus-Erard van der Noot (1638-1730), bisschop van Gent.

Door de sterke aangroei van de bevolking was de kerk in 1846 te klein geworden. Naar de plannen van stadsarchitect Johan Beeckman, vergrooten in 1846-1848 de Dendermondse aannemers Gebroeders Michiels de kerk, waarbij het kerkhof werd afgeschaft. Zij braken de zijkapellen af en vervingen ze door twee ruime zijbeuken, waarbij ook de voorgevel deels werd vernieuwd. Op 2 januari 1850 werd de vernieuwde kerk ingezegend.

De huidige driebeukige, noord-zuid georiënteerde en tussen de Smidsestraat en de dr. Haekstraat gelegen Sint-Margaretakerk, werd uitgevoerd in een late, sobere barokstijl, neigend naar het classicisme. In 1846 werd ze in dezelfde stijl vergroot. De Boomse baksteen waarin de kerk is opgetrokken contrasteert mooi met de witte kalkzandsteen van de plinten, pilasters, vensteromlijstingen en andere architecturale en decoratieve elementen.

De zijbeuken (1846-1848), met vlak afgewerkte voorgevels, worden verlicht door vijf steekboogvormige ramen met een omlijsting en druiplijst van kalkzandsteen. De traveeën zijn van elkaar gescheiden door natuurstenen pilasters. Het schip en de zijbeuken worden afgedekt met afzonderlijke leien zadeldaken. Aan de noordzijde is er een vijfzijdig koor met aan beide zijden een grote steekboogvormige vensteropening. Het koor wordt ingesloten door twee laterale bouwsels en een vierkante klokkentoren

Van deze klokkentoren, wordt het verticalisme beklemtoond door massieve hoekpilasters van kalkzandsteen. De toren wordt, door middel van horizontale druiplijsten, in drie geledingen verdeeld. Op de vier zijden zit een rond torenuurwerk. De toren wordt bekroond door een klokvormig leien dak met een dubbele peervormige spits met kleine dakkapellen en een smeedijzeren torenkruis. In de torenkamer hangen de Sint-Margaretaklok (1683 kg.) en de Sint-Eligiusklok (796 kg.), in 1947 gegoten door M. Michiels Jr. (Doornik) en op 29 februari 1948 gewijd door kanunnik Fr. Steels. Ze vervangen de exemplaren die in 1943-1944 door de Duitse bezetter werden geroofd.

Het kerkorgel dateert uit 1860-1870 en wordt toegeschreven aan orgelbouwer P.J. Vereecken uit Gijzegem.

Vanop de eerste verdieping van de toren heeft men, via een verbinding, toegang tot het middengewelf. Aan beide kanten in het middendak heeft men, via luiken in het dak en in de zijdaken, toegang tot de zijgewelven.

Inwendig telt de kerk een middenbeuk en twee zijbeuken. Volgens recent onderzoek waren alle zuilen en pilasters deels marmerkleurig beschilderd en deels (overeenkomstig de muren) met geometrische en geometrisch florale motieven. Er bestaan plannen om deze beschilderingen terug bloot te leggen.

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk vormt binnenin één grote ruimte, bestaande uit de middenbeuk en de twee zijbeuken. Er zijn geen afzonderlijke kapellen. Naast het hoogkoor staan nog twee bijgebouwen: één wordt gebruikt als sacristie met aanpalende bergruimte, het andere is ingericht als winterkapel.

De kerk biedt ruimte aan 400 personen (= aantal stoelen) in middenbeuk en zijbeuken.

De kerk is moeilijk te compartimenteren.

De toren is moeilijk toegankelijk door de smalle snelle draaiende stenen trap. Om hogerop in de toren te geraken moet men heel steile ladders beklimmen. De klokken bevinden zich op de tweede verdieping, de vier uurwerken op de derde.

De kerk wordt verwarmd met warme lucht via roosters in de vloer en werkt op aardgas.

De geluidsinstallatie werd volledig vernieuwd in 2009 door de firma nv Play (Nazareth) en omvat :

- twee zwanenhalsmicro's (altaar en lezenaar)
- drie draagbare micro's, die ook op een statief (twee) kunnen worden geplaatst
- geluidsboxen Boser
- mediaplayer, in rack, met mogelijkheden voor DAB/FM RDS TUNER, CD/MP3, SD-card of USB memory stick
- cd-speler op doksaal aangesloten op geluidsboxen in de kerk.

De kerk wordt verlicht met halogeenlampen – in het interieurdossier is de vernieuwing van de elektrische installatie en de verlichting voorzien

Er is één wc beschikbaar in de bergingsruimte, alsmede een lavabo met warm en koud water, er is geen keuken.

De kerk is volledig toegankelijk voor andersvaliden, er zijn geen drempels aan de ingang.

Bij eventuele uitbreiding en/of aanpassing zal rekening dienen gehouden te worden met de bescherming van het gebouw.

c) Bouwfysische toestand

Tussen 1987 en 1996 onderging de kerk een volledige restauratie in verschillende fasen, naar de plannen van ir.-arch. Octaaf Van Severen: voorgevel, zijgevels, toren. In 2011 werden de daken van de middenbeuk en zijbeuken gerestaureerd naar plannen van ir. Luc Van Severen.

Het laatste dossier, naar plannen van ir. Luc Van Severen, betreft de interieurwerken (schilderwerken en elektriciteit) waarvoor een dossier is goedgekeurd en wacht op betoelaging.

Inmiddels werd een nieuw dossier opgestart voor het herstel van de torenspits, gelet op de slechte staat van de leien en het houtwerk.

Het orgel werd gerestaureerd in 2000-2001 en is sedertdien goed onderhouden.

2.14.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

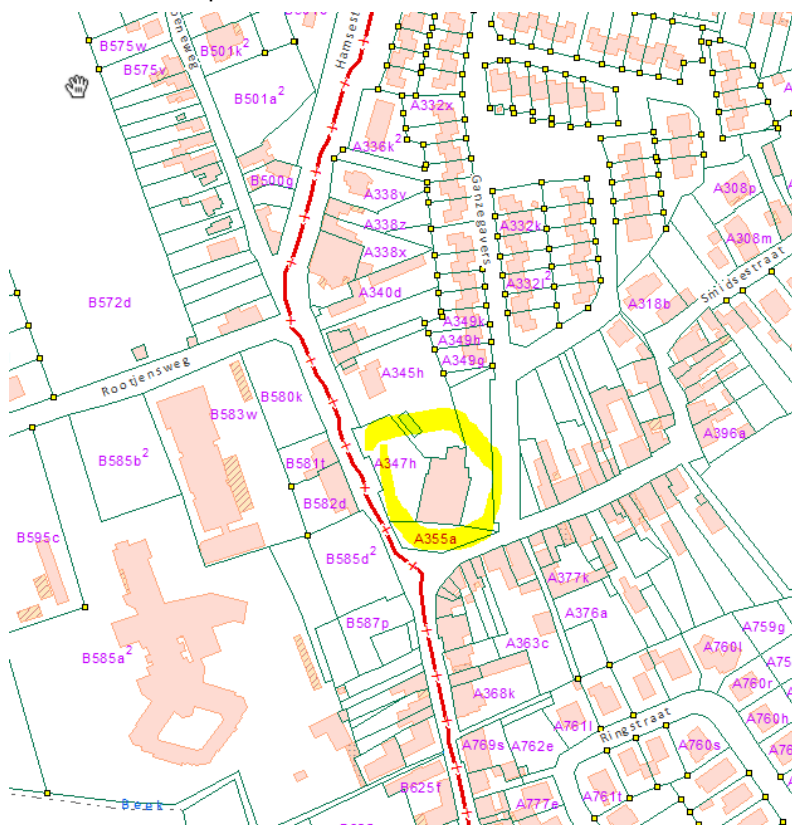
De kerk ligt in het centrum van de deelgemeente Grembergen en is de enige kerk op het grondgebied Grembergen. Ze ligt aan de splitsing van de dr. Haekstraat en de Smidsestraat.

Rondom de kerk is ruime parkeergelegenheid, gerealiseerd door de gedeeltelijke inname van de aanpalende pastorietuin. Verder in de onmiddellijke omgeving is parkeergelegenheid in de Ganzegavers en de Rootjensweg.

De kerktoeren is niet verlicht. De vier ronde uurwerken zijn wel verlicht.

Het luiden van de klokken is geautomatiseerd – de klokken kunnen op afstand bediend worden via gsm. Deze automatisatie wordt onderhouden door de firma Clock-o-Matic

Foto: kadastraal plan

Sedert de laatste herinrichting van het kerkplein (2013) is een vrij groot parkeervrij plein ontstaan vóór de ingang van de kerk. Naast de kerk is een mooi ingerichte parkeerplaats ingericht voor een twintigtal wagens.

Rechtover de kerk staan appartementen voor senioren, op de vroegere locatie van het Sint-Antoniusgesticht van de zusters Kindsheid Jesu. Daarachter ligt het WZC Sint-Antonius. Het parochiaal Gildenhuis ligt even verder aan de Hamsesteenweg.

Er zijn in de onmiddellijke omgeving twee lagere scholen gevestigd :
de vrije lagere school en de gemeenteschool.

Aan de kerk is een bushalte die bediend wordt door drie buslijnen tussen Dendermonde en Sint-Niklaas/Hamme/Moerzeke/Waasmunster.

2.14.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk wordt hoofdzakelijk gebruikt in het kader van haar religieuze bestemming. Tijdens het weekend is er mis op zaterdagavond 19.00u en zondagmorgen 10.00u. Elke eerste vrijdag van de maand 's namiddags aanbidding in de winterkapel. Tijdens de week hebben er de begrafeningen plaats (in 2016 : 37) en huwelijken (in 2016 : 7). Tijdens het jaar zijn er ook schoolmissen in de kerk. Afzonderlijke vieringen zijn er voor OKRA en Ziekenzorg. Aangezien de doopsels individueel worden toegediend, zijn er heel wat dopen in de kerk. In de kerk hebben ook de catechesebijeenkomsten plaats. Elke week is er repetitie van het zangkoor.

Daarnaast wordt het kerkgebouw eveneens voor culturele doeleinden aangewend. Het orgel kan gebruikt worden door leerlingen van de Stedelijke Academie voor woord, zang en dans.

De kerk wordt ter beschikking gesteld voor concerten (koren, harmonie, orkesten..). Ze wordt regelmatig opgenomen in de programmatie van CC Belgica Dendermonde. Orgelconcerten worden georganiseerd door het 'Orgelcomité Dendermonde'. In totaal wordt de kerk voor deze evenementen gemiddeld 6 tot 8 x per jaar gebruikt.

Er zijn geen aanvragen naar medegebruik van de kerk door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.14.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik

a) Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

In het Pastoraal plan "Kerk in Dendermonde", behoudt de St.-Margaretakerk van Grembergen haar volledige functie van parochiekerk in het kader van de Rooms-katholieke eredienst.

b) Plan van aanpak hoe de toekomstige herbestemming zal worden onderzocht.

Waar mogelijk zal, in samenwerking met alle betrokken instanties, gestreefd worden naar een verdere optimalisering van een gepast gebruik van de kerk voor de eredienst en voor culturele en educatieve doeleinden.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

De visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functies van de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad Dendermonde, steunt op de nota “Kerk in Dendermonde, aanzet tot een pastoraal beleidsplan”.

3.1.1 Uitgangspunten bij de vorming van de nieuwe parochie

- Er wordt gestart vanuit de bestaande toestand met 14 parochiekerken
- Ruime overgangstermijnen worden voorzien.
- Deze kunnen aangepast worden aan personele en lokale situaties.
- Zoals kerktorens herkenningpunten zijn in het landschap, zo zal de nieuwe parochie in elke wijk en buurt lokale bakens van geëngageerde lekgroepen blijvend ondersteunen.
- Samenwerking tussen mensen en het doorbreken van bestaande grenzen wordt een belangrijke uitdaging naar hernieuwde kwaliteit en levenskracht van de geloofsbeleving.
- Niet alle kerkgebouwen kunnen behouden blijven.
- Geografische spreiding vormt hierbij één element.
- Finaal doel is het aantal regelmatige zondagsvieringen in de nieuwe parochie te beperken tot wat door één priester kan opgenomen worden.
- Die priester, omringd door vele gevormde leken, kan terug zijn echte pastorale taken opnemen in de Kerk in Dendermonde.

3.1.2 De nieuwe parochie met lokale bakens en stevige ankerplaatsen

Bakens zijn niet enkel kerken, ook andere gebouwen zoals pastorieën en parochiale ontmoetingscentra vormen richt- en herkenningpunten. Bovenal zijn het echter mensen die het parochiale leven en de kerk in Dendermonde vorm en stem zullen blijven geven. Zij vormen lokale aanspreekpunten en schragen het geloofsleven en de toekomstige werking van de nieuwe parochie.

Uitzicht en opbouw in de nieuwe parochie:

- Eén “nieuwe parochieploeg”.
- Meerdere inhoudelijke werkgroepen.
- Minstens 14 lokale “kerk-betrokken aanspreekpunten” met geëngageerde leken; verdere valorisatie van te behouden pastorieën.
- Maximaal vijf parochiekerken
+ de dekenale O.L.V.-kerk als verbindingsschakel in de ‘nieuwe parochie Dendermonde’.
- Daarnaast meerdere gelegenheidskerken als bidplaatsen mét nevenbestemming.
- Uitdoofscenario voor kerken, zodra akkoord herbestemming met alle betrokken instanties.

Uitzicht en opbouw van het dekenaat:

- De “dekenale ploeg”.
- De (beperkte) dekenale functie van de O.L.V.-kerk.
- Eén “dekenaal huis” (in de eerste plaats gericht op de Nieuwe Parochie Dendermonde)
= open huis, parochie-secretariaat, aanloopadres voor vrijwilligers + woonst deken.
- Zo mogelijk in elke nieuwe parochie van het dekenaat een eigen vergader- en ontmoetingscentrum.
- Bestaande en levenskrachtige parochiecentra verder blijven valoriseren.

3.1.3 Een nieuwe pastoraal-liturgische functie voor de O.L.V.-kerk te Dendermonde

Naast “dekenale kerk” wordt de Onze- Lieve-Vrouwekerk van Dendermonde de “verbindingsschakel” in de Nieuwe Parochie waar, op belangrijke liturgische momenten, de samenhang en de vitaliteit van de nieuwe parochie en van het nieuwe dekenaat beleefd en getoond worden.

Een eerste inventaris van gezamenlijke vieringen in de OLV-Kerk wordt opgenomen in het pastoraal beleidsplan voor de nieuwe parochie. Zolang als mogelijk blijft de zondagse eucharistieviering hier plaatsvinden.

3.1.4 Beleidsplan, gefaseerd over een periode van 20 jaar

Eerste fase 2018 – 2019

Voor een aantal kerken wordt in deze fase het uitdoofscenario voorbereid in overleg met de betrokken priester en de lokale instanties.

Evaluatiefase 2020 – 2022

Gelegenheidskerken evolueren van wekelijkse zondagsdienst naar maandelijks of minder, op zoek naar nevenbestemmingen.

Voor beide voorgaande fases kan de periode eventueel worden aangepast in functie van beschikbaarheid van priesters, die binnen de nieuwe parochie een mandaat van de bisschop kregen, en van de draagkracht van lokale vrijwilligers.

Definitieve fase vanaf 2023

1 dekenale en maximaal 5 parochiekerken; daarnaast blijven de zgn. ‘gelegenheidskerken’ bestaan mede in functie van zinvolle nevenbestemming(en)

Reeds bestaande nevenbestemmingen zullen worden gestimuleerd. Hierdoor moet het gebruik van alle kerkgebouwen zo maximaal mogelijk worden geoptimaliseerd met initiatieven die op een harmonische wijze kunnen ingepast worden naast de religieuze hoofdbestemming van het gebouw.

3.1.5 Genomen opties per kerk, op basis van het pastoraal beleidsplan

A. Behoud van de eredienstfunctie met zondagsdienst

De parochiekerken met wekelijkse zondagsdienst evenals de dekenale kerk met haar specifieke functie én met haar nevenbestemmingen.

B. Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen

In de zgn. ‘gelegenheidskerken’ wordt de eredienstfunctie behouden maar de zondagsdienst zal in een overgangsfase (van circa 5 jaar) uitdoven. Tegelijk wordt een actieve zoektocht naar mogelijke nevenbestemmingen (naast hun blijvende bestemming als bidplaats) opgestart.

C. Onttrekken aan de eredienst en herbestemming

Kerken waarvoor een uitdoofscenario wordt overwogen tijdens de eerste fase van het beleidsplan. Hiervoor zal een herbestemmingsplan dienen goedgekeurd in samenspraak met de eigenaar van het patrimonium en de betrokken kerkelijke instanties (priesters en betrokken gelovigen). Voor de realisatie van dit herbestemmingsplan zal een concrete timing dienen vooropgesteld.

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
1. Onze-Lieve-Vrouw, Dendermonde		dekenale kerk, hoofdkerk nieuwe parochie
2. Sint-Egidius-Binnen, (Intra Muros)		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
3. Sint-Jozef Arbeider, Keur		uitdoofscenario overwegen
4. Sint-Ursmarus, Baasrode		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
5. O.L.Vrouw Briel, Baasrode		uitdoofscenario overwegen
6. Sint-Gertrudis, Vlassenbroek		behoud eredienstfunctie + nevenbestem.
7. Sint-Egidius-Buiten Sint-Gillis		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
8. O.L.Vrouw Zwijveke, Boonwijk		uitdoofscenario overwegen
9. Sint-Lutgardis, Lutterzele		uitdoofscenario overwegen
10. Sint-Apollonia, Appels		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
11. Sint-Aldegonde, Mespelare		behoud eredienstfunctie + nevenbestem.
12. O.L.Vrouw Hemelvaart, Oudegem		behoud eredienstfunctie + nevenbestem.
13. O.L.Vrouw 7 Weeën, Schoonaarde		behoud eredienstfunctie + nevenbestem.
14. Sint-Margareta, Grembergen		behoud eredienstfunctie als parochiekerk

3.2 Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

In de inleiding op pagina's 3 tot 6, wordt beschreven dat het tijdsbestek waarin een Pastoraal beleidsplan en een daarop geënt Kerkenbeleidsplan moest worden geschreven ultra kort was. De praktische uitvoering van de reorganisatie van dekenaten en parochies in het Bisdom Gent, in het laatste kwartaal van 2016, gaf een beslissende duw aan de tot standkoming van deze plannen voor de nieuwe parochie Dendermonde.

Mede onder druk van een aantal verantwoordelijken uit kerkfabrieken (met belangrijke restauratiedossiers) kon de nieuw aangestelde deken de basis leggen van het Kerkenbeleidsplan in de nieuwe parochie Dendermonde.

Hoewel er in brede kring consensus blijkt over de noodzaak van een andere aanpak en dat "niet alles bij het oude kan blijven", toch blijven beslissingen omtrent de toekomst van een parochiekerk uiterst moeilijk en emotioneel.

De uitdaging die de minister Geert Bourgeois met zijn conceptnota uit 2011 aan de gemeentebesturen en bij uitbreiding aan de kerkbesturen (kerkfabrieken) voorlegde, blijkt des te groter zodra concrete keuzes dienen gemaakt. Het herbestemmen of sluiten en al zeker het eventueel slopen van een kerkgebouw ligt moeilijk, zeker in het Vlaanderen waar "de kerk steeds in het midden stond".

Naast emotie en vastberadenheid om "niet los te laten", moeten ook en vooral rationele argumenten in overweging worden genomen bij een beleid over de toekomst van kerkgebouwen.

3.2.1 Situering van het breder kader waarin een hervorming zich opdringt

Er worden op heden nog 14 officiële parochiekerken beschikbaar gesteld voor de eredienst.

Daarnaast wordt op diverse plaatsen, onder andere in kloosterkerken en kapellen, nog eucharistie op zondag gevierd; hoe lang echter nog?

In de loop van het laatste decennium is het aantal misvieringen in de parochiekerken reeds in belangrijke mate verminderd, tot nog hooguit één zondagsviering per kerk (en per week). Ook die frequentie komt steeds meer onder druk.

Het aantal regelmatige kerkgangers vermindert nog verder en vooral het aantal vrijwilligers die de eucharistievieringen ondersteunen vergrijsst en wordt niet meer vervangen door jongeren. Op vele plaatsen kan aan jonge vrijwilligers geen uitdagend engagement meer voorgesteld worden. Een breder en daardoor levenskrachtiger draagvlak creëren dient sterk overwogen.

Toch trekken overgangsrituelen en vieringen op religieuze hoogdagen nog verrassend veel occasionele kerkbezoekers. Zij mogen niet louter als ritueel-consumenten worden afgeschreven, integendeel zij herkennen zich nog in de sacrale omgeving van de viering en van het kerkgebouw.

Hun aanwezigheid moet opnieuw meer als een kans worden aangegrepen. Het kerkgebouw is er ook voor hen!

Op plaatsen waar de kerk midden een levende (commerciële) buurt staat, stappen mensen nog gemakkelijk een kerk binnen, om er even tot rust te komen, vanuit een persoonlijke devotie, voor een gebed op een plaats die zich daartoe leent en waar ze toch voorbij komen.

Tegenwoordig zijn kerken meestal gesloten om tal van voor de hand liggende redenen. Toch zal een kerkgebouw in de toekomst moeten uitnodigen om binnen te komen, de deuren zullen bijna letterlijk moeten open staan, er zal in sommige centrumkerken weer voor meer permanentie van vrijwilligers moeten gezorgd worden, niet om louter te bewaken maar om discreet ten dienste te staan.

In Vlaanderen en in het bijzonder in Dendermonde zijn de afstanden niet groot, in tegenstelling met Wallonië en onze buurlanden. Nu reeds komen vaste kerkgangers lang niet meer uitsluitend te voet naar de zondagsmis. Vaak brengen zij minder mobiele familieleden of mensen uit de buurt mee. Een beperkter aantal kerken zal in de toekomst geen mobiliteitsprobleem stellen, indien we er geen emotioneel probleem van maken.

3.2.2 Startmoment om voor elk kerkgebouw een toekomst te verzekeren.

De vergadering van de gemengde stuurgroep op dinsdag 9 mei 2017 spreekt zich uit over een definitief ontwerp van Kerkenbeleidsplan voor de stad Dendermonde. Dit ontwerp wordt aan de bisschop en aan de gemeenteraad van de stad ter goedkeuring voorgelegd.

Ten laatste rond die tijd worden de kerkfabrieken, de priesters en alle parochiale vrijwilligers uitgenodigd een traject op te starten om de toekomstvisie voor hun kerkgebouw te realiseren. Dit zal gebeuren binnen de aangegeven tijdshorizon.

In functie van plaatselijke situaties kan een afgesproken tijdsvenster ingekort of uitgebreid worden.

3.2.3 Procedure

De gemengde stuurgroep, bestaande uit gemandateerden van het stadsbestuur en van de kerkelijke instanties (waarin het CKB coördineert) zal het trajectverloop opvolgen en waar nodig faciliteren en stimuleren.

Alle concrete beslissingen op het terrein zullen in overleg met de kerk-betrokken instanties gebeuren maar tevens in afspraak met het stadsbestuur.

Ten laatste tegen eind 2019 legt de gemengde stuurgroep een globaal plan voor met betrekking tot de:

- nevenbestemmingen voor de kerken;
- herbestemming van kerkgebouwen waarvoor een uitdoofscenario voorzien is;
- concrete timing.

3.2.4 Mogelijkheden voor herbestemming en nevenbestemmingen

AANPAK

Opzetten van **pilootprojecten** door de afzonderlijke kerkraden.

Een **permanente taakgroep** van vrijwilligers mede door het CKB afgevaardigd samen met ambtenaren die een project kerk per kerk aanpakt.

Afspraken met **gespecialiseerde instanties** (architecten, planologen...) die voorstellen voor herbestemming uitwerken en een draagvlak creëren op basis van participatietrajecten met parochianen/burgers, met verenigingen, met geïnteresseerde besturen of andere niet-commerciële instanties.

FINALITEIT

Voor kerken met behoud van de eredienstfunctie maar zonder zondagsdienst in de toekomst, zal per kerk dienen gezocht naar de meest geëigende vorm van invulling van de sacrale plaats naast de mogelijke meer **profane nevenbestemmingen**. In sommige van deze kerken kan gastvrijheid geboden worden aan andere rooms-katholieke gemeenschappen (bv. Rwandese gemeenschap). Verschillende functies in apart afgescheiden ruimten zullen per nevenfunctie en per kerk dienen bestudeerd te worden mede in het licht van de mogelijkheden binnen een beschermd monument.

De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de gemeente verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

Voor kerken waarvoor een uitdoofscenario wordt overwogen is **herbestemming** het logische gevolg. Meer profane herbestemmingen kunnen zich situeren op tal van vlakken:

- culturele en onderwijsfuncties;
- sociaal-maatschappelijke functies;
- woonfunctie;
- eerder commercieel-ambachtelijke functie zo mogelijk in een sociale context;
- ...

Kerken waarvoor een herbestemming wordt gevonden zullen volgens de gangbare kerkrechtelijke procedure dienen onttrokken te worden aan de eredienst en worden gedesaffecteerd. Hiertoe zal telkens de uitdrukkelijke toestemming van de bisschop van Gent vereist zijn.

4. BESLUIT

Alle betrokken partijen (centraal kerkbestuur en gemeente) engageren zich om jaarlijks overleg te plegen en na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom Gent en door de gemeenteraad van de stad Dendermonde.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen het stadsbestuur van Dendermonde, het centraal kerkbestuur van Dendermonde en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Gent:

31 mei 2017

+ *Gauvain*

- door de gemeenteraad van Dendermonde op 21 juni 2017

UITTREKSEL UIT DE NOTULEN VAN DE GEMEENTERAAD

STADSBESTUUR DENDERMONDE

Openbare vergadering van woensdag 21 juni 2017

dienst	kenmerk	nummer
Secretariaat algemeen		

Aanwezig : Piet Buyse, burgemeester-voorzitter;
Leen Dierick, Niels Tas, Dirk Abbeloos, Martine Van Hauwermeiren,
François De Bleser, Carine Verhelst, Lien Verwaeren,
Patrick Meulebroek, schepenen;
Annie Van den Berghe, Jan Van Damme, Thérèse Van Gucht,
Stefaan Van Gucht, Bart Van Malderen, Marius Meremans,
Hilde Raman, Dina Verhavert, Denise Moens, Barbara Pas,
Klaartje Van Havermaet, Dimitri Van Hoey, Nele Cleemput,
Walter Deygers, Dieter Mannaert, Bart Claes, Stijn Goossens,
Bart Nobels, Tomas Roggeman, Emiel Ravijts, Judith De Smedt,
Laurens Hofman, Gino Van der Vreken, Matthias Coppens,
raadsleden;
Elke De Man, stadssecretaris

Verontschuldigd : Lien Van Hecke, Stijn Pluym, raadsleden

Afwezig :

AGENDA

Kerkenbeleidsplan stad Dendermonde - goedkeuring

DE GEMEENTERAAD

Bevoegdheid

Artikel 42 van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005.

Juridische grond

De bepalingen van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005.

Het Decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria.

De omzendbrief BB 2014/2 van 28 maart 2014 betreffende subsidies voor (niet)-beschermde gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria.

Het ingediende kerkenbeleidsplan stad Dendermonde.

Feiten en context

De bedoeling van het opstellen van een kerkenbeleidplan is in onderling overleg tussen het stadsbestuur en de verschillende kerkfabrieken tot een langetermijnvisie te komen over de toekomst van de parochiekerken.

Het kerkenbeleidsplan van Dendermonde heeft betrekking op de gebouwen van de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van Dendermonde zoals opgesomd op pagina 3 van het plan als bijlage bij dit besluit.

De visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functies van de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad Dendermonde steunt op de nota 'Kerk in Dendermonde, aanzet tot een pastoraal beleidsplan'.

De visie op het toekomstig gebruik van de parochiekerken moet in de meerjarenplannen van de kerkfabrieken verwerkt worden en moet goedgekeurd worden door de gemeenteraad.

Het kerkbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen het stadsbestuur van Dendermonde, het centraal kerkbestuur van Dendermonde en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren.

De gemengde stuurgroep, bestaande uit gemandateerden van het stadsbestuur en van de kerkelijke instanties (waarin het CKB coördineert) zal het trajectverloop opvolgen en waar nodig faciliteren en stimuleren.

Alle concrete beslissingen op het terrein zullen in overleg met de kerk-betrokken instanties gebeuren maar tevens in afspraak met het stadsbestuur.

Ten laatste tegen eind 2019 legt de gemengde stuurgroep een globaal plan voor met betrekking tot de:

- nevenbestemmingen voor de kerken;
- herbestemming van kerkgebouwen waarvoor een uitdoofscenario voorzien is;
- concrete timing.

Alle partijen (centraal kerkbestuur en gemeente) engageren zich om jaarlijks overleg te plegen en na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom Gent en door de gemeenteraad van de stad Dendermonde.

Vormvereisten

De visie op het toekomstig gebruik van de parochiekerken moet goedgekeurd worden door de gemeenteraad.

Het kerkenbeleidsplan werd goedgekeurd door de bisschop van Gent op 31 mei 2017.

Het college van burgemeester en schepenen van Buggenhout heeft op 16 mei 2017 het ontwerp van Kerkenbeleidsplan van Dendermonde met de implicaties voor de kerk van Onze Lieve Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Briel goedgekeurd.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed liet op 17 mei 2017 weten dat het kerkenbeleidsplan Dendermonde voldoet aan de criteria zoals bepaald in art. 2.1 31°/1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Motivering

Het is aangewezen dat de gemeenteraad het kerkenbeleidsplan Dendermonde goedkeurt.

BESLUIT

Enig artikel

De gemeenteraad keurt het kerkenbeleidsplan Dendermonde goed.

Stemming: 33 stemmen 'ja', 0 stemmen 'neen', 0 onthouding(en) en 0 blanco stemmen.

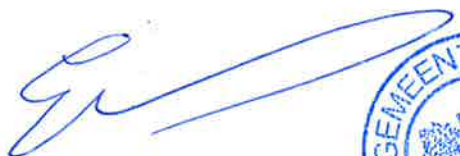
Namens de gemeenteraad
In opdracht

w.g. Elke De Man
stadssecretaris

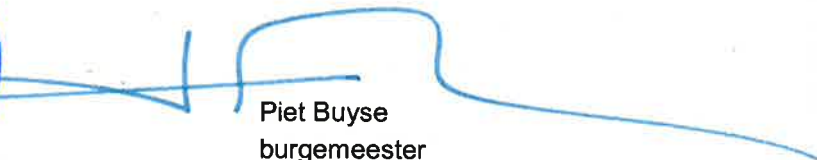
w.g. Piet Buyse
burgemeester-voorzitter

Datum: 2017-06-22

VOOR EENSLUIDEND AFSCHRIFT

Elke De Man
stadssecretaris

Piet Buyse
burgemeester